

A large, light gray, stylized letter 'J' is positioned on the left side of the page, extending vertically and partially overlapping the title text.

Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi

Hållbar användning av förnybara naturresurser

Jord- och skogsbruksministeriet
JSM:s publikationer 8a/2001

Utgivare
Jord- och skogsbruksministeriet

Pärmbild
Diabox / Hannu Vallas

ISSN 1238-2531
ISBN 952-453-082-1

Layout: PixPoint ky

Boktryckeri: Painopörssi Oy, Helsingfors 2002

Beskrivningsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	Datum	29.1.2002	
Författare	Veikko Marttila, Heikki Granholm, Elina Nikkola, Jussi Laanikari, Marjaana Vainio-Mattila			
Publikationens namn	Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi Hållbar användning av förnybara naturresurser			
Sammandrag	<p>Förnybara naturresurser som hör till jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält består av odlingsjord, jordbrukets och pålsnäringens växt- och djurarter, skogar och deras träresurser, skogarnas och myrarnas vilda naturprodukter, villebråd, renar, fiskar och kräftor samt vattenresurser. Även landsbygdens landskap måste ses som en förnybar naturresurs.</p> <p>På grund av den snabba utveckling som skett inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde under de senaste åren har uppdateringen av naturresursstrategin 1997 visat sig vara nödvändig. I den reformerade naturresursstrategin har man strävat efter att hitta utstakningarna mellan användningen, skötseln och skyddet av förnybara naturresurser: samtidigt som man säkerställer ett lönsamt utnyttjande, sköter man om uppfyllandet av olika materiella och andliga behov. Man beaktar även natur- och miljöskydds mål och den etiska behandlingen av produktionsdjuren som hör ihop med djurskydd. Strategin främjar för sin del Finlands strategi för hållbar utveckling som regeringen godkänt. Strategin bidrar till att integrera natur- och miljövärden till olika verksamhetsfält som en naturlig del av dem.</p> <p>I strategin har man definierat målsättningar för hållbar användning av förnybara naturresurser och gemensamma mål för alla verksamhetsfält samt verksamhetsfältspecifika verksamhetslinjer ända till år 2010. De sju målsättningar som definierats i strategin bildar en helhet som omfattar ministeriets alla verksamhetsfält och som har som mål att uppnå ministeriets verksamhetsidé och vision sett ur synvinkeln av hållbar användning av naturresurserna.</p> <p>Strategins målsättningar omfattar följande helheter:</p> <p>(I) etisk och ansvarsfull skötsel och användning av naturresurser, (II) ekosystemens fungerande, bevarandet av biodiversiteten och landsbygdens landskap, (III) landsbygdens livskraft, (IV) idkandet av näringsverksamheten på ett konsumentorienterat och lönsamt sätt, (V) expanderande, innovativ och ekoeffektiv användning, (VI) kvalitet och säkerhet, (VII) kunskap och kunnande.</p> <p>Det praktiska genomförandet sker i första hand med verksamhetsfältsvisa åtgärder med hjälp av olika strategier och program. Dessutom förverkligas strategin genom planeringen av ministeriets verksamhet och ekonomi samt genom resultatstyrningen av den ministeriet underställda förvaltningen. I dessa avseenden följer man upp förverkligandet av naturresursstrategin både genom uppföljning av varje enskild strategi och program och som en del av den normala administrativa uppföljningen. Å andra sidan uppföljs naturresursstrategins verkningar även genom indikatorer i övervakningssystem för åtgärder i de olika verksamhetslinjerna och separat med hjälp av allmänna mätare för hållbar användning av naturresurser. Strategin för hållbar användning av naturresurser kommer att utvärderas en gång före år 2010.</p>			
Referensord	Hållbar användning av förnybara naturresurser, hållbar utveckling, landsbygd, jordbruk och livsmedelsproduktion, renskötsel, skogsbruk, vilt- och fiskerihushållning, vattenhushållning.			
Publikationsseriens namn och nummer	JSM:s publikationer 8a/2001			
Publikationens tema				
	ISSN	1238-2531	ISBN	952-453-082-1
	Sidor	117	Språk	Svenska
	Konfidentialitet		Pris	
Publikationens försäljning/distribution	Jord- och skogsbruksministeriet			
Publikationens förläggare				
Tryckort och -tid	Painopörssi Oy			
Övriga uppgifter				

Förord

Finland hör till de länder där den centralaste grunden för ekonomins utveckling har varit den materiella och immateriella nytta som erhålls från förnybara naturresurser. Förnybara naturresurser är fortfarande en mycket viktig del av grunden för nationens ekonomiska välfärd. Utvecklingen av vår ekonomi så att den står på en betydligt mångsidigare grund har förändrat ställningen av förnybara naturresurser och deras användning och gett plats för beaktandet av allt mångsidigare mål. Speciellt ekologiska och sociala samt till stora delar även kulturella mål ställer stora förväntningar på sådan användning av naturresurser som anknyter sig till jord- och skogsbruksministeriets uppgifter.

Nya krav riktas mot sådant bruk av naturresurser där huvudvikten är lagd på ekonomiska synpunkter, även om det råder ett omfattande samförstånd om att verksamhet som baserar sig på utnyttjandet av naturresurser i regel måste vara ekonomisk lönsam. Mot ministeriets olika verksamhetsfält och de naturresurser som dessa baserar sig på riktas behovet av att förena olika, delvis sinsemellan kontroversiella och divergenta krav. I detta syfte godkändes år 1997 den första naturresursstrategin till stöd för ministeriets och förvaltningsområdets konsekventa naturresurspolitik.

Under de gängna cirka fem åren har det skett avsevärda förändringar i samhället och inom jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält. På jord- och skogsbruksministeriet har synvinkeln traditionellt varit primärproduktionsbetonad, men dagens utmaningar förutsätter ett betraktelsesätt som omfattar hela produktionskedjan kvalitetssäkringen inbegripen. På grund av den utveckling som skett har man varit tvungen att aktualisera naturresursstrategin och tillfredsställa de nya förväntningarna på användningen av förnybara naturresurser. För att garantera öppenheten och kritiken under beredningen av strategin, har man i beredningsprocessens olika skeden fört en omfattande diskussion i ministeriet, inom ministeriets avdelningar och dess förvaltningsområde samt med aktörer utanför förvaltningsområdet.

Naturresursstrategin är en utstakning som jord- och skogsbruksministeriet fastställt för sin egen och förvaltningsområdets verksamhet om hur man skall gå till väga vid användningen och skötseln av förnybara naturresurser under de närmaste åren för att följa principerna om hållbar användning och förbereda sig på den utveckling som är i sikte. Naturresursstrategin bidrar till att främja det program för hållbar utveckling som regeringen godkänt. På grund av strategins många funktioner har verksamhetsmiljön för de förnybara naturresurserna beskrivits ganska utförligt.

I granskningen av strategin har man försökt hitta utstakningar mellan bruket, värden och skyddet av naturresurserna: samtidigt som man säkerställer lönsamt utnyttjande, ser man till att olika materiella och andliga behov tillfredställs. Man beaktar även natur- och miljöskyddsmål, såsom skyddet av vilda arter och deras livsmiljöer och djurskyddsanknuten etisk behandling av produktionsdjuren. Strategin bidrar även till att integrera natur- och miljöskyddet till olika verksamhetsfält, som en naturlig del av dem.

Naturresursstrategin tillämpas i praktiken inom ministeriets olika verksamhetsfält. I strategin har man fastställt målsättningarna för hållbar användning av förnybara naturresurser och gemensamma mål för alla verksamhetsfält till år 2010. Förnybara naturresurser har behandlats enligt verksamhetsfält (landsbygd, lantbruk och livsmedelsproduktion, skogsbruk, renskötsel, fiskerihushållning, vilthushållning och vattenhushållning). Det praktiska genomförandet av strategin sker i första hand genom åtgärder inom enskilda verksamhetsfält, såsom med hjälp av olika sektorspecifika strategier och program samt på basen av planering och resultatstyrning av verksamheten och ekonomin.

Finlands natur och landsbygd är värdefull nationell egendom. En stor del av finländarna bor fortfarande permanent på landsbygden, i dess glesbygder och i en bylik miljö. Även för den övriga befolkningen utgör landsbygden en viktig bas och mål för fritidsfirande, erfarenheter och visuell njutning. En produktiv, välskött och ren miljö betyder rena naturresurser och dessa i sin tur - tillsammans med rätta produktionsmetoder - betyder högklassiga produkter. Bland dessa faktorer kan man finna de särdrag och starka sidor på vilka välfärd och nationell konkurrenskraft kan byggas.

Uppföljningen av strategin genomförs i första hand genom sektorspecifika uppföljningssystem och gemensamma arrangemang. Till hjälpmedel för uppföljningen håller man på att utveckla mätare för hållbar användning av förnybara naturresurser. Vid behov kommer strategin att revideras före år 2010.

Helsingfors, den 29 januari 2002

Jord- och skogsbruksminister

Kalevi Hemilä

Miljöchef

Veikko Marttila

Innehållsförteckning

Del I Bakgrund	9
1 Introduktion	9
2 Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi 1997	12
2.1 Principer för hållbart utnyttjande av förnybara naturresurser	12
2.2 Naturresursstrategin 1997	13
2.3 Förverkligandet av naturresursstrategin 1997	15
Del II Verksamhetsmiljön	21
3 Användning av förnybara naturresurser	21
3.1 Naturresurser och markanvändning i Finland	21
3.2 Landsbygden	25
3.3 Jordbruk, livsmedelsproduktion och livsmedelskvalitet	26
3.4 Skogsbruk och användning av trä	31
3.5 Skogarnas och myrarnas vilda naturprodukter och utnyttjandet av dem	35
3.6 Vilthushållning	36
3.7 Renskötsel	39
3.8 Fiskerihushållning	41
3.9 Vattenhushållning	45
3.10 Den biologiska mångfalden och landskapet	48
3.11 Biotekniken och genmodifierade organismer	52
3.12 Klimatförändringen	54
4 Centrala strategier och program för hållbar användning av naturresurser .	59
4.1 Nationella strategier och program	59
4.2 Internationella förpliktelser och Europeiska unionens strategier och program	67
5 Framtidens utmaningar och möjligheter	73
Del III Naturresursstrategin	77
6 Den hållbara användningens strategi för förnybara naturresurser	77
6.1 Verksamhetsidén och visionen till år 2010	77
6.2 Målsättningar, gemensamma mål och centrala verksamhetslinjer för naturresursstrategin 2001	82
7 Uppföljning	106
Del IV Verknningar	110
8 Strategiska val och deras ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella verknningar	110
Källmaterialet	116

Del I Bakgrund

1 Introduktion

Förnybara naturresurser inom jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält är odlingsjord, jordbrukets och pälsnäringens växt- och djurarter, skogarna och deras träresurser, skogarnas och myrarnas vilda naturprodukter, villebråd, renar, fiskar och kräftor samt vattenresurser. Även landsbygdens landskap måste ses som en förnybar naturresurs.

Jord- och skogsbruksministeriets uppgift är att skapa förutsättningar för hållbar och mångsidig användning av förnybara naturresurser samt för säkerställande av kvaliteten hos de nyttigheter som erhålls från dem. För att fullgöra denna uppgift förberedde ministeriet den naturresursstrategi som godkändes år 1997.

Begreppet hållbar användning av naturresurser är föränderligt, men dess principer har sina rötter långt tillbaka i historien. Mål som har att göra med säkerställandet av hållbar användning har uttryckts åtminstone i vår skogslagstiftning, vår lagstiftning om fiske och jakt och vår vattenlagstiftning redan sedan 1600-talet. I takt med förändrade omständigheter och behov och när man fått mera erfarenheter ända från och information om användningen och verkningarna av naturresurserna har lagstiftningen och förvaltningen utvecklats så, att den nytta som fås från naturresurser i allt större utsträckning har säkerställts även på lång sikt. Förpliktelsen att ta hand om naturresurser är fast ansluten till ägandet av jord- och vattenområden, vilket har varit grunden till nyttjanderätten av de flesta naturresurser.

På användningen av förnybara naturresurser har även inverkat det faktum att våra livsstilar och värderingar med tiden har förändrats. Förändrade värderingar speglas av det allmänna intresset för natur- och miljöskyddet, produktionens etiskhet, livsmedlens säkerhet och kvalitet samt andra produkters och produktionsmetoders höga kvalitet. På grund av erfarenheter och med hjälp av långsiktig forskning har man medvetet förbättrat den allmänna hållbarheten i utnyttjandet av naturresurserna.

Klimatförändringen och minskningen av biodiversiteten och andra globala utmaningar som har att göra med naturresurser och miljön har lett till internationella avtal med vilka man försöker säkerställa naturresurser, deras förnyelseförmåga och miljöns kvalitet.

I Finland beaktas hållbarheten i användningen av naturresurserna mycket bra i internationell jämförelse. Med genomtänkt och sparsam användning av naturresurser och med hjälp av den teknologiska utvecklingen blir det möjligt för de kommande generationerna att få till sitt förfogande tillräckligt med naturresurser och en högklassig miljö.

Utöver utvärderingen av hur naturresursstrategin 1997 har förverkligats har man fäst uppmärksamhet vid förändringar i verksamhetsmiljön samt vid de åtgärder som verkställts och de strategier och program som utarbetats. Dessa har tagits i beaktande i den förnyade strategin. I strategin har inkluderats en vision för år 2010 samt sju målsättningar som baserar sig på detta. För närvarande anser man att om dessa förverkligas som ett resultat av samarbetet mellan jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde, det övriga samhället och olika aktörer, garanterar detta att förnybara naturresurser utnyttjas på ett hållbart sätt i Finland. I varje målsättning ingår de gemensamma mål som ministeriet ställt upp och som det är möjligt för ministeriet och dess förvaltningsområde att verkställa. På konkret nivå sker verkställandet genom verksamhetslinjer som omfattar de centrala åtgärderna inom sektorerna. Naturresursstrategin bidrar till att främja Finlands program för hållbar utveckling vilket godkänts av regeringen.

Bedömningen av strategins verkningar har inbegripits i beredningsarbetet: både i startseminarierna och möten i slutfasen samt med hjälp av remissbehandlingen har man diskuterat hur man med hjälp av den reviderade naturresursstrategin kan säkerställa hållbar användning av naturresurser i jord- och skogsbruksministeriets verksamhet. Samtidigt har man uppskattat andra verkningar som genomförandet av strategin orsakar.

System för uppföljning av naturresursernas mängd och tillstånd är centrala hjälpmedel när det gäller att säkerställa tillgången på naturresurser från generation till generation. Med hjälp av tidsenlig och täckande uppföljningsinformation kan man inrikta förverkligandet till behövliga delområden. Med hjälp av uppföljningen får man även en pålitlig uppfattning om hur den hållbara användningen av olika naturresurser genomförs. Det är nödvändigt att effektivisera utvärderings- och utredningsverksamheten och rikta forskningen rätt även för att kunna förbereda sig på miljöförändringar och utveckla åtgärder mot deras ogynnsamma verkningar. I samband med strategin bereds även mätare med vilka man kan uppfölja och utvärdera hur målen förverkligas.

De målsättningar som framförs i naturresursstrategin speglar ministeriets på nuvarande kunskap baserade uppfattning om ett acceptabelt och önskvärt utnyttjande av naturresurserna. Den centrala utgångspunkten är människan som aktör i förhållande till naturresurserna. De kommande generationerna bör förfoga över lika mycket förnybara naturresurser och omges av en minst lika bra miljö och natur som de nuvarande generationerna.

2 Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi 1997

2.1 Principer för hållbart utnyttjande av förnybara naturresurser

Jord- och skogsbruksministeriets utnyttjande av förnybara naturresurser baserar sig på den internationellt godkända principen om hållbar utveckling. Den definierades på 1980-talet i den av FN:s generalförsamling tillsatta sk. Brundtlandkommissionens rapport på följande sätt:

”Hållbar utveckling betyder att mänsklighetens nuvarande behov tillfredsställs på ett sådant sätt att kommande generationer inte berövas möjligheten att tillfredsställa sina egna behov.”

Den hållbara utvecklingen har hela tiden blivit mera strukturerad till sitt innehåll och mera precis till sin tillämpning efter att den godkändes på hög politisk nivå vid FN:s miljö- och utvecklingsmöte i Rio de Janeiro år 1992.

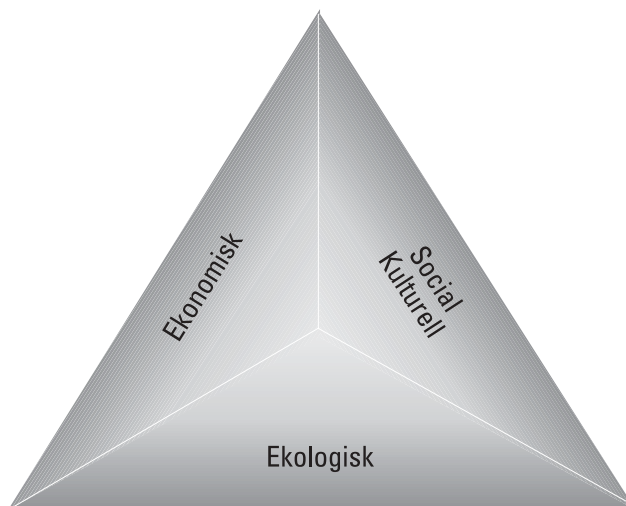

Bild 1. Den hållbara utvecklingens dimensioner

Hållbar utveckling är både en utvecklingsgång som måste säkerställas och ett mål i vars riktning man måste framskrida. Den har en ekologisk, en ekonomisk, en social och även en kulturell dimension. Den ekonomiska utvecklingen är inte hållbar, om den negligerar miljöskyddet eller sociala synpunkter, såsom rättvis fördelning av den nytta som erhålls från naturresurserna. På motsvarande sätt bör man i samband med den ekologiska synvinkeln ta i beaktande ekonomiska

faktorer, såsom lönsamhets- och utkomstfaktorerna. Säkerställandet av hållbar utveckling förutsätter planering på lång sikt och beslutsfattande såväl på hela samhällets och olika förvaltningsområdens nivå som på enskilda medborgares nivå.

Användningen av naturresurser är hållbar, om:

- icke-förnybara naturresurser används sparsamt och med eftertanke och så att utnyttjade naturresurser i mån av möjlighet återanvänds i produktionen,
- man alltid ersätter användningen av icke-förnybara naturresurser med förnybara naturresurser när detta är ekonomiskt och produktionsmässigt möjligt,
- användningen av förnybara naturresurser hålls inom gränserna för förnyelse- och produktionsförmågan och naturresursernas produktionsförmåga förbättras allt efter behov,
- man i användningen av naturresurser tar i beaktande bevarandet av naturens mångfald,
- användningen av naturresurser inte väsentligt försämrar miljöns kvalitet,
- användningen av naturresurser är möjlig på ett ekonomiskt lönsamt sätt och utnyttjandets resultat fördelas rättvist,
- nyttan av naturresurserna för de kommande släktleden och tillfredställandet av deras behov säkerställs, och
- användningen accepteras i stor utsträckning och den är i harmoni med övrig användning, övriga näringar samt med utvecklandet av dem.

2.2 Naturresursstrategin 1997

Naturresursstrategin 1997 utarbetades i ett läge där Finland redan hade blivit medlem i Europeiska Unionen, nödläget efter recessionen hade mildrats, en omfattande strukturomvandling pågick inom jordbruket, idén om hållbar utveckling tillämpades i andan av beslutet i FN:s miljö- och utvecklingskonferens i Rio de Janeiro (1992) och nya förväntningar anknöt sig till hållbar användning av naturresurser. På ministeriets olika verksamhetsfält började man då först att komma igång med den strategiska förberedningen.

Till den naturresursstrategi som godkändes år 1997 ingick en verksamhetsmiljöbeskrivning vars kunskapsunderlag utsträckte sig närmast till år 1995. Grunden för strategins prioriteringar utgjordes av de styrkor och möjligheter som Finlands förnybara naturresurser erbjuder och de faktorer som hotar dem och deras utnyttjande.

Visionen ställdes till år 2010 och för att kontrollera den riktning som denna vision ger ställdes en precisare verbalt beskriven målsättning upp för år 2001. Målsättningen fastställdes att vara följande:

Jord- och skogsbruksministeriets målsättning är att säkerställa landets och landsbygdens ekonomiska tillväxt så att användningen av naturresurserna inom dess verksamhetsfält är på lång sikt hållbar. Detta förutsätter att principen om hållbar användning av förnybara naturresurser innehar en central ställning när naturresurser utnyttjas och nya användningssätt skapas och att besluten om användning är baserade på uppdaterad och vedertagen kunskap om naturresursernas tillstånd och användningen av dem.

Naturresursstrategin 1997 innehöll nio strategiska val eller mål som riktlinjer för ministeriets verksamhet. För varje mål hade definierats centrala verksamhetslinjer inom ministeriets olika verksamhetsområden.

Målen hade uppställts för en tidsperiod på cirka tio år. I enlighet med detta koncentrerade man sig i jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi speciellt på att nå följande mål (målen har inte ställts i prioriteringsordning).

- 1 Förnybara naturresursers produktionsförmåga förblir god och deras mångsidiga användning är möjlig.
- 2 Skogsnaturen, lantbruksmiljön och vattendragen erbjuder mångsidiga växt- och levnadsplatser för samtliga levande organismer och har en artrikedom inom gränserna för sina naturliga förutsättningar. Arternas genetiska mångfald bibehålls.
- 3 Jordbruket och andra landsbygdsnäringsgrupper förblir livskraftiga.
- 4 Användningen av inhemskt trä ökar betydligt.
- 5 Förnybara naturresurser utnyttjas mångsidigt i fritidsaktiviteter och därtill anknutna näringsgrenar.
- 6 Den höga kvaliteten på produkter som fås från förnybara naturresurser utnyttjas effektivt i marknadsföringen.

- 7 Forskningen producerar väsentlig information med vars hjälp man kan utvärdera och öka hållbarheten och användningsmöjligheterna hos verksamhet som utnyttjar förnybara naturresurser.
- 8 Uppföljningssystemen producerar pålitlig och tidsenlig information om användningen av förnybara naturresurser, dess verkningar och användningsmöjligheter.
- 9 Näringsbelastningen från jordbruket, fiskerihushållningen och pälsdjursuppfödningen avtar så att föroreningen av vattendragens och grundvattnets minskar betydligt.

Till centrala verksamhetslinjer valdes de verksamhets- eller medelshelheter, vars verkställighet ansågs vara förutsättningen för att nå målen. I valet av verksamhetslinjer tog man som en viktig faktor i beaktande sysselsättningsverkningarna och det att landsbygden skall bevaras livskraftig.

Förverkligandet av strategin stödde sig på utvecklandet av lagstiftningen inom ministeriets förvaltningsområde och därtill anknuten normstyrning, på ekonomisk och informativ styrning och rådgivning samt i behövliga delar på ett samarbete mellan myndigheterna och olika aktörer, som utnyttjar naturresurser, och andra parter så att man på ett lämpligt sätt tog i beaktande hållbarhetens olika element i användningen av förnybara naturresurser.

2.3 Förverkligandet av naturresursstrategin 1997

När det gäller att utvärdera hur strategiska val från år 1997 har förverkligats, är slutsatsen att man i allmänhet har gått i den riktning som de visat. De förnybara naturresursernas goda produktionsförmåga har bevarats och förutsättningarna för deras mångsidiga användning har bibehållits och delvis till och med förbättrats tack vare bl.a. planerings- och uppföljningssystem och avancerade data-system.

De livsmiljöer som skogsnaturen, lantbruksmiljön och vattendragen erbjuder för arterna har bibehållits mångfaldiga. De nya medel som skogslagen ger vid säkerställandet av skogsnaturens mångfald, såsom regionala skogsprogram och lagligt skydd av särskilt viktiga livsmiljöer, har gjort det möjligt att i större omfattning än tidigare skydda och beakta krävande arter och deras livsmiljöer. Med hjälp av jordbrukets miljöstöd sköts sådana, för många växt- och djurarter

viktiga traditionella landskaper och andra lantbruksmiljöer som annars håller på att försvinna. Genom sanering av vattendrag har man återställt bl.a. strömmande vatten till ett naturtillstånd.

För att säkerställa livskraften hos lantbruket och andra landsbygdsnäringar har man med EU:s gemensamma åtgärder, nationellt och regionalt genomfört landsbygdspolitiska åtgärder. Användningen av inhemskt trä har ökat.

Tabell 1. Årets 1997 naturresursstrategi - hur målen uppnåtts

Den eftersträvade situationen år 2001	Förverkligande
Perspektivet av hållbar användning av naturresurserna har anammats i ministeriets verksamhet som en naturlig del av denna.	Principen om hållbar användning av naturresurserna har beaktats i de strategier och program som fastställts inom ministeriets olika verksamhetsfält.
Ministeriets och de underställda forsknings- och övriga institutionernas verksamhet bidrar till att säkerställa hållbar användning av naturresurserna.	Den hållbara användningen av naturresurserna har godtagits i ministeriets verksamhet och tillämpats i praktiken bl.a. i resultatstyrningen.
Förvaltningsområdet förfogar över uppföljnings- och datasystem som producerar uppdaterad och täckande information om naturresurserna och deras användning, användningsmöjligheter och tillstånd.	En plan för en naturresursdatabas har utarbetats. Ett kontrollsystem för naturresursdata är under arbete. Sektorspecifika datasystem har förberetts.
För livsmedelssektorn har utarbetats kvalitetssystem som tagits i bruk: lantbruksproduktionens kvalitetssystem tillämpas i praktiken på gårdarna, och inom livsmedelsindustrin har större företag redan fungerande kvalitetssystem.	Förvaltningens verksamhetsprogram för genomförande av Finlands livsmedelsekonomis kvalitetsstrategi blev färdig våren 2001.
Finländska livsmedel har fått fotfäste på den europeiska marknaden tack vare den effektiverade marknadsföringen.	Inga märkbara framsteg jämfört med den tidigare situationen.
Alla gårdar följer miljövänliga metoder i sin verksamhet.	Cirka 91 % av jordbrukarna har förbundit sig till miljöstödens villkor. Miljövillkor har inkluderats även till villkor för andra stöd. Kontrollen är heltäckande.
Jordbrukets näringsbelastning på vattendragen har minskat väsentligt.	Det beräknas att man med jordbrukets miljöprogram för åren 1995-1999 och 2000-2006 kommer att reducera vattnens fosfor- och kvävehalt på lång sikt (5-10 år) med cirka 50 % jämfört med situationen i 1990-talets början. En uppföljande undersökning av jordbrukets miljöstödsystem utreder stödets verkningar.
Över 90 procent av odlingsarealen omfattas av miljöstödet.	Miljöstödet omfattar cirka 96 % av odlingsarealen.
Den åkerareal som odlas biologiskt har ökat till minst 150 000 hektar.	Förhandsberäkningen för år 2001 är 148 000 hektar.
Skogsbrukets höga kvalitet har säkerställts.	Man har utarbetat det nationella skogsprogrammet 2010 och de regionala skogsprogrammen 2001-2005. Virkesproduktionen främjas tillsammans med naturvården som en balanserad helhet. Rekommendationerna för god skogsvård publicerades i början av år 2001. De verkställs på ett heltäckande sätt.

Den eftersträvade situationen år 2001	Förverkligande
Användningen av förstagallringsvirke har tredubbats jämfört med år 1995.	Förstagallringsarealerna har utvecklats på följande sätt: 150 000 ha år 1996 och 200 000 ha år 2000. Målet i det nationella skogsprogrammet är 250 000 ha före år 2010.
I skogsbruket beaktar man inte bara de virkesproduktionsmässiga målen utan man ser även till att naturens mångfald bevaras och utvecklas.	<p>I den helhetsreform av skogslagstiftningen som genomfördes på 1990-talet beaktade man bevarandet och utvecklandet av naturens mångfald i författningarna.</p> <p>Anslaget för främjandet av skogsnaturvården höjdes till 25 Mmk (€ 4,2 milj.) i statsbudgetarna för åren 2000 och 2001.</p> <p>Med stöd av skogslagens 10 § och naturskyddslagens 29 § har man bevarat synnerligen viktiga livsmiljöer.</p> <p>Skydd av Södra Finlands skogar utreds i arbetsgrupper.</p>
Skogscertifieringssystem används i stor omfattning.	Vid slutet av år 2001 fanns det ca 219 milj hektar certifierad skog (FFCS) i Finland, dvs. 95 % av skogsbruksmarken i vårt land.
Skogsavverkningar har ökat i Södra Finland så att den årliga totalavverkningen är nästan lika stor som tillväxten.	<p>Det av regeringen godkända målet för NSP är att det årliga avverkningsuttaget av gagnvirke skall ökas med 5-10 miljoner kubikmeter till 63-68 miljoner kubikmeter före år 2010. År 1999 var avverkningsuttaget 60,9 miljoner kubikmeter av vilket marknadsavverkningarna utgjorde 91 procent.</p> <p>År 2000 ökade marknadsavverkningarna med cirka fem procent jämfört med år 1999, dvs. uppskattningsvis till nästan 58 miljoner kubikmeter.</p>
Användning av icke-förnybara naturresurser ersätts mer än tidigare med virke, och exporten som anknyter sig till träbyggande och träbaserad möbelindustri har ökat tydligt.	NSP har som mål att fördubbla värdet av träindustrins export till 25 miljarder mark (€4,2 mrd) per år före år 2010. Exporten av hyvlat virke samt produktionskapaciteten av limträ har nästan fördubbats under de senaste två åren. I Finland är konsumtionen av sågat virke per capita den högsta i världen.
Energiutvinning av trä har ökat i synnerhet i småhus och i kommunala värmekraftverk och fastigheter.	<p>NSP har som mål att öka den årliga användningen av energived med fem miljoner kubikmeter före år 2010.</p> <p>Man började stöda framställningen av skogsflis år 2000.</p> <p>Användningen av skogsflis effektiveras av HIM:s Program för främjande av förnybara energikällor och Teknologiprogrammet för träenergi (1999-2003).</p>

Den eftersträvade situationen år 2001	Förverkligande
	<p>År 1999 uppgick den statistikförda totalanvändningen av skogsflis till 747 000 kubikmeter.</p> <p>Under de senaste åren har skogsindustrin kraftigt ökat användningen av träbaserade bränslen i energiproduktionen.</p>
Enligt principen om hållbar utveckling har renmängderna ställts i relation till renskötselmetoderna och betesmarkernas tillstånd.	Antalet hjordrenar har kontrollerats år 2000 och antalet har sänkts.
Det finns pålitliga uppgifter om renbetesmarkernas tillstånd.	VFFI har tillsammans med Uleåborgs universitet utfört en inventering (antal och tillstånd) av både sommar- och vinterbeten.
Man håller på att utveckla betesmetoderna för att förbättra betenas tillstånd.	Samarbete har främjats med resultatstyrningen av Renbeteslagsföreningen.
Fiske och vård av fiskevattnen är baserade på fiskeområdenas dispositions- och vårdplaner.	Nivån på dispositions- och vårdplaner är fortfarande brokig. De används emellertid bättre än tidigare.
Utvecklingen av fiskeriekonomiska vårdåtgärder och nya fiskförädlingsprodukter pågår.	<p>Vårdfiske har ökat under de senaste åren och ställvis har man fått goda resultat med det.</p> <p>Istandsättning av vattendrag, fiskearrangemang och inplanteringar fortsätter mer eller mindre i tidigare omfattning, även om de är bättre riktade.</p>
Vattenbrukets verksamhetsbetingelser har säkerställts med hjälp av olika miljöskyddsprogram på fiskodling som utarbetats för havsområden..	Miljöskyddsprogram har utarbetats. Produktionen har inte ökat enligt förväntningarna och mängden av utsläpp per producerat fiskkilo har minskat, verksamhetsmöjligheter för odling har säkrats.
<p>Antalet fiskarter i vattenbruk har ökat.</p> <p>Laxfisket i havsområden koncentrerar sig mest på inplanterad lax och stör inte återhämtningen av de vilda laxstammarna.</p>	<p>Sik och röding är nya arter i det kommersiella vattenbruket.</p> <p>Man har även provat på odling av abborre.</p> <p>Målen har uppnåtts, vilket syns bl.a. i ökningen av yngelproduktionen i Torne älv och i Simojoki.</p>
Man har lyckats hindra spridningen av fiskesjukdomar.	Med undantag av VHS-sjukdomen är situationen bra. Det är möjligt att även den har kommit från vilda fiskar, varför man uppenbarligen inte hade kunnat undvika sjukdomsutbrottet.
Förutsättningarna för jakt och fritidsfiske och annan mångsidig användning av naturen har förbättrats.	Möjligheterna till fritidsfiske har förbättrats både tack vare förändringarna i lagen om fiske och utvecklingen av fiskeområdenas verksamhet.
Viltstammarna har ytterligare förstärkts tack vare förbättring av viltets livsmiljöer och jaktregleringen.	Uppskattningsmetoder för viltstammarnas riklighet har utvecklats. Älgstammens tillväxt har stoppats genom styrning av jakten. Med hjälp av jaktlicensförfarandet och regleringen av jakttiden har man styrt stammarnas utveckling.

Den eftersträvade situationen år 2001	Förverkligande
Man har utvecklat turisttjänster som mångsidigt utnyttjar naturen och dess gåvor.	Tjänster för turistfiske har utvecklats kraftigt. Under ett par års tid har till exempel över 100 fisketurismprodukter deltagit i tävlingen årets turistfiskeprodukt. Även annat naturföretagande har blivit allmännare. Forststyrelsens Villi Pohjola har koncentrerat sig på naturturismtjänster på statens marker.
Andelen av grundvatten och konstgjort grundvatten har ökat till över 60 procent av den totala vattenmängd som vattenverken distribuerar och över 90 procent av befolkningen har anslutit sig till vattenverken.	År 2001 var andelen av grundvatten och konstgjort grundvatten uppskattningsvis 61 %. Ca 90 procent av befolkningen har anslutit sig till vattenverken.
Regleringen av vattendrag har avsevärt förbättrats med hjälp av ett samarbetsförfarande och genom att vid behov revidera vattenrättsliga licensvillkor.	Mer än 80 olika vattenregleringsprojekt antingen pågår för närvarande eller har färdigställts under de senaste decennierna. Under de senaste tio åren har de mest betydande och framgångsrika utvecklingsutredningarna om regleringar utförts i Ijo och Ule älvs vattendrag, på Enareträsket samt på Päijänne och Konnivesi-Ruotsalainen.

Enligt utvärderingen har förverkligandet av naturresursstrategin från året 1997 i ministeriets och förvaltningsområdets åtgärder framskridit så, att den målsättning som hade ställts upp för året 2001 har i huvudsak uppnåtts.

Del II Verksamhetsmiljön

3 Användning av förnybara naturresurser

3.1 Naturresurser och markanvändning i Finland

Odlingsjord, skog samt andra förnybara naturresurser täcker nästan 95 % av Finlands landareal. Den nytta som erhålls från dem är fortfarande ur nationalekonomiskt hänseende betydelsefullt för Finland.

Största delen av Finland hör till det nordliga barrskogsbältet, som karakteriseras av växtplatsernas växlande egenskaper, vegetationens mosaikaktighet och en tydlig uppdelning i syd- och nordzoner. Den norra delen av vårt land, Fjäll-Lappland, kan anses vara en del av den subarktiska zonen. En smal remsa av sydkusten hör till det hemiboreala lövskogsbältet. Huvuddelen av Finlands växt- och djurarter har spritt sig till vårt land under den senaste istiden för cirka 10 000 år sedan.

Finländarnas utkomst och sysselsättning baserar sig fortfarande till en ansevärd del på utnyttjandet av förnybara naturresurser. Speciellt i den regionala ekonomin är den direkta och indirekta nytta som de förnybara naturresurserna producerar stor. Jord- och skogsbruket, fiskerihushållningen, livsmedelsindustrin och tillverkningen av skogsindustrins produkter ger direkt nästan 300 000 arbetsplatser och verksamhetens multiplikatoreffekt i annan industri, handel, transport och andra tjänster är avsevärd. Dessa sektorer är sålunda viktiga med tanke på nationalekonomin. Finlands bruttonationalprodukt år 2000 var 782,9 mrd mk (€ 131,6 mrd). Av detta belopp var primärproduktionens andel 3,6 % och den fördelade sig inom olika sektorer enligt följande: jordbruk 1,2 %, skogsbruk 2,3 % samt fiskerihushållning och jakt 0,1 %.

Jordbruk idkas i hela Finland. I det allra nordligaste Lappland är renskötseln en betydande näring. I syd-nordriktningen är klimatförhållandenas regionala skillnader märkbara. Sålunda varierar den termiska vegetationsperioden från knappt sex månader i södern till 2-3 månader i norr. Vegetationsperioden är i Södra Finland 170-180 dygn och i Norra Finland 110-130 dygn. Den korta vegetationsperioden i Finland innebär att många växtarter som klarar sig annorstädes inte klarar sig hos oss, vilket betyder att odlingsväxterna måste förädlas för att passa för våra omständigheter.

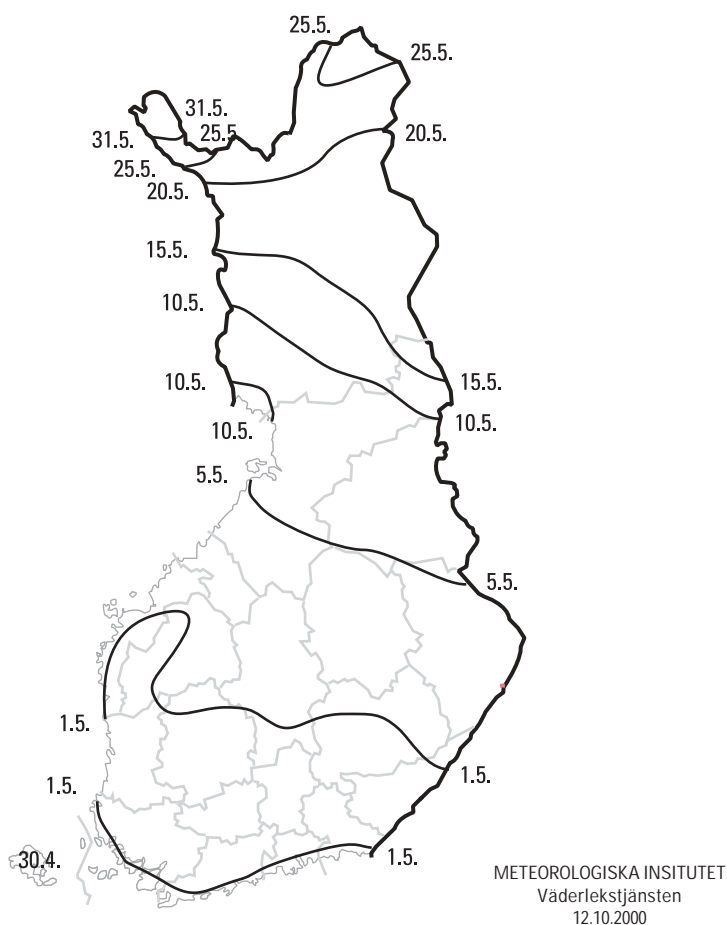

Bild 2. Början av den termiska vegetationsperioden i genomsnitt (datum) 1961-90

Av Finlands areal utgör åkrarna cirka åtta procent. Åkrarnas andel varierar mycket inom landets olika delar. I de södra och västra lantbruksdistrikten är åkrarnas andel i medeltal 30 %, på Finlands insjöområde drygt 10 % och i norr under 5 procent. Klimatförhållandena och husdjursekonomins geografiska placering speglas tydligt i fördelningen av åkeranvändningen i olika delar av landet. För den finländska naturen har åkrarna emellertid en större betydelse än man kunde tro på grund av deras andel av arealen.

Av Finlands areal är tre fjärdedelar skog. I Finland har skogsbruksmarken klassificerats på basen av virkesproduktionsförmågan. Skogsarealen och trädbeståndets totalvolym har ökat under 1900-talet.

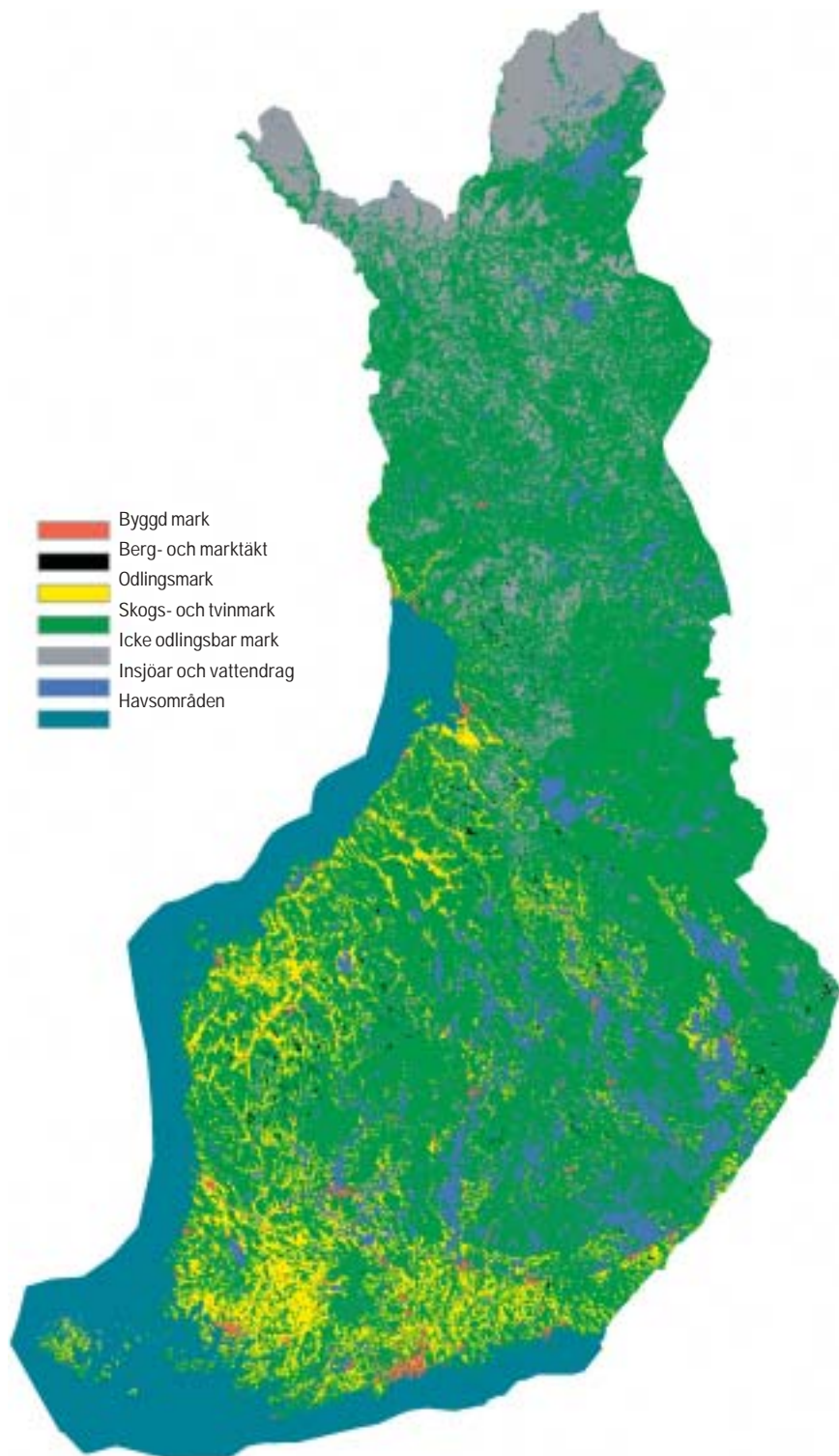

Bild 3. Markanvändning i Finland enligt huvudklass (På basen av SLICES material om markanvändning, Copyright 2001: JSM, MM, lantmäteriverket, Metla, SYKE, BRC)

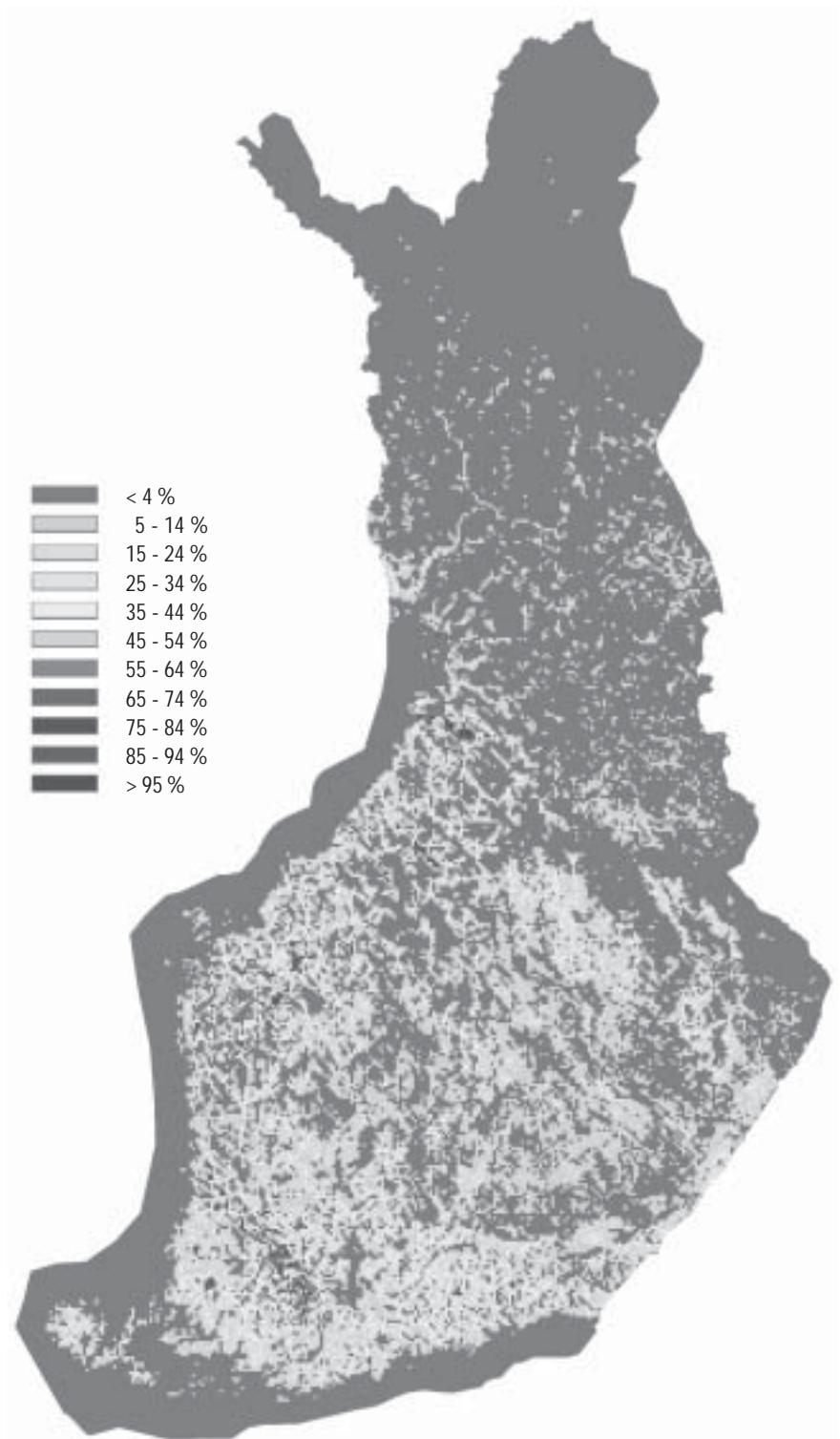

Bild 4. Odlingsmarkens andel av Finlands totala areal (På basen av SLICES material om markanvändning, Copyright 2001: JSM, MM, lantmäteriverket, Metla, SYKE, BRC)

3.2 Landsbygden

När samhället och landsbygdens ställning förändras har man med nationella åtgärder och med hjälp av finansiering från EU strävat efter att säkra landsbygdens roll i den samhällliga arbetsfördelningen och som hembygd. Detta sker genom att förnya näringsstrukturen, säkerställa servicenärens funktion och genom att utveckla boendemiljöns kvalitet, samhällsstrukturens funktion samt lantbrukets verksamhetsförutsättningar.

Finland är Västeuropas mest rurala land, folktätheten är i medeltal 15 människor/km². Över 80 % av Finlands jordareal är synnerligen glesbebyggt (0-5 personer/km²). År 2000 bor 20 procent av Finlands cirka 5,1 miljoner invånare utanför tätorterna. Typiska drag för Finlands landsbygd är förutom den glesa bebyggelsen långa avstånd, lägre inkomstnivå jämfört med resten av landet, hög arbetslöshetsgrad, skogighet samt markanvändningens ringa intensitet.

Landsbygdens bebyggelse har fortsatt att minska i synnerhet på den mera avlägsna landsbygden där befolkningen har förflyttat sig efter tjänsterna och arbetet till tätorter och städer. På två decennier har invånarantalet utanför tätorterna minskat betydligt, antalet tätorter har minskat på grund av att en avfolkning skett i landsbygdens små tätorter och andelen av människor som bor i tätorterna samt i deras omedelbara närhet har ökat från litet över 50 procent till cirka 80 procent.

År 2000 sysselsatte primärproduktionen (jord- och skogsbruket) 7 % av landets totala arbetskraft. Ännu år 1980 var nästan 80 % av landsbygdsområdenas invånare sysselsatta inom primärproduktionen (jord- och skogsbruket), men redan år 2000 sjönk primärproduktionens andel till under 30 procent. Landsbygdens näringsstruktur har sålunda blivit betydligt mångsidigare. Informationsbehandlingsarbete och vårdtjänster samt ett antal små landsbygdsnärings- och olika former av små och medelstor företag ökar ständigt och de ersätter delvis minskningen av de traditionella arbetsplatserna. I många landsortskommuner har lantbruket dock fortfarande en stor betydelse för ekonomin och sysselsättningen.

En livskraftig och befolkad landsbygd är nödvändig för Finland. Finlands och Europeiska unionens centrala mål är att hålla landsbygden levande och minska utvecklingsskillnaderna mellan områdena. Detta har tagits i beaktande bl.a. vid förnyandet av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, där utvecklandet av landsbygden upplyftes till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare. Ut-

vecklingsåtgärderna för landsbygden inriktas speciellt på stärkandet av jord- och skogsbruket, miljövården och bevarandet av landsbygdsarvet samt ökandet av växelverkan mellan landsbygd och stad. I utvecklingsprogrammen betonas betydelsen av lokalt utvecklingsarbete och uppmuntras till företagsamhet, samarbete, stärkande av kompetensen och sökande efter nya lösningar. Landsbygdspolitiken strävar efter att upprätthålla och öka landsbygdens livskraft, förbättra invånarnas utkomst, tjänster och samhällets funktion samt stärka landsbygdens konkurrenskraft och dragningskraft. Ett speciellt prioriteringsområde utgörs av glesbygdens problem. Åtgärderna inriktas även på tiden efter den nuvarande EU-programperioden.

Dimensioneringen av landsbygdens offentliga tjänster skulle tåla en större befolkning. Även infrastrukturen - vägnätet, energinätet mm. – är täckande och fortfarande i ett bra skick, vilket skapar goda förutsättningar för utvecklandet av landsbygdens livskraft. Försvagningen av infrastrukturen och tjänsterna inverkar negativt på upprätthållandet och utvecklandet av landsbygdens livskraft samt på möjligheterna till skötseln av naturresurser.

I synnerhet landsbygden i närheten av tätorterna är en lockande boendemiljö och med tanke på välfärden optimal. Telekommunikationsnätens utveckling förbättrar möjligheterna till distansarbete. Landsbygden erbjuder även utmärkta möjligheter för avkoppling och mångsidigt utnyttjande av naturens gåvor. Fritidens avkopplingstjänster, som ofta har att göra med naturen och utnyttjandet av förnybara naturresurser, är en beaktansvärd möjlighet i upprätthållandet och utvecklandet av landsbygdens livskraft.

3.3 Jordbruk, livsmedelsproduktion och livsmedelskvalitet

I Finland tillämpas EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Antalet gårdar har under de senaste åren minskat betydligt. Aktiva gårdar har ofta specialiserat sig eller utvecklats till gårdar med många sysslor som sköts på deltid. Inom livsmedelsproduktionen har det centrala målet blivit att svara på konsumenternas förväntningar och man strävar speciellt efter att säkerställa livsmedlens kvalitet inom produktionskedjan, alltså från åkern till bordet.

År 2000 utgjorde odlad mark 8 procent, dvs. cirka 2,2 milj. ha, av Finlands areal. De aktiva gårdarnas antal har sjunkit i jämn takt under hela 1990-talet så att år 2000 fanns det endast 80 000 stycken av gårdar kvar och antalet uppskattas sjunka ytterligare i framtiden. Under EU-medlemskapet har husdjursgårdarnas

andel av alla gårdar minskat och samtidigt har växtodlingsgårdarnas andel ökat. Under åren 1990-2000 har de aktiva gårdarnas genomsnittliga storlek ökat med 17,3 åkerhektar till 28 hektar. Gårdsstrukturen är dock fortfarande småbruksbetonad. Det är också beaktansvärt att produktionen är regionalt koncentrerad. Under EU-medlemskapet har gårdsantalet minskat i landets östra och norra delar kraftigare än i övriga delar av landet. Finlands åkerareal är 1,7 procent av EU-ländernas sammanräknade åkerareal. Åkerarealen har förblivit densamma under hela EU-medlemskapstiden. Bara en liten del av åkrarna har beskogats eller förblivit oodlade. Husdjursproduktionen baserar sig i första hand på mjölkproduktion och i andra hand på nöt-, svin- och fjäderfäproduktion. I produktionsmiljön har man alltmera beaktat djurens välbefinnande bl.a. genom att se till att artspecifika beteendebestånd tillfredsställs.

Tabell 2. Antalet produktionsdjur och hästar på gårdarna (1 000 st)

	1990	1995	2000
Nötkreatur	1 359,7	1 148,1	1 056,7
Svin	1 394,1	1 400,3	1 295,8
Höns	6 477,3	5 657,4	12 569,5
Får	103,3	158,6	99,6
Hästar	24,6	25,7	25,5

I jämförelse med de andra medlemsländerna i Europeiska unionen idkas jordbruk i Finland i mycket exceptionella förhållanden. På grund av den korta vegetationsspejden är skördenivåerna lägre än i de EU-länder där klimatförhållandena är gynnsammare. Följaktligen är också produktionskostnaderna högre. Vintern medför ytterligare krav även inom husdjursskötseln. Den långa och kalla vintern ställer krav på byggandet och på lagringen av spillning. Den korta vegetationsspejden begränsar även trädgårdsodlingen på frilandet. På grund av det kalla klimatet är växthusproduktionens energikostnader högre än i Mellaneuropa.

Nuförtiden arbetar bara cirka en tredjedel av odlarna på heltid (dvs. minst 75 procent av inkomster fås från jord- och skogsbruket). Flera av gårdarna är mångsysslande, dvs. de får inkomster från flera olika källor. Vanligast är det att jobba inom serviceyrken utanför gården, eller så får man tilläggsinkomster från ett småföretag som verkar i samband med gården. År 1999 sysselsatte lantbruket 118 900 personer. Om man räknar med hela livsmedelsindustrin, uppgår de sysselsattas antal till cirka 163 000 personer.

År 2000 var 1 700 pälsfarmer verksamma. Litet över hälften av pälsfarmerna fungerar som ett självständigt företag. Lantgårdsanknutna farmer har betydelse som extra inkomstkälla och de är också viktiga för den regionala ekonomin. Pälsproduktionen är koncentrerad till västra Finland. Pälsdjursuppfödningen selsätter 6 000 – 7 000 personer. Antalet växlar säsongvis enligt arbetstopparna.

Att sköta om djurens välfärd är grunden för all husdjurshållning, även pälsfarmningen. På de finländska pälsfarmerna fäster man allt större uppmärksamhet vid djurens skötsel och förhållanden. Till exempel djurens behov av utrymme och stimulans samt faktorer som inverkar på miljön har undersökts och utvecklas kontinuerligt i syfte att åstadkomma ändamålsenligare levnadsförhållanden för djuren.

Det finländska lantbrukets problem är förutom de ogynnsamma produktionsförhållandena även odlarnas höga medelålder och få generationsskiften. Å andra sidan är den inhemska produktionens renhet, etiskhet och miljövänlighet samt livsmedlens säkerhet och höga kvalitet starka sidor som man även i fortsättningen bör satsa på. Det är inte bara säkerheten och kvaliteten utan även matens inhemska och den sk. lokalproducerade matens popularitet som minskar den miljöbelastning som transportererna o.d. orsakar. Framtidens utvecklingstrend är lantbrukets multifunktionella roll. Lantbruket har vid sidan om livsmedelsproduktionen även betydelse för landets balanserade regionala utveckling samt för produktionen av olika miljönyttor, kultur- och landsbygdsnyttigheter och -tjänster.

Lantbrukets viktigaste ogynnsamma miljöverkningsfaktor är den diffusa belastningen av de näringsämnen som de gödslingsmedel och den gödsel som används i växtodlingen innehåller och den eutrofiering av vattendragen och försämring av grundvattnets kvalitet som detta orsakar. Den relativa betydelsen av den belastningen på sjöar och vattendrag som lantbruket orsakar har betonats under de senaste decennierna, när samhällen och industrin har effektiviserat reningen av sina spillvatten. Man har uppskattat, att år 1997 cirka 60 % av den totala fosforbelastningen som uppstått på grund av mänsklig aktivitet och nästan 50 % av kvävebelastningen orsakades av lantbruksproduktionen.

Man har strävat efter att minska problemet med hjälp av jordbrukets miljöprogram 1995-1999 och jordbrukets miljöstödsystem 2000-2006 som delvis finansierats av EU. År 2000 omfattade miljöstödet 91 procent av de aktiva gårdarna och cirka 96 procent av odlingsarealen. Jordbrukets miljöstödsystem uppmuntar också till övergång till ekologisk produktion. Ekogårdarnas antal har under

en kort tid flerdubblats och i slutet av år 2001 uppgick deras uppskattade sammanlagda odlingsareal till cirka 148 000 hektar. Förutom vattenskydd syftar miljöstödsystemet till att jordbruk och trädgårdsproduktion idkas hållbart så, att produktionen belastar miljön mindre än för närvarande, att naturens mångfald och bevarandet av lantbrukets kulturlandskap säkras och att förutsättningarna för idkandet av produktionen förblir goda även på lång sikt.

Jordmånens kondition har en stor betydelse i jord- och skogsbruket. Näringshalten i jorden, antalet jordorganismer och mikrober samt markens puröshet och vattenhållningskapacitet är alla viktiga egenskaper när man uppskattar jordens kondition. Enskilda odlingsåtgärder och odlingsbruk kan förändra jordmånens egenskaper antingen i positiv eller negativ riktning. Till det hållbara jordbruket hör även upprätthållandet av jordens växtkraft och dess förbättrande. Vid vården av jorden är det viktigt att skydda denna mot en försurnande belastning - speciellt mot kväve- och svavelnedfall eller förorening som orsakas av tungmetaller.

I Finland är användningen av bekämpningsmedel smått jämfört med de flesta andra länder. Enligt försäljningsstatistiken är användningen cirka 0,5 kg per åkerhektar, medan man i många länder i Europa använder i medeltal 3-4 kg verksamt ämne per hektar, till och med mera. I Finland har användningen av bekämpningsmedel ständigt minskat från den genomsnittliga nivån på cirka 2 000 ton verksamt ämne på 1980-talet till cirka 1 000 ton år 1996, varpå användningen har stannat på nästan samma nivå. Miljöstödsystemet förutsätter att odlaren deltar i en kurs i användningen av växtskyddsmedel vart femte år och att även växtskyddsmedel testas med fem års mellanrum. En specialexamen som är avlagd hos kontrollcentralen för växtproduktion ersätter förutnämnda kurs. En jordbrukare som gjort en miljöstödsförbindelse måste skaffa sig artsspecifika växtdirektiv om balanserat växtskydd gällande de växter som han eller hon odlar.

Behärskning av livsmedelskedjans kvalitet

I Finland är man van vid matens säkra och goda kvalitet. I och med EU har vi gått över från en täckande myndighetskontroll av produktionen till marknadskontroll och produktionen måste kontrollera sig själv med egenkontroll. Samtidigt har livsmedelsmarknaderna öppnat sig och säkerställandet av matens kvalitet har blivit allt viktigare. För att garantera matens kvalitet måste både företagens egenkontroll och myndighetskontrollen fungera effektivt. Detta är viktigt speciellt därför att på den gemensamma inre marknaden kan foderråvaror, djur och med dem djursjukdomarna samt växter och växternas förökningsmaterial

och de växtskadegörare som sprids med dem, bekämpningsmedel och gödsel och råvaror för livsmedel överskrida landets gränser lättare än tidigare. Väsentligt i utvecklandet av kvaliteten är att man i bemötandet av konsumenternas behov beaktar alla kvalitetsfaktorer. Av dessa är säkerheten den viktigaste.

EU-medlemskapet tvingade hela livsmedelskedjan att granska sin konkurrenskraft på den öppna marknaden. Värdekedjan har gett upphov till frivilliga triangelavtal, där foderindustrin, livsmedelsindustrin och lantbruket kom överens om de åtgärder, med vilka man försökte säkerställa våra viktigaste styrkor som påverkar kvaliteten.

I Finland förverkligar man en europeiskt sett täckande nationell kvalitetsstrategi, som har utarbetats av alla parter från jordbrukare till konsumenter. Säkerställandet av totalkvaliteten i enlighet med strategin baserar sig på att alla kedjans aktörer tar del av principerna för kvalitetsstyrning. Som mål har ställts upp att kvalitets- och miljösystemen skall täcka hela livsmedelskedjan före år 2006.

Utgångspunkten för kvalitetsstrategin är ett helhetsbetonat kvalitetsbegrepp, vars grundfaktorer är kundorientering, säkerhet, beaktandet av etiska och miljöfrågor i all verksamhet. Bibehållandet av matens säkerhet förutsätter ständig vaksamhet och kontinuerlig utveckling av verksamheten och produktkvaliteten. Tillgången på högklassiga råvaror kan säkerställas och produktionen inom djur- och växtproduktionen lyckas med hjälp av högklassiga produktionsinsatser.

Världens livsmedelsproduktion

Världens spannmålsproduktion per person ökade i jämn takt ända till år 1984, då den nådde sin höjd med 344 kilo per person. Därefter avstannade tillväxten och intill år 1995 hade produktionen sjunkit till 293 kilo per person. Näringsproduktionens utvecklingsperspektiv tyder på att man globalt har passerat den tids-era då näringsproduktionen växte snabbare än befolkningen. På grund av förändrade näringsvanor går dessutom en allt större del av det producerade spannmålet till uppfödning av köttboskap. Köttkonsumtionen ökar speciellt i utvecklingsländerna. Detta kommer för sin del att öka miljöbelastningen i utvecklingsländerna ytterligare.

FAO uppskattar att världens matproduktion under de följande 30 åren borde öka med över 75 % för att trygga en tillräcklig näringstillgång år 2025 och därefter. Man kommer emellertid att stöta på gränserna för produktionsökningen

antingen därför att det finns ett mindre tillgång på odlingsjord eller därför att markens produktionspotential har minskat. På grund av de förändringar i markanvändningen som beror på snabba befolkningstillväxten minskar åkerarealen med cirka en procent per år. Jordklotet uppskattas som bäst vara kapabel att producera näring för 11 miljarder människor.

I Världslivsmedelskonferensen (World Food Summit) år 1996 sattes som det viktigaste målet att halvera antalet hungriga människor från dåvarande 800 miljoner till cirka 400 miljoner före år 2015.

Den världsomfattande ökningen av matbehovet innebär att man även i Finland bör bibehålla möjligheten till matproduktion i en omfattning som nästan motsvarar det egna behovet. Eventuellt för en period på 15-20 år bör man hitta en användning för Europas extra åkerareal, såsom t.ex. non-food-produktionen, som möjliggör att åkermarken tas tillbaka i effektiv näringsproduktion. Förutom lantbruket riktas allt större förväntningar mot vattenbruk och annan fiskerihushållning inom matproduktionen.

3.4 Skogsbruk och användning av trä

I Finlands skogsindustri har man under den senaste tiden allt klarare inriktat sig på ett hållbart skogsbruk. Skogarna vårdas, används och skyddas så, att de ger finländarna så mycket arbete och inkomster som möjligt, utvecklas till livskraftiga och mångfaldiga samt ger andlig och fysisk rekreation. Skogssektorn måste även svara på den internationella verksamhetsmiljöns förpliktelser och förväntningar.

I Finland finns 0,5 % av världens totala skogsresurser. Av världens skogsavverkningar sker 1,5 % i Finland. Av skogsindustrins produktion äger 5 % rum i Finland och exportens andel är 10 % av världens export.

Av Finlands jordareal på 30,5 miljoner hektar omfattas 26,2 miljoner hektar eller 86 procent av skogsbruket. Medräknade är kalvfjäll och andra motsvarande kala marker. Skogsbruksjorden har indelats i klasser (skogsmark, tvinmark och icke odlingsbar mark) på basen av trädproduktionsförmågan. Den skogsklädda arealen är 22,9 miljoner hektar av vilka nästan 60 procent är i privat ägo. Allt flera skogsägare bor nuförtiden i staden. Största delen av den statsägda skogsmarken finns i Östra och Norra Finland. Naturskyddsområden omfattar cirka 2,7 miljoner hektar, av vilka den trädlösa arealens andel är litet över hälften.

Tabell 3. Ägande av skogsbruksmark i Finland (1 000 ha) (Skogsforskningsinstitutet 2000)

Ägargrupp	Skogsmark	Tvinmark	Icke odlingsbar mark	Vägar, lager, mm.	Sammanlagt
Privatpersoner	12 263	1 048	709	78	14 097
Bolag	1 800	146	101	19	2 066
Staten	4 922	1 608	2 171	51	8 752
Övriga	1 042	114	143	11	1 310
Sammanlagt	20 027	2 916	3 123	158	26 225

I Finland förekommer naturligt över 20 trädslag, men våra huvudträdslag tall, gran och björk utgör 97 procent av trädbeståndets totalvolym (tall 46 procent, gran 35 procent, masur- och glasbjörk 15 procent, andra lövträd 3 procent).

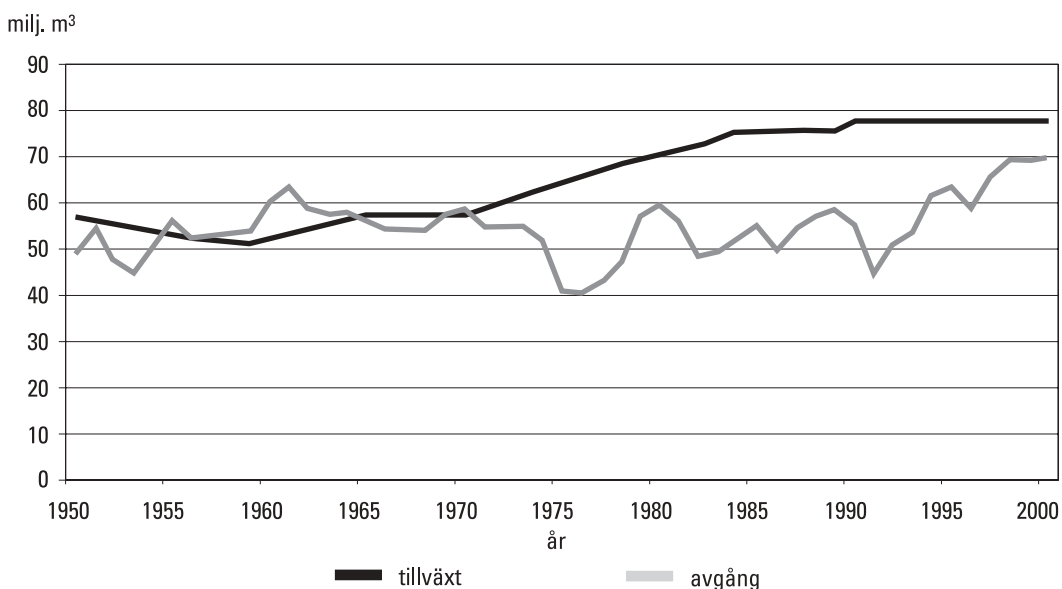

Bild 5. Trädbeståndets genomsnittliga årliga tillväxt och totalavgång under åren 1950-1999 (Skogsforskningsinstitutet 2000)

Sedan år 1974 har trädbeståndets årliga tillväxt varit 10-20 miljoner kubikmeter större än den totala avgången (avverkningar och naturlig avgång, bland annat murknande). Av tillväxten har cirka 95 procent varit i skogar som används till virkesproduktionen. År 2001 uppskattades trädbeståndets totalvolym till cirka 2 miljarder kubikmeter.

Den årliga tillväxtprognosen är cirka 75 miljoner kubikmeter och den största hållbara avverkningsmöjligheten för de skogar som kan användas till virkesproduktionen är 69 miljoner kubikmeter. Utnyttjandegraden eller avverkningsmängderna (av detta utgör de kommersiella verkningarna cirka 90 procent och resten är närmast brännved till fastigheter) har varit cirka 80 procent av den uppskattade hållbara avverkningsmängden. Fastän den effektiva användningen på många sätt har påverkat skogarnas struktur och mångfald, följer och utnyttjar det moderna finländska skogsbruket i allt högre grad skogarnas naturliga struktur och utvecklingsdynamik.

Åren 1997-2000 ökade avverkningarna av marknadsvirke från 53 miljoner kubikmeter till 58 miljoner kubikmeter. Samtidigt ökade importen av råvirke från 8,5 miljoner kubikmeter till 13,5 miljoner kubikmeter. År 1999 högg man 5,5 miljoner kubikmeter brännved till till fastigheter. När man till avverkningsmängden tillsätter spillvirket och den naturliga avgången blir den totala avgången 69 miljoner kubikmeter år 1999.

I Finlands energiproduktion har den förnybara energins andel som produceras med trä ökat till cirka 20 procent på 1990-talet. Energiförbrukningens andel av totalförbrukningen av trä var cirka 15 procent, av vilket under hälften kommer från användningen av träet som brännved i småhus och över hälften från energitvinningen från trämaterial i cellulosaindustrins avlut och från skalmaterial som inte duger för framställning av produkter. Även om största delen av byggnaderna har trästomme, är träprodukternas andel av byggnadsproduktionens totalvärde bara en knapp femtedel.

I Finland är skogsindustrin en exportindustri: exportens andel av produktionen är årligen i medeltal 70 procent. Skogsindustrins andel av vårt lands nettoexportinkomster är cirka en tredjedel. Tack vare den gynnsamma konjunkturutvecklingen var värdet av skogsindustrins varuexport år 1999 rekordartade 68 miljarder mark (€ 11,4 milj.). Bruttorentprisinkomsterna har stigit från början av 1990-talet från 5 miljarder mark (€ 0,84 mrd) år 2000 till rekordartade 10,4 miljarder mark (€ 1,75 mrd). År 1999 var skogssektorns andel av bruttonationalprodukten 7,6 procent och skogsbrukets BNP-andel 2,4 procent. Skogsbruket och skogsindustrin sysselsätter tillsammans nuförtiden cirka 95 000 personer, av vilka skogsindustrins andel är tre fjärdedelar. Dessutom erbjuder lantbruksekonomianknutet byggande och annan företagsverksamhet på landsbygden sammanlagt en arbetsinsats på 20 000 mansarbetsår på byggplatserna och inom byggämnesindustrin.

Från början av år 1997 trädde den nya skogslagen och lagen om finansiering av hållbart skogsbruk i kraft. Skogslagens syfte är att främja en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar vård och användning så, att skogarna ger en hållbart bra avkastning samtidigt som de allmänna förutsättningarna för bevarandet av livsmiljöer som gynnar biologisk mångfald säkerställs. På basen av lagen om finansiering av hållbart skogsbruk kan statsfinansiering beviljas för säkerställandet av virkesproduktionens hållbarhet, upprätthållandet av skogarnas biodiversitet samt för skogsnaturvårdsprojekt. Den nya naturskyddslagen som trädde i kraft i början av år 1997 begränsar användningen av skogarna bland annat när det gäller livsmiljöer för utrotningshotade arter, värdefulla biotop och speciellt värdefulla landskapsområden.

Under de senaste tio åren har man genomfört omfattande forskningsprojekt på basen av vilka man har utvecklat skogsvårds- och avverkningsmetoder så att skadliga verkningar på vattendragen har minskats avsevärt. Skogsbrukets andel av näringsbelastningen på vattendragen uppskattas numera vara endast cirka 5 procent.

De centrala principerna i Finlands reformerade skogspolitik har inskrivits i det Nationella skogsprogrammet 2010, om vilket statsrådet gjorde ett principbeslut år 1999. Programmet började genomföras år 2000.

Under åren 1996-1999 utvecklades ett nationellt skogscertifieringssystem, som vid behov kan kopplas till andra skogscertifieringssystem. Systemet omfattar alla komponenter som skogscertifieringen förutsätter: kraven om vård och användning av skogarna, verifiering av träets ursprungskedja samt på den yttre kontrollens kompetens och kvalitet. År 1997 fastställde standardarbetsgruppen för skogscertifiering de kriterier som skall tillämpas. Arbetsgruppen var bredbasig och bestod av representanter av olika intressegrupper. Certifieringssystemet baserar sig på en frivillig regional gruppcertifiering, och numera är 95 procent av vårt lands skogar certifierade. Det finländska skogscertifieringssystemet har godkänts av det allmäneuropeiska skogscertifieringssystemet.

Världens skogsresurser

År 2000 var världens skogsareal knappa 3,9 miljarder hektar, varav naturskogarnas utgjorde 95 % och odlingsskogarna 5 %. Under de senaste tio åren har naturskogarnas areal minskat med drygt 4 %. Minskningen av skogsarealen beror framför allt på att jordens områden i utveckling måste producera mera mat

för en växande folkmängd genom att ta skogsmark till betes- och odlingsmark och genom att använda ved för uppvärmning och matlagning.

Jordklotets ökande trädresurser är sammanlagt cirka 386 miljarder kubikmeter. Den årliga tillväxten är 5,6 miljarder kubikmeter och användningen 3,8 miljarder kubikmeter. Av användningen går 52 procent till uppvärmning och 48 procent till tillverkning av skogsindustrins produkter.

Av jordklotets sammanlagda skogsareal ligger 47 % i den tropiska zonen.. Av tropikens ursprungliga skogar har redan en tredjedel eller hälften förstörts. Årligen försvinner cirka 15 miljoner hektar tropiska skogar. Cirka 20 % av det tropiska träet används som råvara för industrin.

3.5 Skogarnas och myrarnas vilda naturprodukter och utnyttjandet av dem

Finlands skogar och myrar producerar stora mängder av naturprodukter såsom bär, svampar, lav och naturörter. Utnyttjandet av vilda naturprodukter är dock litet jämfört med skördemängderna. Utnyttjandegraden av de inhemska plockningsprodukterna hotas inte bara av en eventuell minskning i plockningsintresset utan även av utländsk konkurrens.

Alla får fritt röra sig i skogen och friluftslivet är tillåtet för alla. Allemansrätten garanterar för var och en rätten att röra sig fritt på annans mark till fots, på skidor, med cykel och till häst förutsatt att man inte orsakar skada. Plockning av vilda, icke-fridlysta blommor, bär och svampar på annans mark är tillåtet.

I Finland växer det 37 arter av ätbara bär, av vilka sexton arter plockas för privathushållens bruk samt för försäljning. Våra viktigaste vilda bär är lingon, blåbär och hjortron. Av vår skogsareal är cirka hälften täckt av en enhetlig lingon- eller blåbärsrismatta. Den årliga plockningsdugliga skördemängden är 200-400 miljoner kilo. De årliga skördevariationerna är emellertid stora. Under de senaste åren har man i genomsnitt plockat cirka 40 miljoner kilo vilda bär. Av den skörd som samlas går tre fjärdedelar direkt till privathushållen. Av den saluförda bärskörden insamlas tre fjärdedelar i Uleåborgs och Lapplands län.

Det finns cirka 200 ätbara svamparter och den årliga svampskörden uppgår till cirka 2 miljarder kilo. 22 svamparter eller -artgrupper har godkänts som handelssvampar för försäljning. Dessas årliga skörd växlar mycket (350-1000 miljoner kilo). Det plockas årligen bara cirka 6 miljoner kilo svamp. Av detta samlas

90 procent direkt till privathushållen. Av de svampar som säljs plockas 80-90 procent i Östra Finland.

Värdet av tillvaratagna vilda bär och svampar uppgår i genomsnitt till 500 miljoner mark (€ 84 milj.) årligen. Under 1990-talet har inkomster från plockning av de viktigaste vilda bären och svamparna varierat mellan 30 och 140 miljoner mark (€ 5,1-23,6 milj.). Därtill tillvaratas över tjugo inhemska vilda örter av vilka bara ett fåtal har ekonomisk betydelse. Värdet av den finländska örthandeln har under de senaste åren varit omkring 10 miljoner mark (€ 1,68 milj.) per år. I Norra Österbotten och Kajanaland samlas också lavar som används till blomsterkransar och -arrangemang. Största delen av den samlade laven exporteras till Europa; det största exportlandet är Tyskland. År 1999 uppgick exportens värde till cirka 8 miljoner mark (€ 1,34 milj.).

3.6 Viltushållning

Jakten är ett traditionellt sätt att använda och värda naturen. Jakten är också en metod att reglera viltstammar på ett ändamålsenligt sätt. Jakten har alltså baserat och kommer även i framtiden att basera sig på principen om hållbar utveckling. Jakten i Finland och norra Europa avviker betydligt från jakten i resten av Europa. Viltbeståndet utgör ett betydande tillägg i finländarnas näring speciellt på landsbygdsområden.

Viltbeståndets mångfald är av stor betydelse för Finland. Av Finlands 65 däggdjursarter hör 34 och av de över 240 fågelarterna 26 till viltbeståndet. Skogarnas villebård utgör största delen av arterna, vårt land är ju i huvudsak täckt av skogar. Villebrädstättheten är liten jämfört med läget på den europeiska kontinenten. För småviltsstammar är årliga växlingar i beståndet typiska.

Med undantag av hjortdjursbestånden beror viltstammarnas livskraft och produktionsförmåga nuförtiden inte på jakt, utan till stor del på kvaliteten och kvantiteten av viltstammars livsmiljöer. De förändringar som under de senaste årtiondena skett i villbrädens livsmiljö på grund av förändringarna i markanvändningen och jord- och skogsbruket utgör det största hotet i synnerhet för hönsfågelstammarna.

På grund av förändringar i jord- och skogsbruket har djurens skyddsplatser på åkerslätterna nästan försvunnit och på skogsområdena betydligt minskat. Inom skogsbruket och jordbruket har man under de senaste åren fäst uppmärksamhet

speciellt vid skötseln av livsmiljöer. Speciellt vattenfåglarnas och åkerviltets livsmiljöer har iståndsatts, oftast i samarbete med jaktföreningarna. För viltvårdsarbetet (t.ex. åkrar som uppodlas till föda för villebråd, vinterutfodring) svarar i huvudsak jägarna själva. Viltvård är naturvård som bäst och förverkligas med hjälp av ett riksomfattande nätverk till vilket hör 300 000 jägare.

Jägarnas antal har hållit sig kring 300 000 personer under de senaste årtiondena. Minskningen av landsbygdens befolkning har påverkat även vilthushållningen. Nuförtiden bor en betydande del av jägarna i städerna. Därför blir det inte så många jaktdagar per år. År 2000 höll var fjärde jägare ett mellanår. Jägarnas åldrande är ett problem om än inte ett så stort problem som jaktföreningarnas åldersstruktur. Alla jägare, speciellt en stor del av de unga jägarna, hör inte till jaktföreningar bl.a. på grund av deras regler och medlemskapskrav från gångna årtionden. Detta kommer sannolikt att försvaga även det arbete som görs för viltvården. Jakt idkas i huvudsak som husbehovsjakt, vilket ökar naturkännedomen och erbjuder rekreation. Dessutom är jakten för många en betydande tilläggsinkomst. Vilthushållning är ett centralt instrument i en ändamålsenlig reglering och vård av vilt djursstammarna. Värdet på det viltkött som erhållits årligen har fortsatt att öka under de senaste åren. År 2000 uppgick värdet av fällt vilt

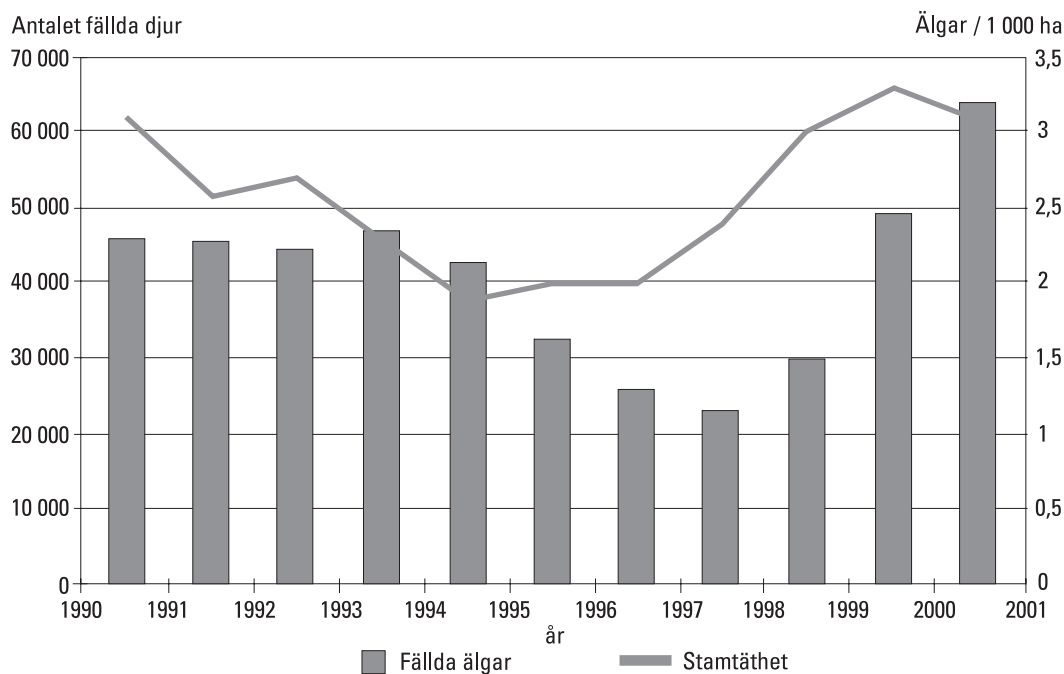

Bild 6. Fällda älgar per år och älgstammens genomsnittliga täthet under åren 1990-2000 (Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet 2001)

redan till 349 miljoner mark (€ 58,7 milj.), av vilket älgarnas andel var 253 miljoner mark (€ 42,5 milj.), dvs. över 70 procent. Vattenfåglar, pälsvilt och skogshöns utgör sammanlagt knappt en tredjedel av värdet på viltfångsten. Viltfångsten säljs inte nuförtiden, utan jägarna använder fångsten i sitt eget hushåll.

Älgstammens stprlek har sedan år 1996 mycket klart förstärkts i alla jaktvårdsdistrikt. Samtidigt har antalet fällda älgar ökat betydligt. Den älgstam som jagas är stark och till sin struktur i gott skick. Dessutom har stamtätheterna i huvudsak hållits inom de gränser som jord- och skogsbruksministeriet har ställt för älgstammen. De låga beskattningsmängderna under slutet av 1990-talet och selektiv beskattning har å ena sidan förbättrat stammens struktur, men å andra sidan har de orsakat samhälleliga problem i form av ökade trafik- och skogsskador.

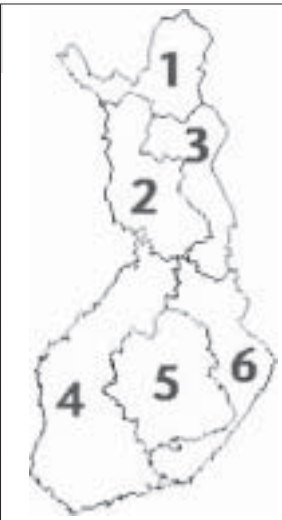
De vanligaste däggdjuren bland andra jagade arter har under de senaste åren varit skogshare, mårddhund, fälthare och mink. Skogsharsbeståndets riklighet varierar stort, vilket också speglas i jaktstatistiken. På motsvarande sätt har de allmänaste vildfågeln varit gräsand, orre och ringduva. Variationen i stammarnas storlek på skogshöns har under hela 1990-talet varit ojämnare än under de senaste årtiondena, men bastrenden har varit svagt sjunkande. Som orsaker har man angett minskningen av lämpliga livsmiljöer och splittringen av skogarna samt de små rovdjurens skadliga inverkan som delvis står i samband med det sistnämnda. Dödlighet kan även orsakas av många andra faktorer.

Även om stora rovdjur som björnar, vargar och lodjur är i huvudsak fridlysta och omfattas av EU:s habitatdirektivs system med strikt skydd, är jakten på dessa möjligt i Finland med licens på grund av direktivets undantagsklausuler. Denna möjlighet har visat sig nödvändig för att häva rovdjursförtätningar som uppstått i närheten av östgränsen och för att minska de skador som dessa orsakar.

Skador som sälar orsakar fisket har blivit allmänna på grund av att sälarnas antal har ökat (en årlig ökning på 10 % av beståndet) och deras beteende har förändrats på senaste tiden. År 2000 räknades sälarna i Östersjöns internationella räkningar och resultatet blev över 9 700 gräsälar, vilket är det klart högsta antalet under den nästan 30 år långa räkningshistorien. Det verkliga gräsälbeståndet är betydligt större än den räknade mängden, eftersom man med räkningarna torde finna uppskattningsvis endast 60-80 % av sälarna. Sälarna har börjat besöka fiskeredskap allt modigare sedan den allmänna jakten slutade på 1970- och 1980-talen. I Finland har man under de senaste åren beviljat jaktlicenser för jakt på gräsäl i områden där skadorna för fisket är speciellt omfattande.

Tabell 4. Uppskattade minimiantal stora rovdjur per stamvårdsdistrikt vid slutet av år 2000 (Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet 2001)

Distrikt	Björn	Varg	Järv	Lodjur
1	45	3	40	10
2	50	1	5	20
3	85	6	20	20
4	100	5	7	285
5	220	15	8	230
6	350	100	35	290
Sammanlagt	850	130	115	855

3.7 Renskötsel

Med hjälp av rennäringen hålls de nordliga landsbygdsområdena befolkade och på så sätt utvecklas de, bl.a. vad gäller turism. Renskötseln möjliggör att naturens biologiska primärproduktion kan tas i människans bruk i den nordligaste delen av landet. Renskötseln är av stor betydelse för befolkningen i norr.

De stränga naturförhållandena i Lappland begränsar idkandet av traditionellt lantbruk i Finlands nordliga områden. Det finns inte många alternativ för näringsidkande i området och därför har man traditionellt skaffat sitt levebröd genom renskötsel. I de nordligaste kommunernas områden finns det en befolkning som fortfarande får en betydlig del av sin utkomst vid sidan om renskötseln från andra naturnäringsgrenar. Dessa näringsgrenar har en stor betydelse för regionens kommuner. Renskötselområdet omfattar cirka en tredjedel av hela riket. Det finns cirka 5 700 renägare. I dag finns det cirka 600 renskötselföretagarfamiljer på heltid och cirka 800 på deltid. Renägarna har bildat regionala sammanslutningar, renbeteslag, som skall ta hand om bland annat vissa uppgifter som föreskrivits dem i renskötsellagen. Inom loppet av två-tre årtionden har renskötseln förändrats till ett modernt och specialiserat yrkesutövande, vilket har lett till att enheterna blivit allt större. Även renarnas antal har ökat betydligt.

Jord- och skogsbruksministeriet förordnar hur många hjordrenar (andra än för slakt avsedda renar) renbeteslaget får hålla inom sitt område och hur många

hjordrenar renbeteslagets delägare maximalt får äga. När ministeriet besluter om hjordrenarnas antal fäster det uppmärksamhet bland annat på att renarnas antal vintertid i ett enskilt renbeteslags område inte överskrider den uppskattade hållbara produktionsförmågan för vinterbeten. Under perioden 2000-2010 är det högsta tillåtna, sammanlagda renantalet för alla renbeteslag 203 700 hjordrenar. Hjordrenarnas antal har under de senaste åren på många ställen förblivit mindre än vad som stadgats. Tidigare överskreds maximiantalet emellertid under långa tider. Det uppskattade sammanlagda antalet renar (hjordrenar och slaktrenar) var på 1990-talet i medeltal 350 000 renar.

När efterfrågan på renkött sjönk på grund av den marknadsstörning som orsakats av Tjernobyli och på grund av det ledande förädlingsföretagets konkurs, ökade renmängderna markant i slutet av 1980-talet. På grund av renarnas ökade antal är de naturliga betesmarkerna ställvis i dåligt skick. Man har försökt minska utnötningen av betesmarker med betescirkulation. Genom att sänka det maximala antalet renar per renbeteslag har man strävat efter att dimensionera renantalet till en nivå som är hållbar för vinterbete. Renskötselns ekonomiska lönsamhet baserar sig på renens förmåga att även på vintern skaffa sig största delen av sin näring självständigt. Renskötseln påverkas ställvis av skador som orsakas av stora rovdjur och örnar. Dessa skador ersätts i huvudsak från gemensamma medel.

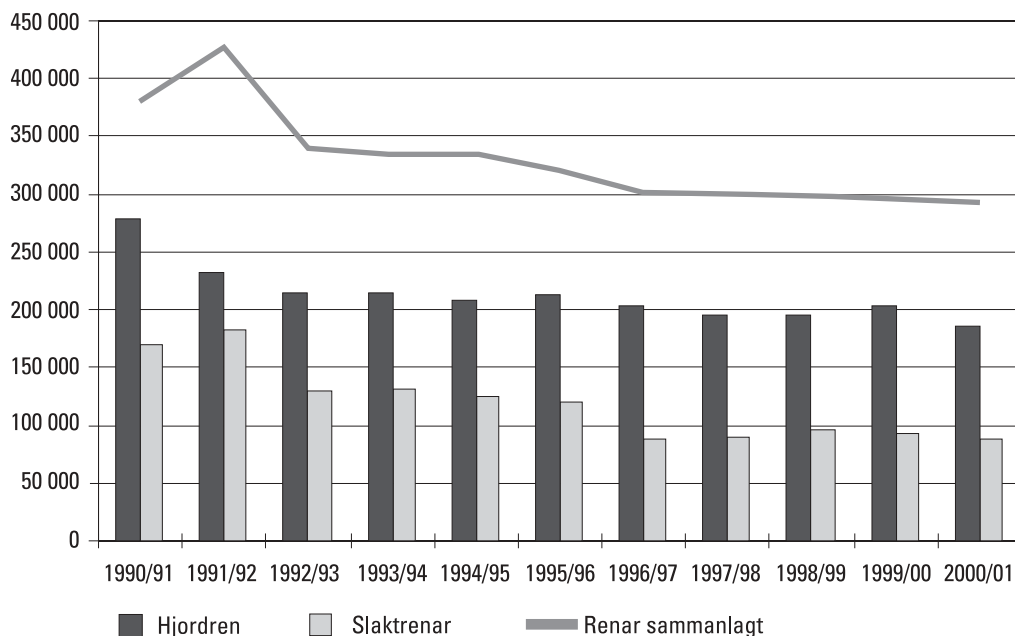

Bild 7. Totala antalet renar, antalet hjordrenar och antalet slaktade renar per år under renskötselåren 1990-2001 (Renbeteslagsföreningen)

Produktionen av renkött har minskat från fyra miljoner kilo till två miljoner kilo per år på 1990-talet, då man skar ned renantalet som hade ökat på grund av de ovannämnda orsakerna. De årligen slaktade renarnas antal har efter ett toppår i produktionen varit litet under 100 000 renar. Slaktdjurens antal påverkas starkt av hur kalvningen lyckas, eftersom majoriteten av slaktdjur är kalvar.

Vidareförädling och direkthandel av renkött i liten skala har blivit allmännare under de senaste åren. Exporten av förädlade renköttprodukter är dock fortfarande ringa. Förutom kött producerar renkötseln årligen 75 000 hudar och tiotusentals kilo horn till marknaden. Med beaktande av förädling, handel och trafik är renkötselns värde på årsnivån cirka 200 miljoner mark (€ 33,6 milj.). Dess regionalekonomiska betydelse är sålunda avsevärd. Dessutom har renkötseln och dess kulturbakgrund en stor betydelse för norra Finlands turismnäring.

3.8 Fiskerihushållning

Finlands fiskresurser är relativt stora och för vissa fiskarters del underutnyttjade. Fiskstammarna sköts hållbart och så att man strävar efter en så stor och varaktig produktivitet av vattenområdet som möjligt. Vad havsområdena beträffar är fiskerihushållningen en del av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Fiskstammarnas inhemska och hälsosamma är argument för deras utnyttjande.

Världens fisktillgångar är överfiskade. Fisknäringens produktion ökade under en lång tid till och med snabbare än befolkningen, men på 1990-talet avstannade ökningen i produktionen av fisk som används till människonäring på nivån 70 miljoner ton eller cirka 15 kilo per person årligen. Man har uppskattat att med rätt skötsel och vård av fiskresurserna, speciellt med hjälp av vattenbruk, kan produktionen öka med åtminstone en tredjedel före år 2010.

I Finland finns det goda förutsättningar för idkandet av fiske, eftersom fiskevattnen är många. I våra vatten lever konstant 61 endemiska fiskarter, av vilka cirka 20 är föremål för fiske, samt en kräftart. Denna kräftart har stammar som permanent fortplantar sig. Dessutom har man i våra vattendrag acklimatiserat fyra fiskarter och en kräftart av främmande ursprung.

Fritidsfiskarna fångar nästan 90 % av sjöarnas och drygt hälften av havsområdets fiskefångst, om man inte räknar med strömmingsfångsten. Av den fisk som används som människonäring producerar yrkesfisket och fiskodlingen 40 pro-

cent och fritidsfisket nästan 30 procent. Importens andel är cirka en tredjedel. Fiskerihushållningens andel av bruttonationalprodukten är bara cirka 0,2 procent. Fiskerihushållningens sysselsättningseffekt med alla sina mångfaldiga effekter uppskattas vara cirka 20 000 mansarbetsår.

År 2000 var totalfångsten för havsområdets yrkesfiske 110 000 ton och fångstens värde var 140 miljoner mark (€ 23,5 milj.) räknat enligt fiskpriserna. Fångsten kommer nästan helt från havsområdet och cirka 75 procent av den är strömming. Näst mest får man vassbuk, torsk, sik och abborre. Cirka en tredjedel av fisken används till människoföda och två tredjedelar i huvudsak till foder för pälsdjuren. Yrkesfiskets utveckling har under de senaste årtiondena lett till en avsevärd minskning av heltidsfiskare. År 2000 fanns det cirka 2 700 yrkesfiskare i havsområdet, medan det ännu under slutet av 1980- talet fanns över 4 500 fiskare. Av de nuvarande yrkesfiskarna fick cirka tusen minst 30 % och cirka 1 500 under 15 % av sina inkomster från fisket. Tack vare effektiveringen av fiskandet har dock totalfångsterna förblivit någotsånär oförändrade eller till och med ökat. Sälunda har fisket avsevärt effektiviserats och fångsten per fiskare har blivit större.

Det finns cirka 1 000 yrkesfiskare i sjövattnen och av dem får under en tredjedel minst 30 % av sina inkomster från fisket. Yrkesfisket i sjöarna baserar sig huvudsakligen på mujka och sik, men ställvis också på gädda, gös och abborre. I sjöarna finns det ofullständigt utnyttjade fiskeresurser, såsom mört, abborre, nors, braxen och ställvis mujka. År 1998 uppgick yrkesfiskets fångst från sjöarna till 4 500 ton och dess värde till nästan 35 miljoner mark (€ 5,8 milj.).

Nuförtiden försöker man allt mera förena naturen, fritiden och arbetet. Eftersom största delen av stugägarna bor i städerna eller bosättningscentra, söker man natur- och fiskeupplevelserna ofta från boningsortens närvatten eller sommarstugans fiskevatten. Fisket är följaktligen ett av finländarnas viktigaste naturintressen. Fritidsfiske idkas av cirka 2,1 miljoner finländare, dvs. cirka 40 % av hela befolkningen.

Enligt fritidsfiskets fångstmängder är de viktigaste fiskarterna abborre, gädda och mört. De utgör två tredjedelar av fritidsfiskets totalfångst som år 1998 var 48 miljoner kilo och som under de senaste åren har växlat mellan 40 och 70 miljoner kilo. Huvuddelen av fångsten är vilda eller naturligt förökande fiskarter. En liten del av fångsten är fiskar vars stammar upprätthålls via inplanteringar. Till dessa hör sik och olika former av öring. Cirka 66 procent av fritidsfiskarnas

fångster fångas i sjöarna. Värdet på fritidsfiskets fångst år 1998 var på basen av fiskarpriserna räknat 320 Mmk (€ 53,8 milj.).

Fritidsfiskets andel av sjöarnas fångst är cirka 90 %. Den mängd pengar som fritidsfiskarna använder till sin hobby var redan år 1996 cirka 1,6 miljarder mark (€ 0,27 mrd). Fritidsfiskarna är även en viktig finansierare av fiskerihushållningen.

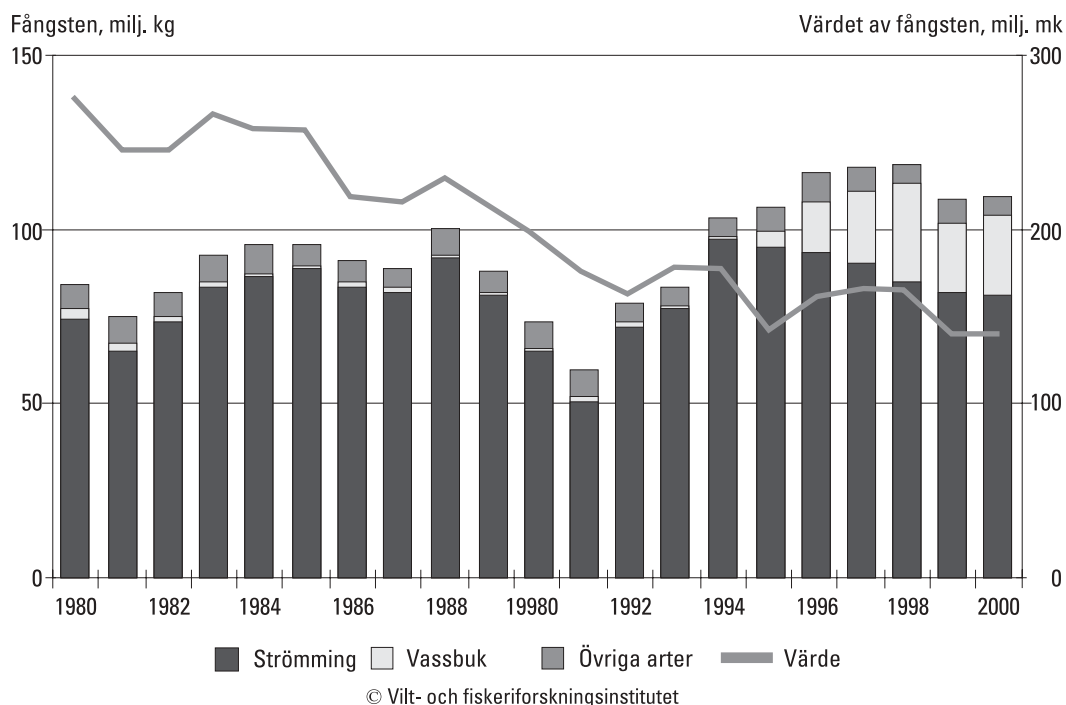

Bild 8. Yrkesfiskets fångst och fångstens realvärde i havsområdet under åren 1980–2000 (Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet 2001)

Av fiskerihushållningens sektorer växte vattenbruket snabbast på 1970-1980-talen. I olika delar av landet uppstod det rikligt med matfiskodlingar som idkades i liten skala, men största delen av produktionen kommer dock nuförtiden från Sydvästra Finlands havsområde. Det finns litet över 600 vattenbruksenheter i Finland. Den årliga produktionen av matfisk har minskat från toppvärdena år 1991 (19 milj. kg) till en årsnivå på 15-16 miljoner kilo och dess årliga värde är 290 miljoner mark (€ 48,7 milj.). Vid sidan om matfiskproduktionen har Finland en omfattande och mångsidig produktion av inplanterad fisk. Bland annat de viktigaste hushållsfiskarterna och de fridlysta hushållsfiskstammarna tjänas vidsträckt av yngelproduktionen. Inplanteringen av fiskar i våra vattendrag har under de senaste decennierna ökat avsevärt.

Fiskodlingsnäringens lönsamhet har försvagats på 1990-talet när beskattningspraxisen ändrades och när regnbågsforellens pris sjönk som en följd av Finlands anslutning till Europeiska unionen. Efter elimineringen av handelshinder har den ökade importen av odlad norsk lax stramat åt odlarnas ekonomi ytterligare. Därför anses det nödvändigt för fiskodlingsnäringens gynnsamma utveckling att man börjar kommersiellt producera fiskarter som utgör ett alternativ till regnbågsforellen.

Huvudsakligen på grund av EU-medlemskapet genomgår även yrkesfisket i havsområdet som bäst en förändringsprocess där fiskarnas antal minskar och man strävar till att förbättra lönsamheten. Fiskbaserad företagsverksamhet, såsom fisketurism och vattenbruk, kommer dock att ha en stor betydelse när det gäller att göra landsbygdens näringsverksamhet mångsidigare.

På grund av den kraftiga produktionstillväxten ökade fiskodlingens belastning på vattendragen ända till slutet av 1980-talet. Under 1990-talet har belastningen däremot hela tiden minskat. Även om fiskodlingens andel av de finländska vattendragens totala fosforbelastning har beräknats vara endast cirka 3 procent, kan den däremot vara en betydande belastningskälla på lokal nivå. Belastningen kunde ytterligare minskas genom att förädla odlad fisk som utnyttjar foder på ett mera effektivt sätt samt genom att utveckla foder och foderteknik. Särskilt undersöker man de kassodlingar som bedrivs i Sydvästra Finlands havsområde, var strävandena att minska näringsbelastningen i första hand gäller.

Av Finlands ursprungligen 35 laxälvar som mynnar ut i Östersjön finns det ursprunglig naturproduktion av lax numera bara i Torne och Muonio älvars vattendragsområde och i Simojoki. Den laxstamm som stiger upp för att leka i älvar som mynnar ut i Östersjön har minskat på grund av fördämning av älvarna samt förändringar av älvområdet och kraftigt fiske. Det största hotet mot de vilda stammarna under 1990-talet utgjorde M74-fenomenet som orsakar avsevärt hög yngeldödlighet bland laxyngel (t.o.m. 70-90 procent av yngelproduktionen försvinner). Havsöringens naturliga produktion är nuförtiden mycket svag och havsöringsstammen är helt beroende av inplantering. Ett annat hot mot vilda laxstammar utgör Gyrodactylus salaris-parasitens spridning till älvar som mynnar ut i Ishavet. Inplanteringsmängderna för lax och havsöring baserar sig på de av jord- och skogsbruksministeriet satta resultatmålen och på den inplanteringslicens som den finsk-svenska gränsälvskommisionen för Torne och Muonio älvs vattenområde utgett. Inplanteringsmängder av laxyngel styrs också av verksamhetsplanen för lax, Salmon Action Plan (SAP) som startats av Fiskerikommissio-

nen för Östersjön (IBSFC). Med programmet strävar man efter att stärka de nuvarande vilda laxstammarna och acklimatisera laxstammarna i sådana älvar där naturlig förökning ännu är möjlig. Återhämtningen av de vilda laxbestånden har främjats framgångsrikt via nationella fiskebegränsningar.

3.9 Vattenhushållning

Finland har rikliga och högklassiga vattentillgångar. I användningen och skötseln av vattentillgångar tar man i beaktande vattentillgångarnas kvantitativa och ekologiska tillstånd, deras mångsidiga användbarhet samt kommande generationers behov.

Vatten är en livsviktig förnybar naturresurs. I Finland är sjöarnas totalområde cirka 33 500 kvadratkilometer, d.v.s cirka 10 procent av hela landets areal. Det finns nästan 200 000 sjöar och träsk som är större än fem ar, cirka 56 000 sjöar som är över en hektar till storleken samt drygt 2 500 sjöar vars storlek är en kvadratkilometer. Våra sjöar är i allmänhet grunda, deras medeldjup är bara cirka 7 meter. I relation till vattenanskaffningens behov rinner det emellertid rikligt med vatten genom sjöarna och floderna, cirka 300 miljoner kubikmeter per dygn.

Även grundvattnen är viktiga med tanke på vattenanskaffningen. I Finland finns det över 7 100 inventerade grundvattenområden av vilka cirka 2 220 är viktiga med tanke på vattenanskaffningen. Hela landets sammanräknade sand- och grusformationers grundvattentillgångar påfylls i medeltal med cirka 6 miljoner kubikmeter nytt vatten per dygn.

Cirka 80 procent av Finlands sjöområden klassificeras nuförtiden som goda eller utmärkta till sin användbarhet. Högst 4 procent av våra sjöområden har allvarliga användbarhetsproblem. En försämring i sjöarnas tillstånd kommer i de flesta fall fram via ökad algblomning samt som en lindrig slembildning på stränderna. Kvaliteten på grundvattnet är i allmänhet god och på de flesta områden betydligt bättre än ytvattens kvalitet. Vissa enskilda fall av förorenat grundvatten har haft betydande skadeverkningar i Finland och man har varit tvungen att begränsa användningen av grundvattnet.

Vattenförbrukningen i privathushållen och industrin har minskat under de senaste decennierna tack vare ibruktagandet av vattensparande teknologi, ekonomisk styrning, upplysning och saneringen av vattenledningar. Den sammanlagda vat-

tenförbrukningen uppskattas till 1 milj. m³ per dygn. Grundvatten förbrukas cirka 0,6 milj. m³ per dygn.

Tillgång på högklassigt grundvatten är en grundförutsättning för bebyggelse och företagsverksamhet. Vattenförbrukningen per anslutning har minskat och under de senaste åren har samhällets vattenförbrukning stabiliserats eller till och med minskat en aning. År 1999 distribuerade vattenverken 240 liter vatten per invånare och dygn. Till vattenverkens vattenledningsnät hade i slutet av år 1999 anslutit sig nästan 4,6 miljoner invånare, dvs. 89 procent av hela befolkningen, och till kloaknätet nästan 4,1 miljoner invånare, dvs. 80 procent av hela befolkningen. År 1999 var 41 procent av det vatten som vattenverken distribuerade yt-vatten och 59 procent grundvatten och konstgjort grundvatten. Grundvattnets andel har uppskattats öka till cirka 70 procent före år 2010.

Avloppsvattnen från den bebyggelse som anslutits till vattenverkens avloppssystem behandlades år 1999 i huvudsak biologiskt-kemiskt (91 %) och i mindre grad kemiskt (9 %). I och med EU:s direktiv om kommunalt avloppsvatten har man ställt upp som mål att allt avloppsvatten behandlas biologiskt-kemiskt före år 2005. År 1999 lyckades man på reningsverken avlägsna i medeltal över 93 % av fosfor och över 44 % av kvävet i det kommunala avloppsvattnet.

Vattenverkens, vattenförsörjningsnätens och vattenkonstruktionernas föräldrande ökar riskerna i förbrukningen. För att minska riskerna i samhällets vattenanskaffning behövs det mera vattentäkter, och samarbetet mellan nätverk och vattenverk måste ökas. Vattenverkens verksamhet blir alltmer företagmässig och anläggningarnas storlek växer. Vattenförsörjningstekniken, till exempel vattenbehandlingsmetoderna och automationen, utvecklas snabbt. Nyinvesteringarna i samhällets vattenförsörjning fortsätter på ungefär nuvarande nivå. EU:s finansiering blir allt viktigare i synnerhet när det gäller stöd till landsbygdens vattenförsörjningsprojekt.

Tätorternas tillväxt skapar ett behov av att öka vattenförsörjningstjänsterna i samhället. Den ökande semesterbosättningen och fritidsaktiviteterna måste alltså tas i beaktande då man utvecklar vattenförsörjningen i glesbygden och då man förbättrar de vattendragsprojekt som är i bruk samt när man planerar nya projekt. Vattenresursprojekten är ett sätt att stöda landsbygdens livskraft och begränsa avfolkningen. Deras verkan är störst på orter som har tillräckliga förutsättningar för upprätthållande av bosättning och tjänster, för näringsidkande, turism och andra fritidsaktiviteter.

Förmögenhetsvärdet av investeringar som tjänar användningen av vårt lands vattenresurser har uppskattats till 150 miljarder mark (€ 25,2 mrd). Dessa investeringar är bland annat konstruktioner, som gjorts i vattendragen för att förbättra trafikförbindelser och minska översvämningsskador, och konstruktioner som gjorts för att organisera vattenförsörjningen. Genom att ta hand om driften, användningen och skötseln av denna förmögenhet skapar man förutsättningar för ett hållbart och mångsidigt utnyttjande av vattenresurserna samt stöder utvecklandet av glesbygdernas och samhällets basservice och närings- och rekreationsaktiviteter.

Forskning och ny teknik förbättrar möjligheterna att utveckla användningen och skötseln av vattenresurser. Till exempel i användningen av reglerade vattendrag och i förberedandet för översvämningar och dammrisker tillämpas stödsystem och modeller för observation, kommunikation och beslutsfattande.

I december år 2000 trädde i kraft Europeiska unionens ramdirektiv för vattenpolitik, vilket skapar en ram för medlemsländernas vattenskydd. Direktivet förutsätter ändringar i uppföljningen av vattenkvaliteten och medför nya tillvägagångssätt med vilka målen för vattenskyddet kan uppnås. För att nå miljömålen måste till exempel åtgärdsprogram utarbetas för de vattenvårdsdistrikt som skall bildas. Direktivets centrala mål är att uppnå ett gott ekologiskt och kemiskt tillstånd för ytvatten samt ett gott kvantitativt och kemiskt tillstånd för grundvattnen inom 15 år efter det att direktivet har trätt i kraft.

Tillräckligheten av världens vattentillgångar

Vattenärendenas betydelse ökar globalt både till följd av befolkningsökningen och på grund av det ökade behovet av vatten och näring samt till följd av översvämningar och torka. En god kompetens förbättrar Finlands förutsättningar att vara med om att lösa problem som har att göra med utnyttjandet av naturresurser, emedan jordens befolkning och dess näringsbehov kontinuerligt växer.

Rent, saltlöst vatten är ett av världens mest hotade naturresurser. Vattentillgångarna är stora, men andelen av det för livet nödvändiga söta vattnet är under 3 procent. Av sött vatten är bara cirka 0,3 % i atmosfären, jordmånen, floder och sjöar – alltså i tillgängliga platser. Dessutom fördelas vattentillgångarna ojämnt på planeten. Minst vatten finns det på de folkrika områden där nativitetssiffrorna är höga. Enligt somliga uppskattningar kommer över 60 stater och hälften av världens befolkning att lida av brist på vatten före år 2025. Även för-

oreningen av vattnen är ett globalt problem. Enligt FN:s beräkningar har 25 procent av sötvattenreserverna före år 2000 förorenats så mycket att de är skadliga för hälsan.

Vattnet är i stora delar av världen den viktigaste faktorn som ökar lantbrukets produktivitet. Lantbruket använder nu cirka 80 % av allt sött vatten, cirka 30 % av jordens odlade areal är bevattnad och den producerar 80 % av skörden. När näringsproduktionen ökar måste man främja odlingsmetoder som använder vatten effektivare.

3.10 Den biologiska mångfalden och landskapet

På jord- och skogsbruksministeriets olika verksamhetsfält säkerställs förutom användningen av naturresurserna även bevarandet av den biologiska mångfalden. Man strävar efter att i mån av möjlighet beakta skyddet av arter och livsmiljöer inom jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält i all verksamhet. Man skyddar det genetiska arvet av de ursprungliga arter och underarter som har anpassat sig till Finland. Landsbygdens kulturlandskap vårdas så, att det även i fortsättningen förblir vackert och trivsamt och erbjuder livsmiljöer för vilda organismer.

Med biologisk mångfald eller biodiversitet avses den levande naturens variation: såväl mängden och variationen av olika livsmiljöer och arter som den intraspecifika, genetiska variationen. Reduceringen av den biologiska mångfalden anses globalt sett vara ett av de viktigaste miljöproblemen.

I Finland finns det cirka 43 000 djur- och växtarter. Av dessa finns det tillräckliga uppgifter för inventering av hotade arter om cirka 15 000 arter. Av dessa är 1 505 arter - dvs. cirka 10 procent - utrotningshotade enligt den nyaste, år 2000 publicerade inventeringen av hotade arter. Enligt utredningen lever 28 procent eller 421 arter mest i kulturbiotoper och andra motsvarande livsmiljöer som underhålls av människan. I skogarna lever 37,5 procent av de utrotningshotade arterna. Skyddsåtgärder i skogarna, skyddsprogram och skogsplanering erbjuder utmärkta medel för skyddet och vården av de utrotningshotade skogsarterna.

En nivå av mångfalden är den genetiska mångfalden. Med genetisk mångfald (som är en del av den biologiska mångfalden) avses den genetiska variationen inom och mellan populationerna av en art. Andra nivåer av mångformighet är populationsnivån, biosamhället och ekosystemnivån.

Den genetiska mångfalden

Jord- och skogsbrukets växtgenetiska resurser utgör basen för jord-, trädgårds- och skogsbruket samt för livsmedelsförsörjningen och skogsindustrin som baserar sig på dessa. Dessa genetiska resurser måste skyddas, upprätthållas och användas på ett hållbart sätt, så att man säkerställer den genetiska mångfalden även för framtidens behov. Man tar hand om sådan mångfald i naturen som hör ihop med idkandet av lantbruk genom att bevara och värda intraspecifik mångfald och växtarter som är typiska för lantbruksmiljön. Till denna mångfald hör till exempel odlingen av ursprungliga växtarter och -underarter och skyddet av genetiskt material i dessas genbanker.

Man strävar också efter att skydda produktionsdjur som hör till lantraserna och dessa djurs arvsmaterial. Husdjursarternas genetiska mångfald bevaras både genom att upprätthålla enskilda, genetiskt mångformiga djurraser och med hjälp av en embryo- och spermagenbank. Den genetiska mångfalden gör det möjligt, att även i framtiden kunna förädla husdjurspopulationer så att de anpassar sig till förändrade produktions- och miljöförhållanden.

Den genetiska mångfalden i skogar som befinner sig i ett naturtillstånd har bevarats i skyddsområden. Dessutom kan man i bevarandet av genetiska resurser även utnyttja registrerade frötäktsbestånd och fröodlingar. För att säkerställa skogsträdens genetiska variation har man sedan år 1992 planterat genreservskogar. Dessa skogar förnyas antingen naturligt eller genom odling från fröträd i samma skog eller från plantor som odlats från dessa frön. År 2000 var genreservskogarnas areal 7 031 hektar.

Mångfalden på populationsnivån

Mångfalden på populationsnivån beror både på egenskaperna hos en grupp, som förökar sig sinsemellan och hör till samma art, och på det hur dessa enskilda grupper står i växelverkan med varandra. Mångfalden på populationsnivån påverkas av arvsanlagens variation mellan olika exemplar av samma art. Inom husdjursproduktionen kan man observera en inskränkning av utvecklingslinjernas mångfald.

Mångfalden på biocenos- och ekosystemnivån

Olika populationer bildar en biocenos och biocenosen i sin tur bildar ett ekosystem innehållande oorganiska miljöfaktorer. För bevarandet av den biologiska mångfalden behövs långsiktig vård av olika naturtyper. Jord- och skogsbruksmiljöer är en viktig habitat för största delen av Finlands växt- och djurarter. Därför påverkar skogsvården och avverkningarna samt förändringarna i lantbruksproduktionen och produktionssätten både det synliga landskapet och förekomsten av sådana vilda organismer som är beroende av jord- och skogsbruket. Speciellt viktiga för naturens mångfald är halvilda livsmiljöer, såsom skogarnas och åkrarnas randzoner. Man kan påverka vården och bevarandet av dessa randzoner med jord- och skogsbrukets medel.

Skogsbrukets åtgärder har verkningar även på vissa viltarters (som skogshönsens) stammar. Fiskbeståndet lider antingen direkt eller indirekt av livsmiljöernas förändring (vattenbygge, förorening, ensidigt selektivt fiske, oplanerade inplanteringar).

Vård av mångfalden

Synvinkeln om upprätthållandet och utvecklandet av naturens mångfald har beaktats i de program för jord- och skogsbruket som utarbetats på 1990-talet (landsbygdens miljöprogram, skogsbrukets miljöprogram, lantbrukets miljöprogram 1995-1999, lantbrukets miljöstödsystem 2000-2006 samt det nationella skogsprogrammet 2010). Den har även tagits i beaktande vid utvecklingen av lagstiftningen, t.ex. skogslagen, jaktlagen och fiskelagen, samt i annan instruktion och rådgivning som rör användningen av naturresurserna. Syftet med de för några år sedan förnyade skogshanteringsföreskrifterna och -rekommendationerna är att förutom säkerställa virkesproduktionen och bevara skogarnas livskraft och mångfald att beakta mångbruket av skogarna. Med hjälp av EU:s habitatdirektiv och fågeldirektiv syftar man till att främja bevarandet av biodiversiteten i medlemsländernas områden.

Lantbruket har påverkat och fortfarande påverkar på ett märkbart sätt den finländska landsbygdens landskap. Samma näringar, vars förändringar nuförtiden hotar de flesta av våra utrotningshotade eller hotade arter, har i sinom tid bidragit till att öka vårt lands biologiska mångfald. Svedjebuket, tjärbränningen och husbehovsförbrukningen av trä satte sina spår i skogarna. Åkerröjningen har utvidgat många arters livsrum och skapat livsmiljöer även för nya arter. Husdju-

ren har genom betandet åstadkommit ängar med säregen flora och fauna. När lantbrukets gamla produktionsmetoder undanröjs, går de därtill anknutna ekosystemen som formats av människan tillbaka närmare sitt naturtillstånd, och då blir de arter sällsyntare, som dragit nytta av detta. Å andra sidan har gårdarnas specialisering lett till en minskning av antalet växt- och djurarter som används i produktionen.

Landskap

Miljön som formats av traditionell markanvändning har sitt eget landskapliga kulturvärde. Det kulturlandskap som landsbygdens näringar har skapat och bearbetat är med sina vattendrag, odlingar, byggnader och byar en väsentlig del av vårt lands landskap.

Värdefulla kulturbiotoper som lantbruket har format uppskattas omfatta cirka 20 000 hektar. Minskningen av betandet har lett till att dessa landskapstyper minskat. Vid sidan om värden av biodiversiteten skulle ökningen av betandet inverka positivt även på landskapet och bevarandet av halvnaturliga livsmiljöer. Ett av målen för jordbrukets miljöstödsystem är att säkra lantbrukets kulturlandskap samt sköta om naturens mångfald på lantbruksområdena. Avtalen om specialstöd som syftar till detta har uppskattats öka under de kommande åren.

Finländarna utnyttjar naturen på många sätt under sin fritid. Speciellt skogarnas betydelse är i detta syfte avsevärd, skogarna täcker ju cirka tre fjärdedelar av vårt område. Därigenom är skogarna även en väsentlig del av den finska landskapsbilden. Landskapsmässiga värden och bevarandet av landskapet tas nuförtiden i beaktande inom skogsvärden.

Nykomlingsarter

Importen av främmande arter utgör med tanke på biologisk mångfald ett eventuellt hot mot det vilda ekosystemet och de vilda arterna, i synnerhet om arten kan föröka sig i Finlands natur. Främmande arter har spritts till vårt land via inplanteringar (t.ex. bisam, vitsvanshjort, kanadabäver, olika fiskarter) eller oavsiktligt (t.ex. via odlingsväxternas frön). Som nykomlingsarter räknas också många växtskadegörare. Eventuella problem som har med nykomlingsarter att göra är stora just hos de organismer som är svåra att upptäcka och vars invandring det är svårt att förhindra (insekter, mikrober, svampar, sporer).

Efter förra århundradet har man till Finland importerat i acklimatiseringssyfte åtminstone 13 fiskarter. Flera arter har dessutom kompletterats med nya stammar och korsningar. Det finns inga uppgifter om att någon importerad fiskart eller -stam skulle ha blivit direkt skadlig. Det finns rikligt med exempel på hur överföringen av fisk har haft en skadlig inverkan. Till exempel Gyrodactylus salaris-parasitens spridning till Norges laxälvar skedde genom inplanteringen av en främmande laxstam.

Det är förbjudet att införa främmande fågel- och däggdjursarter och främmande viltstammar och släppa dem ut i naturen utan tillstånd från jord- och skogsbruksministeriet. Likaså får inte en växtart, som inte har en bestående vild stam i Finland, planteras eller säs utanför tomten, åkern eller i ett bebyggt område eller i naturliga vattendrag. Detta gäller emellertid inte för plantering eller såning av träd i skogsekonomiskt syfte.

Främmande viltstammar regleras med jakt. Viltstammar med främmande ursprung som jagas för närvarande bl.a. kanadagäsen, vitsvanshjorten, dovhjorten, mufflonen, bisamrättan, minken och kanadabävern. Arterna har omplanterats till Finland för så länge sedan att de har befast sin ställning. Nya omplanteringsprojekt för viltarter tillåts inte. Man har inte heller gett tillstånd till att införa och släppa ut i naturen exemplar som hör till främmande stammar. Man strävar efter att utrota kanadabävern från Lappland, och i övriga delar av landet förhindrar man dess spridning till europabäverns utbredningsområden. Vården av främmande viltarters stammar måste förbli systematisk och man bör inte skapa förutsättningar för arternas spridning till nya utbredningsområden.

3.11 Biotekniken och genmodifierade organismer

Utvecklingen och användningen av bio- och genteknologiska metoder inom lantbruks- och livsmedelsproduktion är en av de möjligheter med vilka man kan främja och skapa nya verksamhetsförutsättningar för lantbruket och livsmedelsekonomin. Med deras hjälp kan man öka odlingsväxternas och produktionsdjurens hållbarhet och produktivitet, förbättra produkternas kvalitet och hälsosamhet samt minska på de belastningar som orsakas miljön. Å andra sidan är det mycket viktigt, att man i forsknings- och utvecklingsarbetet och vid ibruktagandet av organismer som modifierats med genteknik fäster stort avseende vid riskerna.

Biotekniken baserar sig på förmågan att utnyttja mikrober och flercelliga organisms celler och deras ämnesomsättningsprodukter vid tillverkning av produkter. Biotekniken och speciellt gentekniken uppskattas vara en av den närmaste framtidens nyckelteknologier. Teknologin utnyttjas i stor omfattning inom läkemedelsindustri och biokemisk industri, men även inom jordbruks- och livsmedelssektorn håller forsknings- och utvecklingsarbetet på att intensifieras.

Gentekniken gör det möjligt att uppnå vissa förädlingsmål exaktare och snabbare än med den traditionella förädlingen. Dessutom möjliggör användningen av gentekniska metoder produktionen av proteiner (t.ex. enzymer eller värdproteiner) i mikroorganismer eller cellkulturer samt vid behov en exakt preciserad modifiering av deras struktur.

I jordbruket strävar man efter att med hjälp av genteknik öka växternas och djurens produktivitet och hårdighet mot olika sjukdomar och miljöstress (torra, kyla, salta osv.) samt förbättra näringsutnyttjandet och produkternas kvalitetsegenskaper. För närvarande används genmodifierade organismer inom världens jordbruk i större omfattning närmast inom växtproduktionen (bl.a. bomull, majs, soja, raps). Med hjälp av genteknik kan man öka mängderna av användbar skörd från odlingsväxter, och speciellt odlingsväxter som tål virusjukdomar visar sig i första skedet vara viktiga för utvecklingsländernas mat säkerhet.

Enligt Europeiska unionens genteknikbestämmelser måste de med genteknik modifierade organismerna gå igenom ett detaljerat godkännandeförfarande där även deras hälso- och miljöverkningar utvärderas från fall till fall. Syftet är att med hjälp av riskbedömning och -behärskning samt i enlighet med försiktighetsprincipen se till att produktionskedjor för de produkter som producerats med genteknik är trygga för människor, produktionsdjur och miljön. Medlemsstaterna måste i enlighet med försiktighetsprincipen försäkra sig om, att alla behövliga åtgärder, t.ex. en bedömning av miljöverkningarna, verkställs innan de genmodifierade organismerna avsiktligt sprids eller lanseras på marknaden, för att undvika eventuella skadliga verkningar på människornas hälsa och på miljön. Genmodifierade grödor odlas inte än så länge i Finland, men tillstånd har beviljats för laboratorie- och fältprov som utförs med gm-organismer.

3.12 Klimatförändringen

Klimatförändringen är en av de största globala utmaningarna för hållbar utveckling. Klimatförändringen uppskattas orsaka i Finland på lång sikt både negativa och positiva verkningar med tanke på hållbar användning av naturresurser. Man bör förbereda sig på de kommande förändringarna och å andra sidan kan man med jord- och skogsbrukets åtgärder behärska klimatförändringen både genom att minska utsläppen av växthusgaser och med hjälp av sänkor, dvs. gasernas bindning till vegetationen i synnerhet trädbeståndet och jordmänen.

Klimatförändringens verkningar och anpassningen till dem

Den förutspådda höjningen av jordens medeltemperatur på grund av ökade växthusgashalter skulle innebära en avsevärd förändring i den hållbara användningen av naturresurser. De beräkningar om klimatförändringen som presenterats i det finländska programmet för forskning av ändringar i atmosfären (SILMU) ger en variationsbredd där den årliga medeltemperaturen i Finland höjs med 1,5-4,5 grader från år 1990 till år 2100. Enligt de nyaste internationella forskningsresultaten och de beräkningar som en klimatpanel mellan staterna (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) gjorde, skulle höjningen av temperaturen kunna vara ännu större, dvs. 1,4-5,8 °C, under de följande hundra åren. Vintrarna skulle värmas upp mera än somrarna. Vintertidens nederbörd skulle troligtvis växa, men det är osäkert om sommarregnen skulle vara rikligare.

Till beräkningen av klimatförändringarna an knyter sig många osäkerhetsfaktorer. I de oftast framförda beräkningarna antas att Golf-strömmen, som väsentligt reglerar klimatet i Nordeuropa, fortsätter att verka med sin nuvarande styrka.

I Finland skulle klimatförändringen ha både positiva och negativa verkningar. Om klimatet blev varmare, skulle detta utvidga växters och djurs utbredningssområden norrut. Förändringen skulle i allmänhet vara som mest dramatisk på utbredningens randområden.

I jordbruket skulle en längre vegetationsperiod möjliggöra odlingen av varianter med bättre avkastningsförmåga och även av nya odlingsväxter. Risken för höstsädens övervintring skulle minska. Däremot skulle risken för växtskadegörare (skadedjur och växtsjukdomar) öka. Oberoende av den ökande avdunstningen skulle de sannolikt större regnmängderna öka behovet av att sköta om markens

struktur och åkrarnas dräneringstillstånd. Å andra sidan skulle den för vissa jordarters struktur viktiga bearbetande verknigen av tjälen bli mindre. Odlingen av lerjordar kunde försvåras och som enda alternativ kunde återstå kontinuerlig vallodling eller odling av nya arter. Hektarskördar skulle i allmänhet bli större och deras genomsnittliga kvalitet skulle förbättras. Uppvärmningen av klimatet skulle förbättra husdjursproduktionens lönsamhet, eftersom foderskördarna skulle bli större och betessäsongen längre. Också behovet att lagra foder för vintern skulle minska och djuren kunde uppfödats i lättare byggda skydd än för tillfället.

I skogsbruket är trädens omloppstid lång med tanke på anpassningen till klimatförändringen, men det ser ut som om uppvärmningen - som åtminstone för närvarande tros hålla sig inom gränserna för trädens anpassningsförmåga - och ökad koldioxidhalt skulle orsaka ytterligare tillväxt i skogarna. Jordmänen och speciellt myrarna är betydande kollager. Risken för insektskador och kanske även svampsjukdomar skulle öka och det skulle bli ett allt viktigare mål för skogsvården att sköta om trädbeståndets hälsa. Skogsnaturen i sin helhet skulle ändras när dess arter skulle bli sydligare. Uppvärmningen av klimatet skulle gynna lövträden. Klimatförändringen förändrar levnadsvillkoren för markens mikroorganismer och kan på det här sättet påverka hela skogsekosystemets funktion. Klimatförändringen antas ha en inverkan på naturens mångfald, till exempel på hur ripan kommer att klara sig och huruvida de arktiska gässen blir permanent hemmastadda i Finland. Inom loppet av hundra år kunde björkens andel öka till över 60 procent av trädbeståndets volym i största delen av Södra och Mellersta Finland, och på många ställen till och med till över 80 procent. Detta skulle dock förutsätta att björken systematiskt skulle favoriseras i skogsvården. Som en följd av trädbeståndets snabbare tillväxt skulle det vara möjligt att göra omloppstiderna kortare och samtidigt skulle de gallringar som behövs i skogsbruket bli tätare och intensivare.

Yt- och grundvattenmängdernas växlingar kan bli större när klimatet polariseras. Redan de större nederbördsmängderna som tros koncentrera sig mest till vintertiden, skulle öka vattenresursernas kvantitativa växlingar. I vattendragen skulle de viktigaste verkningsarna vara att vattenströmmingarna skulle bli större, vattenkvaliteten skulle försämrats på grund av ökad urlakning och tiden för istäcket skulle bli kortare.

Klimatförändringen torde inte verka märkbart före år 2010, men man bör dock fästa mera uppmärksamhet än tidigare vid exceptionella hydrologiska förhållan-

den. Eftersom investeringarna i både vattenförsörjningen och användningen av vattendragen är mycket dyra och långlivade, måste man börja förbereda sig på en eventuell polarisering av klimatet och på en ökning av översvämningar och torra perioder. Det behövs mera information om klimatförändringens verkningar speciellt på exceptionella hydrologiska förhållanden och vidare på dammsäkerheten och förebyggandet av översvämningsskador.

I synnerhet uppvärmningen av de grunda sjöarna skulle orsaka förändringar i fiskarternas ömsesidiga förhållanden. Även risken för fisksjukdomar skulle öka. Den förutspådda klimatförändringen skulle förbättra levnadsförhållandena för de fiskarter som trivs i varma vatten. Däremot skulle laxfiskens mängd och dess betydelse för fisket minska, eftersom laxen trivs i kallare vatten.

Växthusgasbalansernas utveckling inom jord- och skogsbruket samt behärskandet av klimatförändringen

År 1990 utgjorde utsläppen av växthusgaserna i Finland sammanlagt en mängd som motsvarar 77 miljoner ton koldioxid. Av detta var lantbrukets andel 10,2 miljoner ton. De viktigaste växthusgaserna är koldioxid, metan och dikväveoxid. De mängder utsläpp som Finland har rapporterat, har på 1990-talet växlat mellan 71-80 miljoner ton koldioxid. Utsläppen av lantbrukets växthusgaser hade före år 1999 minskat till 7,6 miljoner ton koldioxid på grund av strukturella förändringar och åtgärder inom lantbruket. Man beräknar att växthusgasutsläppen kommer att stabilisera sig på en nivå av 7 miljoner ton koldioxid före år 2010.

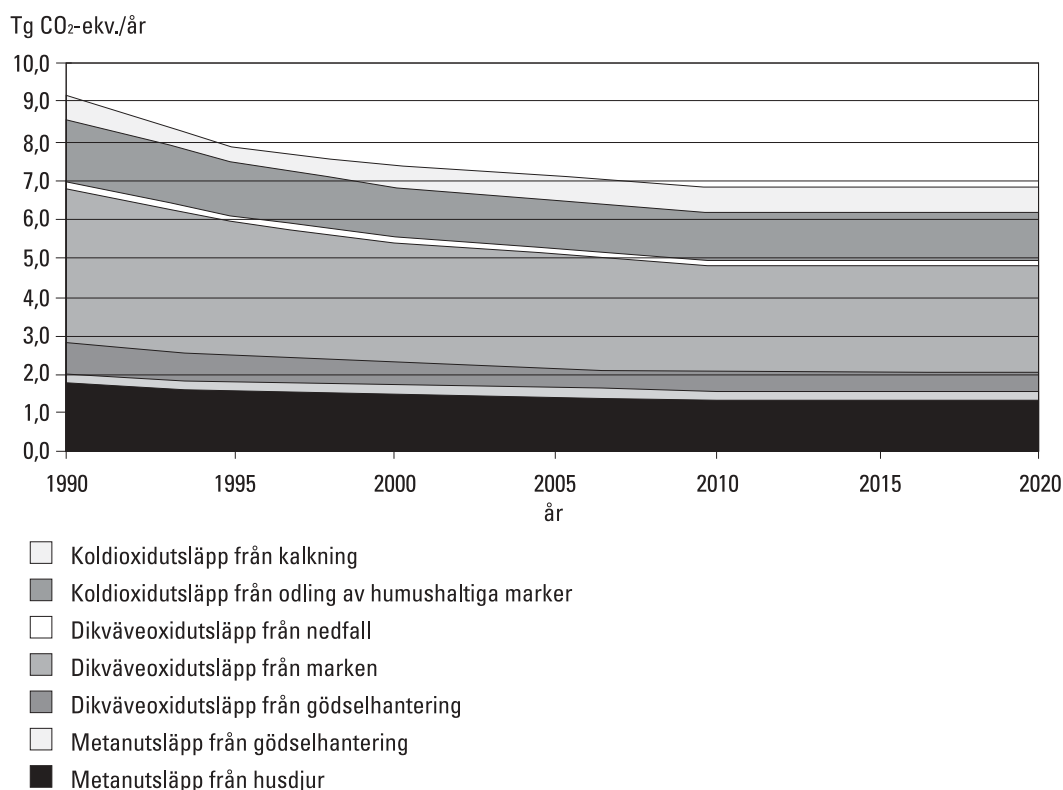

Bild 9. Utvecklingen av lantbrukets växthusgaser under åren 1990-1999 och en beräkning om utsläppens utveckling till år 2020. I utsläppsberäkningen har inte inkluderats de verkningar som ändringarna i markanvändningen och -hanteringen har på koldioxidutsläppen och inte heller de utsläpp som orsakas av energikonsumtionen. (Arbetsgruppspromemoria JSM 2001:2. Maatalouden kehitysarvio kansallista ilmasto-ohjelmaa varten. Helsingfors 2001)

Mera kol förbinder sig till Finlands skogar än vad som frigörs från dem. Skogarna fungerar alltså som nettosänkor för kol. På grund av förändringen av markanvändningsklassen och skogsbrukets åtgärder har trädbeståndets nettosänka varierat mellan 9,7 och 38,2 miljoner ton koldioxid under åren 1990-1999. Nettosänkan har beräknats på basen av den årliga kalkylmässiga tillväxten och de verkliga avverkningarna. År 1999 var nettosänkan 10,8 miljoner ton koldioxid, medan ökningen var 101,3 och avgången 90,5 miljoner ton koldioxid. Då det nationella skogsprogrammet uppskattar avverkningsuttaget till 63-68 miljoner kubikmeter, skulle detta innebära att Finlands skogar kommer att utgöra en 3-10 miljoner tons nettosänka för koldioxid år 2010. Med en högklassig vård av skogarna kan trädbeståndets nettosänka ökas betydligt före år 2020.

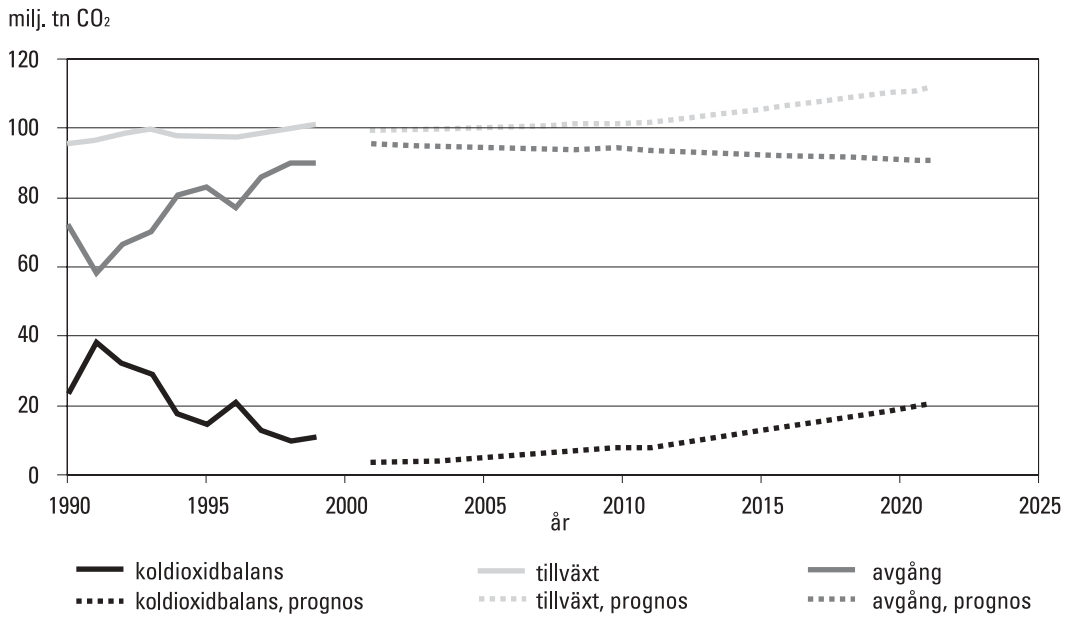

Bild 10. Koldioxidbalansen av skogarnas trädbestånd under åren 1990-1999 samt en beräkning ända till år 2020 (Skogsforskningsinstitutet 2000 och Finlands tredje landsrapport till klimatavtalets sekretariat 2001)

4 Centrala strategier och program för hållbar användning av naturresurserna

4.1 Nationella strategier och program

Jord- och skogsbruksministeriet har gott om strategier och program som styr dess verksamhet inom olika verksamhetsfält. Flera av dem har beretts i omfattande samarbete med olika förvaltningsområden och intressegrupper. De tillämpas i praktiken genom planeringen och styrningen av ministeriets verksamhet. Flera av dem har fastställts med statsrådets beslut.

I det följande har nationella strategier och program samt jord- och skogsbruksministeriets egna strategier räknats upp i kronologisk ordning.

- **Landsbygdens miljöprogram (1992)**

Landsbygdens miljöprogram som fastställdes av jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet på hösten 1992 var ett mål- och åtgärdsprogram i enlighet med lantbrukets hållbara utveckling. Dess syfte var att främja miljöskyddet i idkandet av lantbruk.

- **Skogsbrukets miljöprogram (1994)**

Målet för skogsbrukets miljöprogram är att säkerställa skogarnas hälsa, livskraft och virkesproduktion samt att bevara skogsnaturens mångfald. I programmet definieras bl.a. vad hållbar vård och användning av skogarna betyder i praktiskt skogsbruk. Programmets syfte är att styra ministeriet underställda organisationers verksamhet och forskning samt att stöda utbildning och information om skogsbruket.

- **Det nationella verksamhetsprogrammet för Finlands biologiska mångfald 1997-2005 (1995)**

Programmet strävar efter att säkerställa att åliggandena i det multilaterala biodiversitetsavtalet verkställs i Finland. Målet är att skydda och vårda den hotade biologiska mångfalden så att arter, genetiska resurser eller biotoper inte försvinner från vårt land. Samtidigt strävar man efter att säkerställa mångfalden av traditionella kulturväxtvarianter och husdjursstammar. Programmet strävar även efter att främja både hållbart utnyttjande av den biologiska mångfalden och biodiversitetsanknutna ekonomiska möjligheter.

- **Jordbrukets miljöprogram 1995-1999**

Programmet bestod av ett basstöd, som var avsett för alla jordbrukare och som förutsatte miljöskydds- och miljövårdsåtgärder, och speciella stödformer. Med stödet har man kompenserat de kostnader och inkomstbortfall, som orsakas av programenliga åtgärder, och säkerställt jordbrukarnas utkomst i ändrande förhållanden. Stödsystemet har gynnat odling av åkerarealen och det har utvecklat det allmänna miljövårdskunnandet och den allmänna miljövårdsnivån på gårdarna. Gårdarna måste låta utarbeta ett miljövårdsprogram för gården.

- **Regeringens program för hållbar utveckling (1998)**

Det principbeslut som statsrådet på basen av regeringens program för hållbar utveckling har fattat om främjandet av ekologisk hållbarhet handlar om bland annat landsbygden och användningen av förnybara naturresurser. De strategiska målen som rör dessa gäller för följande:

- Landsbygden och städerna lever i en växelverkan som stöder varandra.
- Näringsverksamheten på landsbygden baserar sig på metoderna för hållbar användning och vård av naturen och naturresurserna.
- Naturens produktionsförmåga, landsbygdsnaturens mångfald och boendemiljöns kvalitet förblir goda och skapar förutsättningar för diversifiering av näringarna.
- Användning av förnybara naturresurser ökar och ersätter användning av icke-förnybara naturresurser.
- De på hållbart skogsbruk baserade verksamhetsbetingelserna för skogsklustern förstärks.

Verksamhetslinjer:

- Man skapar förutsättningar för en utveckling av näringar, tjänster och bycentra.
- Man strävar efter att säkerställa ekonomiskogarnas virkesavkastningsförmåga och skogsnaturens mångfald samt utvecklar mångbruket av skogarna.
- Man främjar höjandet av förädlingsgraden på träprodukter och strävanden att göra trädbeståndet och användningen av träet mångsidigare.
- Man skapar förutsättningar för producerandet av rena och hälsosamma livsmedel som uppfyller etiska krav.
- Man stöder strävanden till att avsevärt minska eutrofierande utsläpp från lantbruk och fiskodling och främjar istandsättning av vattendrag.
- Man skapar förutsättningar för vården av värdefulla kulturlandskap och naturtyper

- **Geografisk informationsstrategi (1998)**

Strategin visar de grunder enligt vilka förvaltningsområdet målinriktat, systematiskt och i samarbete med andra aktörer tillämpar den geografiska informationsteknologins möjligheter för utvecklandet av såväl informationshanteringen och -utnyttjandet som verksamheten och tjänsterna.

- **Programmet för främjande av förnybara energikällor (1999)**

I programmet för främjande av förnybara energikällor ställs målen för antalet förnybara energikällor år 2010 och ges en prognos om utvecklingen från år 2010 till år 2025. Programmets viktigaste mål är att öka de förnybara energikällornas konkurrenskraft i förhållande till andra energikällor. Centrala åtgärder i programmet är å ena sidan utvecklandet och kommersialiserandet av ny teknologi och å andra sidan ekonomiska medel.

- **Vattenresursstrategin (1999)**

Syftet med strategin är att inom jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält styra skötseln av uppgifter som har med vattenresurser att göra på så sätt att användningen av vattenresurserna är samhälleligt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart. Den omfattar såväl vattenförsörjningen i samhällen och glesbygden som användningen och värden av vattendrag. Vattenresursstrategin skapar förutsättningar för verkställandet av EG:s ramdirektiv för vatten.

- **Kvalitetsstrategin för Finlands livsmedelsekonomi (1999)**

Strategins mål är att med hela livsmedelskedjans gemensamma åtgärder utveckla produkternas och verksamhetens kvalitet, säkerställa att kvaliteten stannar på en hög nivå och förbättra aktörernas konkurrenskraft.

- **Det nationella skogsprogrammet 2010 (1999)**

Det viktigaste målet med det nationella skogsprogrammet är att före år 2010 öka skogsindustrins användning av inhemskt gagnvirke med 5-10 miljoner kubikmeter, fördubbla värdet av trävaruindustrins export till 4,2 miljarder euro per år och öka den årliga användningen av energived med 5 miljoner kubikmeter. En annan viktig målsättning är att uppnå och upprätthålla en gynnsam nivå på arter och livsmiljöer i skogarna genom en lämplig kombination av skyddsområden och mångsidigt använda ekonomiskogar. Förutom nationella behov svarar det nationella skogsprogrammet även på den internationella skogspolitikens behov.

- **Vattenskyddets åtgärdsprogram till år 2005 (2000)**

År 1998 fattade statsrådet ett principbeslut om målsättningarna för vattenskyddet till år 2005. Beslutet rör skyddet av yt- och grundvatten och Östersjön. För att genomföra målprogrammet utarbetade miljöministeriet ett åtgärdsprogram som kompletterar principbeslutet och styr aktörerna och verksamheten så att de mål som ställts kan uppnås. Till åtgärdsprogrammet anknyts även som separata program jordbrukets miljöprogram och skogsbrukets miljöprogram. I fråga om lantbruket är målsättningen för vattenskyddet att halvera jordbrukets fosfor- och kväveurlakningar jämfört med genomsnittet under åren 1991-93.

- **Nationell spannmålsstrategi (2000)**

Strategins mål är att hitta sätt att sänka spannmålets produktionskostnader och producera mervärde till spannmålets produktionskedja och därigenom även till primärproduktionen. Ytterligare mål är att förbättra spannmålsmarknadens funktion och utveckla informationen och spannmålsbranschens intressebevakning i synnerhet i internationella sammanhang.

- **Byggandet på landsbygden - strategin (2000)**

Inom ministeriets ansvarsområde rörande byggandet är byggnadsstrategin ett programdokument som styr förvaltningen och forsknings- och utvecklingsverksamheten i branschen. I strategin ställer man upp målsättningarna och definierar utstakningarna för verksamheten till år 2005

- **Horisontalt utvecklingsprogram för landsbygden 2000-2006 (2000)**

Programmet syftar till att säkerställa att det ekologiskt hållbara lantbruket fortsätter i de nordliga naturförhållandena, som är ogynnsamma för lantbruket, och därigenom att bevara landsbygden bebodd och livskraftig. Med målsättningarna säkerställer man att åkerlandskapen förblir öppna och att de miljöer som skapats av landsbygdsbebyggelse hålls i skick.

- **Lantbrukets miljöstödsystem som ingår i det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden 2000 - 2006 (2000)**

Med hjälp av systemet fortsätts åtgärderna i det tidigare miljöprogrammet för lantbruket 1995-1999 under finansieringsperioden 2000-2006. Systemet syftar till att minska belastningen på miljön, yt- och grundvatten samt luften med hjälp av effektivare användning av växtnäringssämnen, minska riskerna som orsakas av användningen av bekämpningsmedel, skydda naturens mångfald och djur- och växtarterna i lantbruksområdena och vårda lantbruksland-

skapen. Ett annat mål är att öka humusmängderna i marken och att bibehålla eller förbättra jordens produktionsförmåga.

- **Strukturprogrammet för Finlands fiskerinäring för perioden 2000-2006 (2000)**

Med programmet strävar man efter att skapa en konkurrenskraftig och lönsam finländsk fiskerinäring som kan erbjuda konsumenterna ett brett sortiment högklassig och ansvarsfullt producerad fisk i mängder som motsvarar efterfrågan. Man syftar också till att göra fiskerinäringen mera internationell.

- **Det tredje landsbygdspolitiska programmet (2000)**

För landsbygdspolitiken definieras fem bestående verksamhetslinjer:

- Förnyelse och diversifiering av landsbygdsnäringarna
- Finansiering av kunnandet
- Förstärkande av det befintliga servicenätets funktionsduglighet
- Utveckling av boendemiljöns kvalitet och samhällsstrukturen
- Hållbart utnyttjande av landsbygdens styrkefaktorer såsom förnybara naturresurser, landskapet och befintliga strukturer.

Ett flertal projekt och nya företag har uppstått på landsbygden med hjälp av olika åtgärder (bl.a. EU:s strukturfondperiod 1995-1999, gemenskapsinitiativet Leader II, landsbygdsprogrammet för lokala initiativ POMO samt landsbygdspolitiska samarbetsgruppen YTR). I Finland behövs vidareutveckling av projekt- och företagsverksamheten. Detta nya landsbygdspolitiska helhetsprogram som blev färdigt under Lipponens II regering i slutet av år 2000 beaktar den nuvarande situationen på landsbygden och de tillbudsstämmande projekt- och stödmöjligheter för landsbygden (inkomststöd, det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden, regionala utvecklingsprogram för landsbygden samt gemenskapsinitiativ) samt klart flera viktiga sektorpolitiska utstakningar och åtgärder som är viktiga för landsbygden.

- **Den nationella klimatstrategin (2001)**

För att uppfylla Kyotoåliggandet har Finland förbundit sig att minska sina växthusutsläpp till årets 1990 nivå före åren 2008-2012. För detta ändamål bereddes i samarbete med olika ministerier en nationell programstrategi som utarbetats på basen av olika ministeriers sektorspecifika utredningar och talrika enskilda utredningar. Strategin gavs ut som statsrådets redogörelse till riksdagen. Verkställandet av strategin började under år 2001 i enlighet med arbetsfördelningen mellan de olika förvaltningsområdena.

- **Det nationella programmet för växtgenetiska resurser (2001)**

Målet för strategin är att på lång sikt säkerställa bevarande och hållbar användning av jordbruksgrödors, skogsträds och trädgårdsväxters genetiska resurser i Finland.

- **Ekostrategin (2001)**

I strategin för utveckling av ekologisk livsmedelsproduktion ingår åtgärder som anknyter sig till utvecklande av produktionsregler och övervakning, till forskning, rådgivning, utbildning, stöd för ekologisk produktion, till marknadsföring, industri, handel och utvecklande av samarbete mellan olika aktörer.

- **Finlands program för skydd av Östersjön (2001)**

Programmet syftar till att ange åtgärder med vilka man kan återställa Östersjöns ekologiska jämvikt och minska såväl eutrofieringen av Östersjön och i synnerhet Finska viken, Skärgårdshavet och sjöarna som ackumuleringen av miljögifter i näringskedjorna. Arbetsgruppen som berett programmet föreslår åtgärder inom sex prioriterade insatsområden för att uppnå god ekologisk jämvikt i Östersjön.

- **Jordbrukets strategiprojekt (2001)**

Strategiprojektet utgör den grund på vilken man förbereder sig på de utmaningar som den fortsatta reformen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, den kommande WTO-förhandlingsrundan och utvidgningen av unionen innebär för det finländska jordbruket.

- **JSM:s utvecklingsstrategi för fritidsfisket (2002)**

I strategin kommer att ingå både en översikt över riksomfattande utvecklingsbehov inom fritidsfisket och dess viktigaste utvecklingsmål samt ett åtgärdsprogram med vilket dessa mål kan uppnås.

- **Strategin för animaliskt avfall (2002)**

Avdelningen för livsmedel och hälsa håller på att utarbeta en strategi för animaliskt avfall, dvs. ett strategi om hur animaliskt avfall borde hanteras, användas och destrueras i Finland. Likaså skapas ett åtgärdsprogram för hantering, användning och förstöring av animaliska biprodukter.

Strategier under beredning (situationen september 2002):

- **Det nationella programmet för djurgenetiska resurser**

Programmet kommer att omfatta både lantraserna och de kommersiella raserna. Det syftar till att presentera de åtgärder med vilka skyddet och den hållbara användningen av lantbrukets djurgenetiska resurser kan tryggas så att man samtidigt säkerställer mångfalden av dessa genetiska resurser.

- **Bio- och genteknikstrategin**

Till ministeriets uppgifter hör en bio- och genteknikstrategi som håller på att utarbetas i en arbetsgrupp.

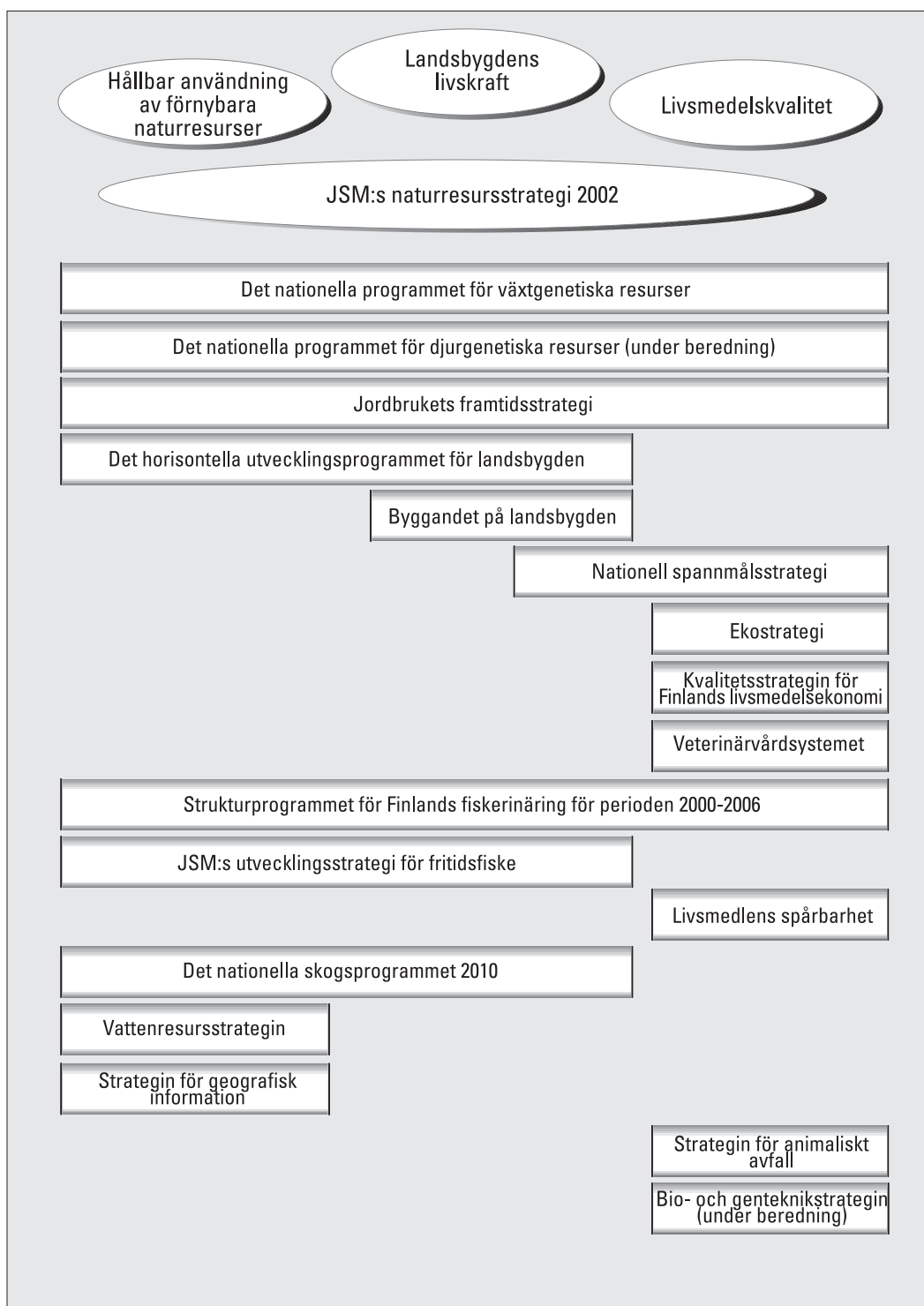

Bild 11. Innehållet av jord- och skogsbruksministeriets strategiportfölj ur naturresursstrategins synvinkel

4.2 Internationella förpliktelser och Europeiska unionens strategier och program

Finland har ratificerat flera internationella miljöavtal och andra avtal och även i övrigt förbundit sig till flera andra internationella förpliktelser och program. I avtalen är enskilda staters förpliktelser i allmänhet ganska vaga och flexibla. Med dem har man närmast skapat en ram för senare reglering på nationell nivå. I Finland har de internationella avtalen i allmänhet trätt i kraft med riksdagens beslut. Nedan har man räknat upp de viktigaste avtalen om användning och skydd av naturresurser som angår Finland:

- **Konventionen om handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter (Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, CITES)**

Konventionen trädde i kraft år 1975. Konventionen syftar till att skydda utrotningshotade växter och djur genom att reglera importen och exporten av dem för kommersiella och andra ändamål.

- **Konventionen om skydd av våtmarker som är internationellt sett viktiga som vattenfåglarnas livsmiljöer (Ramsar-konventionen)**

Konventionen trädde i kraft internationellt år 1975. Konventionen syftar till att överallt i världen skydda våtmarker i synnerhet som vattenfåglarnas livsmiljö. Förutom fåglarna måste alla djur och växter i våtmarkerna skyddas för omätligt utnyttjande så att ekosystemet förblir i balans. Avtalsparterna skall skydda ekologiska värden på de områden de nämner och i allmänhet arbeta för att skydda våtmarkerna samt garantera att våtmarker utnyttjas på ett naturekonomiskt förnuftigt och hållbart sätt.

- **Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (Bern-konventionen)**

Konventionen trädde i kraft internationellt år 1983. Den syftar till att skydda europeiska arter av vilda djur och växter samt deras naturliga miljö. I konventionen betonas särskilt skyddet av sådana arter som är i högsta grad utrotningshotade eller står i fara att utrotas.

- **Konventionen om skydd för flyttande djur (Bonn-konventionen)**

Konventionen trädde i kraft 1983. Den syftar till att skydda populationer av sådana vilda djur som regelbundet migrerar mellan olika stater. Detta verkställs med hjälp av särskilda skyddsåtgärder, t.ex. genom att fridlysa arter eller områden, genom att avlägsna orsaker för utrotning samt genom att utarbeta regionala avtal för flyttande arter som inte är direkt utrot-

ningsshotade men som bör tryggas och kräver dessutom internationellt samarbete.

- **Konventionen om biologisk mångfald (Convention on Biological Diversity, CBD)**

Konventionen trädde i kraft 1993. Konventionen är till sin natur ett ramavtal som innehåller allmänna principer. Konventionen ställer inga detaljerade förpliktelser utan låter avtalsparterna bestämma hur de tillämpar bestämmelserna i konventionen. Konventionen syftar till att skydda världens ekosystem, växt- och djurarter och mångfalden av deras arvsanlag, främja hållbar användning av naturresurser och fördela den nytta som fås från biologiska naturresurser på ett rättvist och jämlikt sätt.

- **Konventionen för bekämpning av ökenspridning (Convention to Combat Desertification)**

Konventionen trädde i kraft 1996. Den syftar till att bekämpa ökenspridning och minska de skador som orsakas av torra med hjälp av nationella och regionala program. I konventionen har man strävat efter att förena miljö- och utvecklingssynpunkterna. Konventionen omfattar alla länder som drabbas av ökenspridning.

- **Konventionen för skydd av Östersjöns marina miljö eller den s.k. Helsingforskonventionen**

Den förnyade konventionen för skydd av Östersjöns marina miljö (Helsingforskonventionen) trädde i kraft år 1992. Konventionen ersätter den konvention som undertecknades år 1974. Med Helsingforskonventionen förbinder sig de nio Östersjöstaterna och Europeiska Unionen att verka för att förhindra och stoppa nedsmutsningen i området för att främja Östersjöns ekologiska återhämtning och bevarandet av dess ekologiska jämvikt.

- **Ramkonventionen om klimatförändringar (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) och Kyotoprotokollet**

Konventionen trädde i kraft 1994. Den syftar till att stabilisera halten av växthusgaserna i atmosfären på en nivå där skadliga verkningar av mänsklig aktivitet på atmosfären förhindras. Konventionen förpliktar industriländerna och länderna med övergångsekonomi att minska sina utsläpp av växthusgaser och bevara och öka biosfärens kollager och -sänkor. Kyotoprotokollet kom man överens om år 1997. För industriländerna och länderna med övergångsekonomi fastställs där landspecifika förpliktelser när det

gäller minskning och begränsning av utsläpp under den första åtagandeperioden 2008-12.

- **Europeiska gemenskapens strategi för biologisk mångfald (KOM/98/42)**
Strategin publicerades år 1998. Den baserar sig på CBD-konventionens artikel 6 där det förutsätts att avtalsparterna utvecklar nationella strategier, planer och program för skydd och hållbar utveckling av biologisk mångfald. EU:s biodiversitetsstrategi strävar efter att förutse, förebygga och vid källan motarbeta orsaker som avsevärt minskar eller förstör den biologiska mångfalden.
- **Reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) eller Agenda 2000**
Reformen godkändes år 1999. I reformen strävar man efter att säkerställa det europeiska jordbrukets multifunktionalitet och hållbarhet. I reformen av GJP ingår reformen av marknadsarrangemangen för nötkött, mjölk, jordbruksgrödor och vin samt reformerna av utvecklingspolitiken för landsbygden och finansieringen av GJP. Reformen av GJP i enlighet med Agenda 2000 utgör grunden för skyddet av lantbruksmiljön i gemenskapen, i den har inkluderats miljömål och i den stadgas om åtgärder med vilka dessa mål skall uppnås.
- **EU:s skogsstrategi**
EU:s skogsstrategi godkändes år 1998. I den betonas att skogarnas alla funktioner måste beaktas i samhället: såväl deras ekonomiska, ekologiska, sociala och kulturella funktion som de funktioner som har med utvecklandet av landsbygden att göra. Skogsstrategin utgör grunden för politiska beslut i EU och dess medlemsländer både i EU:s interna och externa verksamhet. Behörigheten i skogspolitiken har emellertid medlemsstaterna.
- **EU:s 6:e miljöprogram**
I programmet presenteras insatsområdena för miljöåtgärder under de följande tio åren och det utgör miljödimensionen i gemenskapens strategi för hållbar utveckling. I förslaget definieras fyra prioriterade områden: klimatförändring, naturskydd och biologisk mångfald, miljö och hälsa samt naturresurser och avfallshantering.
- **EU:s strategi för hållbar utveckling KOM(2001)264**
Strategin samlar unionens program för hållbar utveckling. Den godkändes på toppmötet i Göteborg sommaren 2001. Till strategins ämnesområden hör klimatförändringen, hoten mot folkhälsan, befolkningens åldrande, minskningen av naturens mångfald och stockningen av trafiken.

- **Konventionen om fisket i Östersjön (Gdanskkonventionen)**

Konventionen som godkändes år 1973 syftar till att främja fisket i Östersjön och i Bältena och bevara de levande naturresurserna. Genom konventionen upprättades fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC), som har till uppgift att utarbeta rättigheterna och skyldigheterna för konventionsparterna. Kommissionen behandlar i huvudsak fiskeriärenden.

- **Verksamhetsplan för lax (Salmon Action Plan; SAP)**

Verksamhetsplanen godkändes år 1997. Den syftar till att trygga de vilda laxstammarna och bibehålla fisket på en så hög nivå som möjligt. I det skyddsprogram för lax som startats av Fiskerikommissionen för Östersjön (IBSFC) deltar Finland med fem älvar.

- **Den mellanstatliga skogspanelen (IPF), det mellanstatliga skogsforumet (IFF) och FN:s forum för skog (UNFF)**

FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD) inrättade en för alla länder öppen mellanstatlig skogspanel för åren 1995-97. År 1997 presenterade panelen sitt slutdokument som innehåller nästan 150 åtgärdsförslag om vård, användning, skydd och hållbar utveckling av skogarna. År 1997 kom man överens om inrättandet av det mellanstatliga skogsforumet (IFF) för åren 1997-2000. Forumet skulle lyda under CSD. IFF hade som uppgift att stöda och följa upp verkställandet av IPF:s åtgärdsförslag och komplettera de punkter som förblivit öppna i IPF:s arbete samt därtill utveckla det internationella skogssamarbetet. På IFF:s förslag fortsätts skogspanelens arbete av FN:s forum för skog (UNFF). Det sammanträder som ett mellanstatligt organ och vid behov på ministernivå samt koordinerar världsomfattande skogsfrågor.

- **Den allmäneuropeiska skogsministerkonferensen - processen**

Som resultat av de ministerkonferenser som ordnats på initiativ av Finland och Frankrike förband sig de länder som undertecknat avtalet och Europeiska Unionen att verkställa Riobesluten både på inhemsk nivå och med hjälp av internationellt samarbete. Avtalets resolutioner innehåller hållbar vård och användning av de europeiska skogarna samt de allmänna principerna om bevarandet av skogarnas biologiska mångfald.

- **Riodeklarationen, Agenda 21 och skogsprinciper**

De ovannämnda handlingarna godkändes på FN:s miljö- och utvecklingskonferens (UNCED) år 1992. **Riodeklarationen** är ett dokument om miljö och utveckling som innehåller 27 principer. Verksamhetsprogrammet för hållbar ut-

veckling, **Agenda 21**, anger hur Riodeklarationens principer borde omsättas i praktiken. Det internationella och nationella skogsarbetet bör basera sig på sk. **skogsprinciper**, som rör värden, användningen, skyddet och den hållbara utvecklingen av skogarna.

- **Den nordiska strategin för hållbar utveckling**

År 1998 godkände de nordiska statsministrarna och de autonoma områdenas politiska ledare deklARATIONEN om ett hållbart Norden. I deklARATIONEN gav man i uppdrag att utarbeta strategier för de olika sektorerna i samhället. I den strategi som utarbetats har inkluderats långsiktiga mål för hållbar utveckling i Norden ända till år 2020 samt målsättningar för åren 2001-2004 och initiativ om åtgärder med vilka målen kan uppnås. De nordiska länderna skall utvärdera genomförandet och uppföljningen av strategin vid slutet av dess giltighetsperiod år 2004.

- **Baltic 21-verksamhetsprogrammet**

Baltic 21 är ett verksamhetsprogram som utarbetats av Östersjöstaterna och med vilket man strävar efter att skydda miljön och förbättra befolkningens levnadsvillkor i området. Det godkändes på utrikesministermötet i Östersjöstaternas råd i Danmark i juni 1998. I beredningen av programmet deltog alla nio Östersjöstater samt Norge och Island, Europeiska Unionen samt talrika organisationer, finansinstitut och medborgarrörelser. Baltic 21 är det första programmet för hållbar utveckling som utarbetats i andan av miljökonferensen i Rio. I Rio de Janeiro godkändes 1992 det globala Agenda 21-programmet.

- **Strategin för miljö och hållbar utveckling i den gemensamma jordbrukspolitiken**

I Europeiska råden i Cardiff och Wien år 1998 föreslog man att miljösynpunkter och hållbar utveckling borde beaktas bl.a. i lantbruket och att en relevant miljöstrategi borde beredas. Strategin presenterades för toppmötet i Helsingfors år 1999. En av målsättningarna i strategin är ett hållbart lantbruk som tar i beaktande produktionens ekonomiska, samhälleliga och miljömässiga kostnader och nyttan.

	Globalt	Europeiska Unionen	Finland
1990	<p>Helsingforsavtalet (1992)</p> <p>Agenda 21, skogsprinciper och Riodeklarationen (1992)</p> <p>Biodiversitetsavtalet (1993)</p> <p>Ramkonventionen om klimatförändringen (1994)</p>		<p>Landsbygdens miljöprogram (1992)</p> <p>Skogsbrukets miljöprogram (1994)</p> <p>Det nationella biodiversitetsprogrammet (1995)</p>
1995	<p>Konventionen mot ökenspridning (1996)</p> <p>Det internationella avtalet om tropiskt timmer ITTA (1997)</p>	<p>Jordbrukets miljöprogram 1995-1999 (1996)</p> <p>Naturresursstrategin (1997)</p> <p>Verksamhetsplan för lax (1997)</p> <p>Regeringens program för en hållbar utveckling (1998)</p> <p>EU:s skogsstrategi (1998)</p> <p>EU:s biodiversitetsstrategi (1998)</p> <p>Agenda 2000 (1999)</p> <p>EU:s ramdirektiv för vatten (2000)</p>	<p>Det nationella skogsprogrammet 2010 (1999)</p> <p>Programmet för främjande av förnybara energikällor (1999)</p> <p>Det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden (2000)</p>
2000	<p>Världstoppmötet för hållbar utveckling (WSSD) Johannesburg (2002)</p>	<p>EU:s strategi för hållbar utveckling (2001)</p> <p>EU:s 6:e miljöprogram (2001)</p>	<p>Finlands program för skydd av Östersjön (2001)</p> <p>Den nationella klimatstrategin (2001)</p> <p>Naturresursstrategin (2002)</p>

Bild 12. De viktigaste avtalen och strategierna om förnybara naturresurser

5 Framtidens utmaningar och möjligheter

Det riktas rikligt med internationella och nationella förväntningar och krav på jord- och skogsbruksministeriets naturresurspolitik. Detta utgör en utgångspunkt för utarbetandet av strategin. Här har de klassificerats som utmaningar och möjligheter.

Utmaningar

- Det finländska samhället urbaniseras ytterligare och medborgarnas förhållande till naturen och naturresurserna blir ytligt.
- Bestående bebyggelse minskar kraftigt på många landsbygdsområden, och lantbrukets ställning som grunden för näringsverksamheten på landsbygden försvagas, vilket förutsätter sysselsättningsfrämjande åtgärder bl.a. i form av aktiv miljövard och utvecklandet av annan företagsverksamhet.
- Utvidgningen av Europeiska Unionen och de kommande handelsförhandlingarna kan medföra ändringar i lantbrukets stödsystem.
- EU-lagstiftningen om användning och återvinning av naturresurser ställer nya krav på användning och återvinning av naturresurser.
- Antalet gårdar minskar och produktionsenheterna växer och samtidigt betonas vikten av att upprätthålla lantbrukets lönsamhet för att trygga tillgången på inhemska livsmedel.
- Stora produktionsenheter kan göra odlingsystem ensidigare.
- När produktionen delas mellan små och stora enheter förutsätter detta att deras inbördes förhållande identifieras bl.a. i jordbruks-, renskötsel- och skogspolitiken.
- Beskogning eller förvildning av åkrarna på gårdar som upphört med produktionen håller på att förändra landsbygdens odlingslandskap till skogslandskap i Norra och Östra Finland.

- Utmaningen för renskötseln är regleringen av renmängder, säkerställandet av renbetesmarkernas hållbarhet och utvecklandet av renskötselns näringsstruktur så att rennäringens lönsamhet kan säkerställas.
- En betydande ökning i tillskottsutfodring och farmuppfödning av renar kan försvaga renköttets värde och dess anseende som viltmat.
- De krav på skydd av naturens mångfald som riktar sig mot skogsbruket riktar sig mera detaljerat än tidigare på planmässig vård av skogsarterna och olika skogsbiotoper, t.ex. skogsbelägda åsar, lundar och kärr.
- Skogsindustrin och råvirkeshandeln har blivit globala.
- Jaktföreningsverksamheten minskar och en allt större del av skogsägarna och jägarna bor i städer, vilket minskar naturkännedomen och värden av skogen och viltstammarna.
- EU:s bestämmelser gällande natur- och miljöskydd kan begränsa det nuvarande traditionella utnyttjandet av naturresurserna och detta verkar negativt på lokalbefolkningens attityder.
- Importen av utländsk fisk försvagar den inhemska fiskens möjligheter genom att sänka priserna på både odlad och vild inhemska fisk och genom att minska på utbudet.
- Att bevara fiskstammarna och deras livsmiljöer produktiva och förbättra deras produktionsförmåga.
- Att trygga nivån på vattenförsörjningstjänster, bevara vattenresursernas kvalitet och vattendragens tillstånd samt säkerställa deras mångsidiga användningsmöjligheter.
- Att vara förberedd på exceptionella förhållanden och förbättra säkerheten i vattenförsörjningen och användningen av vattendrag.
- Att igenkänna nya behov av forskning och utveckling som verksamhetsmiljön i en förändring förutsätter.

Möjligheter

- Innovativt teknologiskt och annat utvecklingsarbete på basen av solida forskningsresultat anknyter sig allt starkare till hållbar användning av naturresurserna.
- Efter ratificerandet av Kyotoprotokollet betonas i den nationella näringsverksamheten och i synnerhet inom energiproduktionen en produktion med inga eller ringa utsläpp och produktion av bioenergi.
- Man får allt mera kvantifierad uppföljningsinformation om användningen av naturresurserna och om effektiviteten av åtgärderna för hållbar användning av naturresurserna.
- Som det finländska samhällets viktigaste krav på landsbygden framstår ett jordbruk som producerar rena produkter, sparar på miljön och förverkligar etiska värden.
- Som en god boendemiljö och som ett semester- och rekreationsområde för stadsborna erbjuder landsbygden en möjlighet att förbättra livskvaliteten.
- Kravet på livsmedlens inhemska bl.a. i form av intresse för lokalproducerad mat betonas ytterligare.
- Den höga inhemska fodrproduktionsgraden bidrar till att hålla förekomsten av djursjukdomarna nere och förbättra gårdarnas lönsamhet.
- Renköttets anseende som ren och viltlik naturprodukt höjer renköttets värde och bidrar till att bibehålla renägarnas inkomster stabila.
- Turismen och andra binärningar skapar åt rennäringsidkarna nya inkomstkällor.
- Högklassigt kunnande och naturförhållandena möjliggör hållbart skogsbruk.
- Viltstammarna tryggas via jakt och viltvård som baserar sig på högklassig forskning.
- Med jakt kan viltskador minskas och förebyggas.

- Yrkesfiskarnas fångster kan behållas på nuvarande nivå tack vare ökad effektivitet i arbetet trots ett mindre antal fiskare.
- Genom att lyfta fram fiskens inhemska och genom att utnyttja fiskens hälsovärden kan man främja användningen av inhemska fisk.
- Inom fiskerinäringen utvecklas urvalet och kvaliteten av fiskprodukterna.
- Möjligheterna till fritidsfiske förblir goda.
- Inom vattenbruket är det möjligt att öka produktionen och antalet odlade arter utan att öka belastningen på vattendragen.
- Om principerna om hållbar användning av vattenresurserna tillämpas heltäckande, bidrar detta till att bevara och förbättra vattnets och vattendragens kvalitet och tillstånd.

Del III Naturresursstrategin

6 Den hållbara användningens strategi för förnybara naturresurser

6.1 Verksamhetsidén och visionen till år 2010

Jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsidé

I förordningen 1516/94 uttrycks jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsidé på följande sätt:

Jord- och skogsbruksministeriet skapar förutsättningar för hållbar och mångsidig användning av förnybara naturresurser och för utveckling av landsbygdens näringar och fritidsaktiviteter samt säkerställer livsmedlens kvalitet samt djurens och växternas hälsa.

Alla uppgifter i verksamhetsidén har att göra med användning av förnybara naturresurser. I användningens hållbarhet ingår den ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella synvinkeln. Den ekologiska hållbarheten skapar förutsättningar för förverkligandet av de övriga hållbarhetsaspekterna.

Visionen om hållbar användning av naturresurserna

Jord- och skogsbruksministeriet är en nationellt och internationellt ansedd främjare och styrare av landsbygdens livskraft, livsmedelskvaliteten och hållbar användning av förnybara naturresurser.

- Även i dag baserar sig utvecklingen av Finlands ekonomi till en betydande del på användning av förnybara naturresurser.
- I takt med den ekonomiska och kulturella utvecklingen har den hållbara användningen av naturresurserna blivit säkerställd och i takt med den tekniska utvecklingen har förädlingsgraden i allmänhet höjts ytterligare.
- Den hållbara användningen av naturresurserna främjar natur- och miljöskyddet och utnyttjar frivilliga avtal, stöd och normstyrning samt sporrar individer.

- Livsmedelsproduktionen garanterar att konsumenternas krav kan till största delen uppfyllas med inhemska produkter.

Landsbygden

- Efter att antalet gårdar har stadgat sig på en lägre nivå och i takt med att gårdstorleken ökar har det vid sidan om baslantbruket alltmera uppkommit mångsidiga lantbruksföretag samt småföretagsverksamhet på landsbygden.
- På landsbygden har i synnerhet de yngre utbildat sig som kunniga företagare och de har hittat arbetsmöjligheter på landsbygden.
- I många områden erbjuder landsbygden en förmånlig och lockande boningsort eller plats för en andrabostad som upprätthåller människans naturförhållande.
- Med ekonomiska stödmedel såsom skatteförmåner och flexibla arrangemang för distansarbete har det åstadkommit att landsbygdens byacentra jämnar ut tillväxten i tillväxtcentra och att goda informationstekniska förbindelser omfattar även landsbygden.
- Landsbygden är en lockande miljö för fritidsfirande, såväl för finländare som utlänningar; företagandet som baserar sig på naturupplevelser, såsom utflykter, fiske och jakt, producerar tjänster som motsvarar den ökande efterfrågan.
- Växelverkan mellan landsbygd och stad bevaras till vilket bidrar bl.a. det ökade antalet sommarstugor.
- Den produktifierade och upplevelsemässiga turistverksamheten som stöder sig på den finländska kulturtraditionen omfattar de flesta landsbygdsområdena och baserar sig på ett mångsidigt samarbete mellan inhemska och utländska turistföretagare
- Med hjälp av pågående utvecklingsprogram för landsbygden och fortsatta åtgärder förbättras sysselsättningsmöjligheterna på landsbygden och näringslivet utvecklas i en allt mångsidigare riktning.

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- Finländarna äter även i fortsättningen huvudsakligen sådan mat som har producerats och förädlats i Finland
- Husdjurens sjukdomssituation förblir på en god nivå.
- Bl.a. utvidgningen av EU har ändrat betoningarna i den gemensamma jordbrukspolitiken i en riktning där företagsverksamheten och utvecklandet av miljön stöds på många olika sätt och där stödandet av produktionen med gemensamma medel har minskat.
- Jordbrukspolitiken både i EU och i Finland betonar målsättningar som har att göra med livsmedelssäkerheten, livsmedelskvaliteten och lantbruksmiljön; den finländska maten är högklassig, kvalitetskedjorna är heltäckande och hela kedjan kan spåras.
- Produktionsinsatserna och -metoderna i åkerbruket och husdjursproduktionen belastar miljön så litet som möjligt och djurens välmående har beaktats.
- Mera uppmärksamhet än tidigare har fästs vid skötseln av den biologiska mångfald som anknyter sig till lantbruket.
- Genetiskt modifierade organismer används på basen av ett noggrant godkänningsförfarande bl.a. för att producera växtvarianter med säkrare avkastning och bättre avkastningsförmåga samt bättre och mångsidigare livsmedel och läkemedel på ett kund- och miljöorienterat sätt.
- Den ekologiska produktionen för inhemsk konsumtion och för export har stabiliserats på en nivå där 15 % av åkerarealen är i ekologisk produktion.
- Utvecklandet av system med lokalproducerad mat ger konsumenterna en möjlighet att få högklassiga livsmedel på ett hållbart sätt.

Renskötsel

- Renskötseln baserar sig på ett rätt förhållande mellan antalet renar och renbetesmarker och på betescirkulationssystemet; fritt betande renar klarar sig för det mesta med naturlig näring.

- Renägarna är aktiva rennäringsidkare som erhåller största delen av sina inkomster från renskötsel.
- Generationsväxling sker på ett naturligt sätt så att unga näringsidkare kan bevara renhushållningsproduktionen livsduglig.
- Renskötseln har kunnat förena turismen och andra binärningar så att de utgör en extra inkomstkälla för näringen.
- Renköttets bild förblir viltlik och dess värde består.

Skogsbruk

- Skogarnas ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarhet säkerställs som en balanserad helhet.
- Skogarna som en förnybar naturresurs säkerställer den hållbara utvecklingen. Skogarna ger en naturlig och god grund för Finlands ekonomiska, ekologiska, kulturella och sociala utveckling.
- Skogarna är livskraftiga och mångsidiga. Ekonomiskogarna sköts och används så att de förblir livskraftiga och mångsidiga och tryggar på ett hållbart sätt både behållningen för virkesproduktionen och annan behållning från skogarna.
- Ett marknadsorienterat, lönsamt skogsbruk och skogsindustri ger arbete och utkomst.
- Skogarna ger andlig och kulturell stimulans. I skogsbruket beaktas landskapsmässiga och kulturella värden och andra former av mångsidig användning.
- Finlands skogskunnande är på en hög nivå. Utbildningen, forskningen samt utvecklingen av produkter och tjänster inom skogsbranschen är högklassig och har ett högt internationellt anseende.
- Finland är aktivt inom utvecklandet av hållbart skogsbruk också globalt, både i Europa och i närområdena.

Vilthushållning

- Jakten uppskattas som hållbar användning av en förnybar naturresurs och som naturvård som baserar sig på uppföljning av viltstammarna och på vård av viltbeståndets livsmiljöer.
- Viltstammarna har ytterligare förstärkts tack vare förbättring av viltbeståndets livsmiljöer, fångsten av små rovdjur utvecklas för att säkerställa småviltstammarna.
- Genom att reglera viltstammarna och förebygga skador begränsar man t.ex. de skador som orsakas av hjortdjur, sälar och stora rovdjur.
- Antalet jägare, dvs. personer som betalat jaktvårdsavgiften, kvarstår på nuvarande nivå.

Fiskerihushållning

- Man har försäkrat sig om att utnyttjandet av fiskstammarna sker på ett hållbart sätt inom ramen för deras produktionsförmåga bl.a. med hjälp av stamregleringsstrategier och uppföljning.
- När näringsvanorna gynnar fisk, har den inhemska fisken behållit sin konkurrenskraft trots den importerade fiskens stora andel, och även konsumtionen av sjöfisk har ökat.
- Laxstammarna i de älvar som mynnar ut i Östersjön är starka.
- Fiskodlingsanstalternas näringsbelastning har minskat i takt med utvecklingen av foder och den teknologiska utvecklingen av anstalterna. Också nyplaneringen av fiskodlingsanstalterna har minskat belastningens miljöverkningar.
- Fritidsfisket har behållit sin ställning, och fisketurismen som huvudsakligen baserar sig på en förstärkning av vilda fiskstammar har ökat som en del av övrig turism.
- För alla medborgare och utlänningar erbjuds det mångsidiga möjligheter till fritidsfiske.

- Finländarna använder fortfarande mycket fisk och fiskhanteringen ligger på en hög nivå.

Vattenhushållning

- Användningen av vattenresurserna är mångsidig och där beaktas jämlikt olika behov, rättigheter och skyldigheter. Användningen av vattenresurserna är samhälleligt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart.
- Användarna av vattenresurserna är nöjda med vattenförsörjningens tjänster och med vattendragens användbarhet och tillstånd.
- Vattenförsörjningens funktion, skötseln av vattendragsuppgifter och vattendragsstrukturernas säkerhet har säkerställts även i exceptionella förhållanden.
- Vattendragens ekologiska tillstånd har förbättrats och eutrofieringsutvecklingen har tyglats.

6.2 Målsättningar, gemensamma mål och centrala verksamhetslinjer för naturresursstrategin 2001

Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi 2001 tar sikte på år 2010. 2010. Den har följande uppbyggnad:

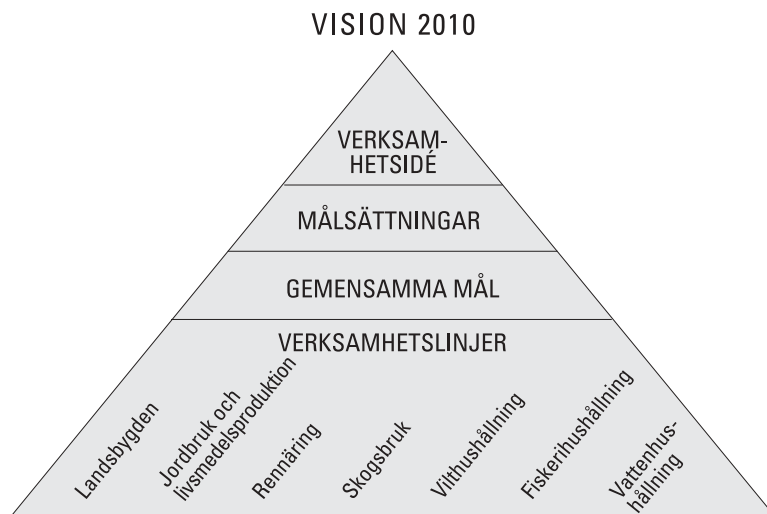

Bild 13. Naturresursstrategins tankemodell

Nedan uppräknas de viktigaste antagandena om vad som skall hända i samhället för att nå förutsättningarna för en hållbar användning av naturresurserna.

- Finlands ekonomi väntas utveckla sig gynnsamt
- Utrikeshandeln fungerar utan störningar
- Sysselsättningssituationen försämras inte
- I EU:s gemensamma jordbrukspolitik förblir finansieringen till Finland på samma nivå som under den nuvarande perioden och allokeringen av stöd försämras inte efter år 2006
- Försämring av den regionala utvecklingen förhindras och den regionala utvecklingen blir behärskad
- Inga hinder ställs för den av naturliga skäl decentraliserade bebyggelsestrukturen och dess utveckling samtidigt som miljöskyddet beaktas.
- För skogsbruket säkerställs den finansiering som dimensionerats i det nationella skogsprogrammet
- EU-lagstiftningen och den nationella lagstiftningen om miljö- och naturskydd stöder en sådan hållbar användning av förnybara naturresurser som lämpar sig för finländska förhållanden
- Den offentliga finansieringsandelen av jord- och skogsbruksministeriets verksamhetsfält förblir åtminstone på den nuvarande nivån
- Tillgången på energi säkerställs på en nivå som upprätthåller konkurrenskraften

Om antagandena ovan förändras på ett avgörande sätt eller om det sker betydande ändringar i verksamhetsmiljön, förverkligas strategin med flexibelt beaktande av dessa.

Målsättningar

På basen av visionen om hållbar användning av naturresurserna före år 2010 har man i strategin definierat sju mål.

Målet är en helhet av olika målsättningar som omfattar ministeriets alla verksamhetsfält och som syftar till att uppnå ministeriets verksamhetsidé och det måltillstånd (vision) som definierats i de ovannämnda kapitlen sett från synvinkeln av hållbar användning av naturresurser. Målet kan inte nödvändigtvis nås endast med jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområdes egna åtgärder, utan det är också beroende av andra aktörers verksamhet samt genom de förändringar som sker i verksamhetsmiljön.

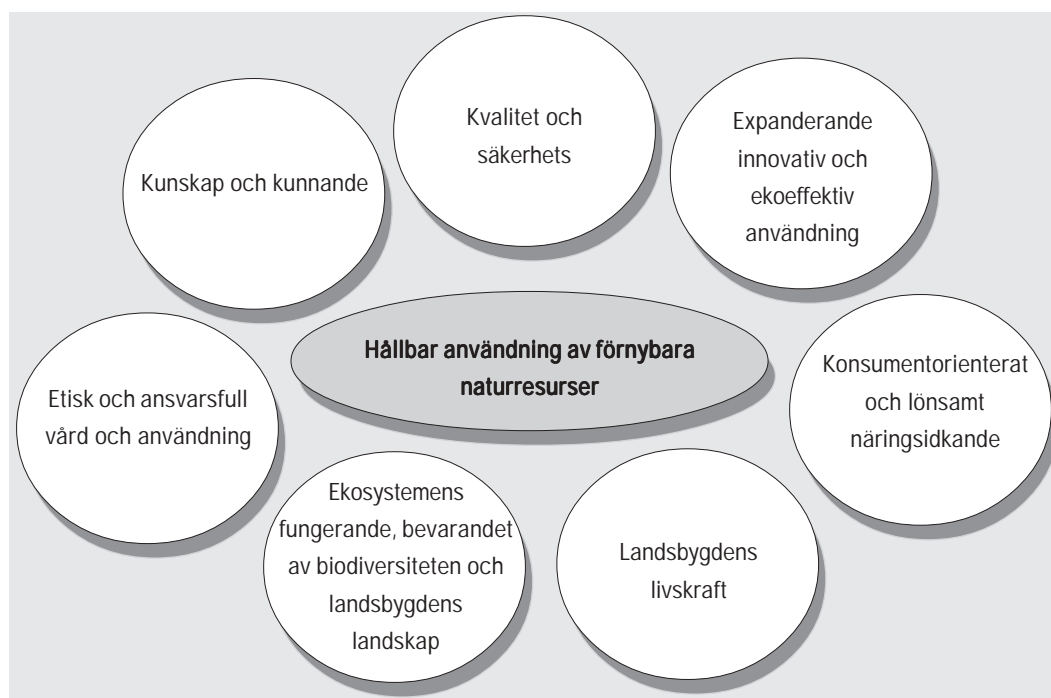

Bild 14. Målsättningarna för strategin för hållbar användning av förnybara naturresurser

Gemensamma mål

De gemensamma målsättningarna är alla målsättningar som omfattar ministeriets alla verksamhetsfält och som syftar till att genomföra hållbar användning av naturresurser närmast med de medel som ministeriet och dess förvaltningsområde förfogar över. Den viktigaste helhet som det övriga samhället och de övriga

aktörerna kan inverka på är de beslut som finansieringen, i synnerhet den på statsbudgeten baserade finansieringen, kräver.

Verksamhetslinjer

Verksamhetslinjerna är åtgärdshelheter, t.ex. sådana uppgiftsspecifika strategier och program inom verksamhetsfälten vilkas verkställighet utgör en förutsättning för det måltillstånd som definierats i visionen och för uppnåendet av de gemensamma mål som uppställts på basen av varje enskild målsättning.

MÅLSÄTTNING 1.

Naturresurser sköts och används på ett etiskt ansvarsfullt sätt; deras livskraft, regenerations- och produktionsförmåga säkerställs enligt den hållbara utvecklingens principer.

GEMENSAMMA MÅL

- 1.1 Användningen av förnybara naturresurser är genomtänkt och sparsam och hålls inom gränserna för förnyelse- och produktionsförmågan. Användningen av naturresurser försämrar inte miljöns kvalitet.
- 1.2 Man ser till att kultur- och trädgårdsväxternas och husdjurens genetiska resurser bevaras.
- 1.3 Naturresurserna vårdas, skyddas och används på ett hållbart sätt i enlighet med internationella förpliktelser, och innehållet av EU:s åtaganden och internationella åtaganden påverkas aktivt.
- 1.4 Åkerbruk och husdjursekonomi, renskötsel, skogsbruk, fiskeri, vilthushållning och vård av vattenresurser idkas i hela landet så att man med vården säkerställer bevarandet av naturresursernas livskraft och deras regenerations- och produktionsförmåga.
- 1.5 Naturresurserna används på ett ansvarsfullt sätt så att man försöker tygla skadliga klimatförändringar och vid behov ser till att man kan anpassa sig till förändringen. Man förbereder sig för de problem som orsakas av den långsiktiga klimatförändringen och den globala befolkningstillväxten.
- 1.6 Fisk- och viltstammarnas fortplantnings- och livsmiljöer säkras och skyddas mot yttre skadefaktorer.
- 1.7 Man ser till att tillgången på inhemska livsmedel och råvaror är säkerställd även i krissituationer.

VERKSAMHETSLINJER

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Med hjälp av hållbara och etiska produktionsmetoder (såsom gödning enligt växtbehov, skyddszoner, åkerrenar, skiftesspecifika odlingssätt, markvård,

ändamålsenligt upprätthållande av växtcirkulation) i jordbruksproduktionen säkerställs odlingarnas goda skick och därmed minimeras belastningen på vattendragen; gårdar uppmuntras att börja använda näringsbalanskalkyler.

- B. Markens produktionsduglighet, goda struktur och goda näringsbalans bevaras och dess halt av skadliga ämnen hålls på en låg nivå.
- C. Produktionsdjuren behandlas väl och i djurhushållningen främjas djurens hälsa och beaktas djurens fysiologiska och beteendemässiga behov.
- D. Åkrarna bevaras i odlingsbruk eller i sådant skick att de lätt kan tas i bruk i syfte att garantera försörjningen och uppnå en så stor självförsörjning inom foderproduktionen som möjligt.
- E. Bio- och gentekniska metoder utvecklas och används behärskat i jordbruks- och livsmedelsproduktionen med hållbar användning av naturresurser, produkternas säkerhet och höga kvalitet, samt öppenhet och effektiv övervakning av verksamheten som utgångspunkter.
- F. Man gynnar användning av sådana växt- och djurarter som lämpar sig för finländska förhållanden och säkrar härmed att det inhemska genetiska arvet bevaras.
- G. Produktionen av lokalt producerad mat, funktionella livsmedel, ekologiska produkter och andra livsmedel och råvaror som är föremål för en speciell efterfråga säkerställs så att den motsvarar efterfrågan. Man strävar efter att göra den regionala produktionsstrukturen mångsidigare.
- H. Jordbrukets produktionsinsatser (bekämpningsmedel, foder, gödslingsmedel) och produktionsmetoder utvecklas så att de belastar naturen mindre än tidigare.

Renskötsel

- A. Renbetesmarkernas hållbarhet säkras genom att reglera antalet renar.
- B. På basen av renbeteslagsspecifika renskötselplaner utvecklas underhållet av betesmarkerna bl.a. med hjälp av betescirkulationssystemet och andra renskötselmetoder.

Skogsbruk

- A. Skogarnas livskraft och produktivitet säkerställs genom att utveckla den goda värden av skogarna och att fortsätta med den i enlighet med skogshanteringsföreskrifterna (inkl. föreskrifterna för miljö- och naturvård) i lagstiftningen, skogsbrukets miljöprogram och det Nationella skogsprogrammet.
- B. Heltäckande tillämpning av skogshanteringsföreskrifterna i det praktiska skogsbruket säkerställs med hjälp av planering, rådgivning, uppföljning och information. Åtgärderna inriktas i synnerhet på vård av ung skog, på första-gallringar, iståndsättningsdikningar samt på naturvård av skogarna.
- C. Skogarna vårdas så att de kan användas till att klara klimatförändringar, dock med beaktande av skogsekosystemets anpassning till förändringen.
- D. Användningen av vårt lands skogsresurser främjas enligt de mångsidiga målsättningarna i det Nationella skogsprogrammet 2010, och skogsbruket säkerställs på en nivå som motsvarar behoven av hållbar användning av trä.
- E. Allemansrätten tryggas även i fortsättningen och dess ansvarsfulla användning främjas.

Viltushållning

- A. Tillståndet hos viltstammarna följs upp med metoder som lämpar sig för enskilda arter.
- B. Med viltvård regleras och säkras balansen mellan viltstammarna och andra djurstammar.
- C. Jakten dimensioneras så exakt som möjligt enligt viltstammarna.
- D. Man strävar efter att begränsa och förebygga viltskador.

Fiskeri

- A. Fiskstammarna säkerställs genom att hålla fiskstammarna och fiskeritrycket i balans med hjälp av fiskearrangemang, rätt inriktade planteringar av högklassiga yngel samt med hjälp av att iståndsätta vattendrag. Fleråriga regleringsstrategier för de viktigaste ekonomiskt betydande fiskstammarna i havsområdena skall utarbetas.

- B. I vården av fiskevatten strävar man i mån av möjligheter efter att utnyttja fiskstammarnas naturliga fortplantning.
- C. Fortsatt istandsättning av vattendragen i syfte att förbättra fiskarnas livsmiljöer säkerställs i nuvarande omfattning när det gäller strömmande vatten och genom att utvidga verksamheten i fråga om sjövattnen.
- D. Snabba åtgärder införs för att förhindra spridningen av fisksjukdomar mm.
- E. Kräftstammarna skyddas mot kräftpest och andra sjukdomar och spridningen av dessa stävjas.
- F. Utnyttjandet av de viktigaste fiskstammarna regleras bl.a. på basen av fiskstammarnas tillstånd så att man strävar efter en maximal bestående produktivitet och lönsamhet. Laxfisket regleras så att den alltmera riktar sig till planterad lax utan att äventyra naturliga laxstammar.
- G. Användningen av fiskresurser som inte utnyttjats till fullo främjas.
- H. Kvaliteten av foder som används i fiskodlingen utvecklas tillsammans med ett effektivare utnyttjande av fodrets näringsämnen, utfodringsmetoder, odlings teknik och anstaltslösningar, och mera uppmärksamhet än tidigare fästs vid den rätta dimensioneringen och lokaliseringstyrningen av anstalterna.

Vattenhushållning

- A. Man bevarar vattenresursernas användbarhet och upprätthåller ett gott ekologiskt och kemiskt tillstånd för ytvattnen samt ett gott kvantitativt och kemiskt tillstånd för grundvattnen.
- B. Vattendrag vårdas och istandsätts för att möjliggöra en mångsidig användning av dem.
- C. Man ser till att förutsättningarna för tillgång till felfritt hushållsvatten och behövlig avloppsvattenhantering till rimliga kostnader säkerställs även i glesbygden.
- D. Man tar hand om grundvattenvården i synnerhet i viktiga grundvattenområden.

MÅLSÄTTNING 2.

Ekosystemens funktion och bevarandet av den biologiska mångfalden och landsbygdslandskapen har säkerställts.

GEMENSAMMA MÅL

- 2.1 Landsbygds miljön skyddas och vårdas.
- 2.2 Gynnsam skydds nivå för vilda arter och livsmiljöer säkerställs.
- 2.3 Man ser till att det genetiska arvet av kultur- och trädgårdsväxarterna (i synnerhet lantsorterna och de modifierade stammarna av gamla handelssorter) och husdjuren (i synnerhet lantraserna) samt skogsträden och hushållsfiskarna förblir mångsidigt.
- 2.4 Man ser till att landsbygdens kultur- och naturlandskap och halvilda miljöer bevaras.

VERKSAMHETSLINJER

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Landsbygds miljön vårdas med hjälp av utvecklingsprogrammen för landsbygden, EU:s gemensamma jordbrukspolitik och det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden och det miljöstöds system som ingår i det sistnämnda.
- B. Jordbrukets gynnsamma utveckling vad gäller eutrofieringen av vattendragen och minskningen av växthusgasutsläpp säkerställs genom att fortsätta med stödsystemen och genom att främja planeringen och byggandet av skydds zoner och våtmarker i enlighet med avrinningsområden.
- C. Planeringsmetoder utvecklas i syfte att verkställa åtgärder som är viktiga för naturens mångfald (inkl. värdbiotoper) samt för värden av landskapet och viltets livsmiljöer.
- D. Man stöder förutsättningarna för värdesättandet och värden av landsbygdens värdefulla kulturmiljöer samt främjar sådant landsbygdsbyggande som passar in i miljön.

- E. Man fortsätter med det nordiska samarbetet som syftar till skydd och hållbar utveckling av genetiska resurser, i synnerhet genbankverksamhet.
- F. Man verkställer det nationella programmet för växtgenetiska resurser och det finländska lantbrukets nationella program för djurgenetiska resurser som skall utarbetas i framtiden.

Renskötsel

- A. Systemet med betesmarkscirkulationen utvecklas så att den motsvarar de nuvarande kraven, bl.a. skiljs sommar- och vinterbetesmarkerna från varandra såvitt detta är möjligt inom renbeteslagsystemet.

Skogsbruk

- A. Skogarnas ekologiska hållbarhet säkerställs genom att bevara särdragen av skogslagens särskilt viktiga livsmiljöer samt genom att genomföra andra åtgärder som upprätthåller naturens mångfald i ekonomiskogarna.
- B. Man följer upp om naturvårdsåtgärderna i skogarna leder till resultat och främjar användning av skogsnaturvärden och miljöstödet, i synnerhet med hjälp av rådgivning, skogsplanering och information.
- C. Man främjar skyddet och värden av lundar och kärr som är värdefulla som utrotningshotade arters livsmiljöer samt ökar mängden av lövträd, röträd och bränt träd i ekonomiskogarna samt främjar bevarandet av randzoner mellan skog och åker som är viktiga med tanke på naturens mångfald.
- D. Man vårdar viltets livsmiljöer. Skogsbrukets planer och åtgärder har bidragit till att säkerställa viltstammar, t.ex. skogshönsstammarna.
- E. De befintliga skogsskyddsprogrammen genomförs och målsättningarna för skogsskyddet bestäms och förverkligas.
- F. Finlands nationella program för växtgenetiska resurser verkställs och mångfalden i skogsodlingsmaterialets arvs massa bevaras.
- G. Skogsbrukets belastning på vattendrag minskas med hjälp av skyddszoner i avverkningar och med hjälp av andra detaljerade vattenskyddsåtgärder i alla skogsbruksåtgärder, men i synnerhet i samband med istandsättningsdikningen.

H. Med hjälp av skogsplanering säkerställs skyddet av skogslandskapet, i synnerhet i närheten av bebyggelser och odlingar, samt fjärran landskapsmål.

Viltushållning

- A. Med viltvård främjas och upprätthålls mångfalden av viltstammarna och deras livsmiljöer.
- B. Vattenfågel- och skogshönsstammarna säkerställs genom att utveckla fångsten av små rovdjur.
- C. Frläppning av främmande viltarter och viltstammar i naturen förhindras och de främmande stammarnas skadliga verkningar på viltstammarna regleras.

Fiskerihushållning

- A. Den genetiska mångfalden av ekonomiskt viktiga fiskstammar upprätthålls bl.a. med hjälp av reglering av fiske, istandsättning av vattendrag samt med hjälp av fiskodling och genbankverksamhet som ingår i den sistnämnda.
- B. Laxfisket regleras så att fisket inriktar sig alltmer på inplanterad lax och lax som slutat sin vandring.
- C. På grund av sjukdoms-, korsnings- och andra risker förhåller man sig försiktigt till importen av nya fiskarter och -stammar.
- D. Regionala miljöprogram för fiskodling utarbetas för områden med betydande fiskodlingsverksamhet.
- D. Fiskodlings- och fiskförädlingsföretag uppmuntras till miljöinvesteringar bl.a. med hjälp av strukturstöd.
- E. Man utarbetar vårdplaner för fiskstammar som är i behov av speciell vård (havslax, saimenlax, saimenröding, de viktigaste havs- och sjöringsstammarna) och säkerställer att miljöprogrammen har förts enligt riktlinjer.

Vattenhushållning

- A. I vattendragprojekt beaktas det naturenliga vattenbyggandets principer.

MÅLSÄTTNING 3.

Säkerställandet av landsbygdens livsduglighet stöds med den hållbara användningen av naturresurser.

GEMENSAMMA MÅL

- 3.1 I utvecklandet av landsbygden gynnas stärkandet av den befintliga by- och glesbygdsstrukturen.
- 3.2 Landsbygdsnäringsnäringarnas livskraft främjas.
- 3.3 Funktionen av tjänsterna och infrastrukturen (vägnät, teleförbindelser, vattenförsörjning, avfallshantering) säkerställs.
- 3.4 Landsbygdens dragningskraft som hemvist och arbetsplats ökas genom att främja invånarnas, i synnerhet kvinnornas och de ungas, livskvalitet och trivsel.
- 3.5 Landsbygdssamhällets självständiga utvecklingsarbete och det sociala kapitalets tillväxt främjas genom nätverksbyggnad inom byaktiviteterna och de lokala verksamhetsgrupperna.
- 3.6 Stärkandet av den lokala kulturidentiteten och dess användning i den lokala produktifieringen främjas.
- 3.7 Utvecklandet av rekreations- och fritidstjänsterna på landsbygden främjas.

VERKSAMHETSLINJER

Landsbygden

- A. Landsbygdens livskraft stärks med hjälp av en omfattande landsbygdspolitik samt genom verkställandet av både nationella och EU:s landsbygdsprogram (bl.a. mål 1, ALMA, Leader+, annat verksamhetsgrupparbete).
- B. Man ser till att de programpolitiska medlen fortsätter efter den innevarande programperioden.

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Man ser till att lönsamheten och verksamhetsbetingelserna för baslantbruket bevaras på familj jordbruk och inom större produktionsenheter.

- B. För att upprätthålla landsbygdens livskraft måste gårdar betraktas som mångsidiga enheter bl.a. när finansieringsstöd beviljas.

Renskötsel

- A. Renskötselns näringsstruktur utvecklas i den riktningen att renägarna huvudsakligen skulle vara aktiva rennäringsidkare som är kapabla att få största delen av sina inkomster just från renskötseln.
- B. Turistnäringens och den övriga företagsverksamhetens samband med renskötseln stärks.

Skogsbruk

- A. För att bevara landsbygdens livskraft kommer speciell uppmärksamhet att fästas vid utvecklandet av jordbruksanknuten liten och medelstor träindustri.
- B. Man säkerställer funktionen av den infrastruktur, t.ex. vägnätet, som skogsbruket och andra landsbygdsnäringar förutsätter.
- C. Värmeföretagsverksamheten som utnyttjar ved och torv främjas.
- D. Man ser till att verksamhetsbetingelserna för naturproduktsbranschen säkerställs.

Vilthushållning

- A. Landsbygdens dragningskraft ökas med hjälp av jaktmöjligheter. Med hjälp av jaktföreningsverksamheten förbättras bygemenskapernas driftighet och bybornas samhörighet.

Fiskerihushållning

- A. Fiskerinäringens och fiskförädlingens ställning i utvecklandet av landsbygden stärks.
- B. Fiskeintressets förutsättningar att bli en dragningskraftsfaktor främjas för att upprätthålla landsbygdens livskraft.

Vattenhushållning

- A. Man främjar utvecklandet av den närings- och fritidsanknutna vattenförsörjningen i glesbygden.

MÅLSÄTTNING 4.

Näringsverksamhet som baserar sig på förnybara naturresurser idkas på ett konsumentorienterat och lönsamt sätt

GEMENSAMMA MÅL

- 4.1 Förutsättningar för lönsam och effektiv användning av naturresurserna upprätthålls.
- 4.2 Man stärker på ett konsumentorienterat sätt de möjligheter till företagsverksamhet som värden, utnyttjandet och skyddet av naturen och naturresurserna erbjuder.
- 4.3 För dem som får sin utkomst från utnyttjandet av naturresurser på landsbygden är utkomsten rimligt säkrad och rättvis jämfört med andra befolkningsgrupper.

VERKSAMHETSLINJER

Landsbygden

- A. Företagarutbildningen för landsbygdsbefolkningen främjas bl.a. i syfte att stärka sådan företagsverksamhet som baserar sig på förnybara naturresurser och naturmiljön.
- B. Nivån på kvalitets- och miljökunnadet på lantgårdarna säkerställs.

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Jordbrukarbefolkningens inkomstnivå tryggas.
- B. Förutsättningar för lantgårdarnas multifunktionalitet lättas.

Renskötsel

- A. Förutsättningarna för rennäringen och näringens anpassning till förändrade förhållanden utvecklas.
- B. Möjligheter till näringsidkande säkerställs i synnerhet för de personer som får en betydande del av sin utkomst från renskötseln.

Skogsbruk

- A. Man främjar skogsbrukets lönsamhet samt skogsbrukets och de skogsbruksbaserade företagens konkurrenskraft.
- B. Förutsättningarna för mångsidig användning av skogarna förbättras bland annat genom att utveckla skogsbaserat rekreations- och naturturismföretagande och genom att höja de vilda naturprodukternas (bär, svampar, örter) förädlingsgrad i småföretag på landsbygden och genom att främja marknadsföringen av de vilda naturprodukterna.
- C. Skogsbranschen som arbets- och företagarmiljö främjas, branschens dragningskraft i samband med yrkesvalet ökas och tillgången på yrkeskunnig arbetskraft säkerställs.

Viltushållning

- A. Projekt med anknytning till vildmarks- och jaktturism följs upp.

Fiskerihushållning

- A. Förutsättningarna för fiskerinäringen och näringens anpassning till förändringarna i verksamhetsmiljön främjas.
- B. Branschens lönsamhet och konkurrenskraft förbättras genom att främja export och användning av fisk, genom att förbättra kvaliteten samt genom att diversifiera produktionen och höja på förädlingsgraden.
- C. Den totala sysselsättningen inom fiskerinäringen och unga yrkesfiskares inträde i branschen stöds.
- D. Fisketurismen och utvecklandet av tjänster, produkter och projekt, som utnyttjar fiskeresurser på hållbart sätt, stöds bland annat genom att främja investeringar, produktutveckling, marknadsföring av produkter, utbildning av småföretagare och guider via ett samarbete mellan olika företag.

Vattenhushållning

- A. Konsumenternas möjligheter att få högklassiga vattenförsörjningstjänster till rimliga kostnader förbättras.

MÅLSÄTTNING 5.

Expanderande, innovativ och ekoeffektiv användning av förnybara naturresurser främjas

GEMENSAMMA MÅL

- 5.1 Användningen av icke-förnybara naturresurser ersätts alltid med förnybara naturresurser när detta är ekologiskt befogat samt ekonomiskt möjligt och tryggt.
- 5.2 Produktionen och användningen av förnybara eller långsamt förnybara (torv) energikällor främjas.
- 5.3 Man gynnar bildningen av innovationssystem, deras verksamhet och omfattande utnyttjande av innovationer.
- 5.4 Man stöder arrangemang där kunskap om hållbar användning av naturresurserna ställs till andra länders förfogande
- 5.5 Utnyttjade naturresurser återanvänds och utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt; det avfall som uppstår används på ett ändamålsenligt sätt och med trygga metoder så att det är möjligt att utnyttja den slutprodukt som uppstår.
- 5.6 Man utvecklar processer där nya materiella och immateriella produkter uppstår i samband med användningen av förnybara naturresurser.

VERKSAMHETSLINJER

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Utvecklandet av energiutvinningen från åkerbiomassorna och utvecklandet av odlingsprodukter, såsom växtoljor, funktionella livsmedel, fiberväxter m.fl. innovationer, uppmuntras.
- B. I synnerhet i fråga om husdjurshushållningens storproduktionsenheter främjas effektiv användning av spillning till produktionen. Innovationer som främjar tillvaratagandet av och energiutvinningen från biogasen i gårdsbruket uppmuntras likaväl som användning av avfall

C. I pälsdjursuppfödningen fortsätter man att utnyttja fiskerinäringens rensningssavfall och slakteriernas slaktavfall på ett effektivt sätt.

Skogsbruk

A. Med utbildning och forskning främjar man finländskt träkunnande, stöder formgivning och produktutveckling samt nya innovativa sätt att använda trä samt nätverksuppbyggnad bland företag inom träbranschen, speciellt småföretag på landsbygden

B. Man förbättrar skogskunnandet och innovationsverksamheten inom skogsbranschen genom att ytterligare stärka forskning, utbildning och internationalisering.

C. Man främjar ersättandet av fossila bränslen med trä i tätorternas värmeförserjning samt kombinerad värme- och elproduktion bl.a. med hjälp av värmeföretagarverksamhet.

D. Man utvecklar anskaffningsmetoder för energived och brännteknik. Man upprätthåller energiutvinningen från torv på nuvarande nivå och sköter om torvproduktionsområdenas eftervård. Användningen av trä i byggandet främjas.

E. Finländsk skogsexpertis hålls väsentligt framme i internationella sammanhang som har med skogar att göra.

Fiskerihushållning

A. Det foder som används i fiskodlingen utvecklas i miljövänligare riktning bl.a. genom att i allt större grad ersätta djurproteinet i fodren med växtprotein.

Vattenhushållning

A. Man säkerställer att forsknings- och utvecklingsverksamheten har tidsenliga riktlinjer och att verksamheten är nationellt koordinerad.

B. Man främjar sparsam förbrukning av vatten samt ändamålsenlig rening av spillvatten.

MÅLSÄTTNING 6.

Kvaliteten och säkerheten i produktionen av förnödenheter och produkter som erhålls från förnybara naturresurser har säkerställts. Kvalitet och säkerhet är även en konkurrens- och framgångsfaktor.

GEMENSAMMA MÅL

- 6.1 Produktionsinsatserna och -metoderna samt produkterna bör vara högklassiga, trygga, etiskt acceptabla och miljövänliga.
- 6.2 Verksamhetsförutsättningarna för en produktion som baserar sig på förnybara naturresurser skall vara konkurrenskraftiga.
- 6.3 Livsmedel och andra förnödenheter produceras från naturresurser med hjälp av ett systematiskt kvalitetsarbete, kundorienterat, lönsamt och konkurrenskraftigt med respekt för människor, djur och natur.
- 6.4 När det gäller värden, användningen och produktionen av naturresurserna, produkterna samt efteranvändningen (avfallshanteringen och återvinningen) tar man inom produktionsgrenarna i beaktande hela produktionskedjan samt produktens livscykel.
- 6.5 Produktionsområden och produkter inom livsmedelsproduktionen skyddas mot yttre föroreningar, skadlig belastning och risker.
- 6.6 Olika kvalitets- och miljösystem samt certifierings- och miljömärkessystem har utvecklats för olika produktionsgrenar och bör tillämpas inom dem.

VERKSAMHETSLINJER

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Metoder som syftar till att minska riskerna för användningen av bekämpningsmedel utvecklas så att de belastar miljön ännu mindre än nu.
- B. Lantgårdarnas certifierings- och miljösystem samt certifieringssystem för livsmedelsproduktionskedjorna och livsmedelskontrollen utvecklas, och deras ibruktagande främjas med hjälp av systematisk utbildning och bearbetning av attityder.

- C. Olika kvalitetscertifieringssystem kopplas ihop med livsmedelsindustrins certifieringssystem så att kvalitetskedjorna från primärproduktionen ända till konsumenten blir fullständiga.
- D. Man främjar användningen av varumärken som framhäver jordbrukets och livsmedelsekonomins höga kvalitet samt utvecklandet och ibruktagandet av marknadsorienterade mekanismer (t.ex. marknadsförings- och sales promotion-kampanjer, miljömärken, produktifiering, prissättning av offentliga förnödenheter) och strävar till att med hjälp av fakta skapa för inhemska och utländska konsumenter en image om hög kvalitet.
- E. För att kunna påvisa produktens ursprung, produktionssätt och kvalitet bör produktionskedjorna vara öppna och spårbara.
- F. Produktionsmetoder och djurskötsel som främjar produktionsdjurens välfärd bör utvecklas
- G. Veterinära hälsovårdssystem och övervakningssystem för sjukdomar som sprider sig från djur till människor utvecklas.
- H. Odlingsmarken skyddas mot tungmetaller och andra föroreningar bland annat genom att påverka att Finland skall ha möjlighet att bibehålla strängare krav för sina gödslingsmedel än de flesta andra EU-länderna.
- I. I säkerställandet av produkternas kvalitet fäster man bland annat uppmärksamhet vid produktionsdjurens välfärd, produktionsomständigheter, produktionsmetoder och etiska synpunkter bl.a. genom att utveckla utbildningen och rådgivningen.
- J. Vidareförädlingen av biologiska jordbruksprodukter samt produktions-, hanterings- och förädlingsmetoder för livsmedel, bland annat fisk, utvecklas genom att fästa större vikt speciellt vid utvecklandet av vidareförädlingsmetoder för livsmedel i mindre skala.

Renskötsel

- A. Man utvecklar certifierings- och uppföljningssystem för att säkerställa högklassiga produkter som erhålls från renen och för att säkerställa fullständiga kvalitetskedjor.

- B. Renskötseln baserar sig i huvudsak på renar som betar fritt; när tillskottsutfodring och periodisk farmuppfödning av speciella orsaker behövs, ser man till att djurskydds- och hälsokraven uppfylls.
- C. Renköttets anseende som viltaktigt livsmedel främjas.
- D. Renköttet förädlas i renslakterier som uppfyller EU-kraven och som har yrkeskunnig slaktnings-, underhålls- och städpersonal.

Skogsbruk

- A. Man utvecklar kvalitetscertifierings- och uppföljningssystem för att säkra en hög kvalitet hos hela verksamhetskedjan samt främjar certifierings- och miljösystem som hör ihop med utnyttjandet av naturprodukter.
- B. Man främjar marknadsorienterade och andra tillvägagångssätt som ökar konsumenternas förtroende för det finländska skogsbrukets hållbarhet och för högklassiga finländska skogsprodukter.
- C. Man säkrar produktionen och användningen av högklassiga plantor vars ursprung lämpar sig för finländska förhållanden samt främjar biologiska bekämpningsmetoder i bekämpningen av skogsskador. Riskerna för skogsskador bör minskas.

Vilthushållning

- A. Man utvecklar det rätta sättet att hantera vilt och säkrar kvaliteten hos de produkter som skall saluföras.

Fiskerihushållning

- A. Man främjar förverkligandet av fiskerinäringens kvalitetsstrategi så att man för konsumenterna kan erbjuda högklassiga, konkurrenskraftiga och ansvarsfullt producerade fiskprodukter.
- B. Man utvecklar fritidsfisket och fritidsfiskarnas rådgivning så att i synnerhet de underutnyttjade fiskarterna kunde utnyttjas allt mångsidigare.
- C. Man utvecklar fiskprodukternas kvalitet och mångsidighet samt tar hand om utvidgandet av konsumtionsvanor och upprätthållandet av fiskhanteringsfärdigheter.

Vattenhushållning

- A. Man säkerställer tillgången på högklassiga vattenförsörjningstjänster genom att främja utnyttjandet av grundvattenresurser, byggandet av reservvattentäkter och förenandet av nätverk.

- B. Man säkerställer tillgången på hushållsvatten som är hälsomässigt och även på annat sätt oklanderligt.

MÅLSÄTTNING 7.

Kunskap och kunnande utgör grunden för hållbar användning av förnybara naturresurser och garanterar att de används på ett sätt som är etiskt, ekologiskt, socialt och kulturellt accepterat.

GEMENSAMMA MÅL

- 7.1 Tillvägagångssätt utvärderas och utvecklas kontinuerligt för att säkerställa att de är etiskt, ekologiskt, socialt och kulturellt acceptabla och i harmoni med olika användningsformer och näringar.
- 7.2 Forskningsinstitutioner inom ministeriets förvaltningsområde producerar information som behövs som bas för hållbar användning av förnybara naturresurser.
- 7.3 Till hjälp för planering, beslutsfattande, styrning och därtillhörande uppföljning utvecklas sammanpassande kontrollsystem.
- 7.4 Man utvecklar öppna och uppdaterade planerings- och uppföljningssystem som ökar delaktigheten.
- 7.5 I allokeringen av ministeriets forskningsanslag beaktas de mål för hållbar användning av förnybara naturresurser som framförts i naturresursstrategin.
- 7.6 Man främjar rådgivning och utbildning som ökar hållbar användning av naturresurser.
- 7.7 Ministeriet utvecklar och utnyttjar expertisen på ett övergripande sätt i planering, verkställande och uppföljning som rör användningen av naturresurserna.

VERKSAMHETSLINJER

- A. Det sociala, ekologiska, etiska och kulturella kunskapsunderlaget för användning av naturresurserna stärks.
- B. Till hjälp för beslutsfattande, styrning och därtill anknuten uppföljning utvecklas ett kontrollsystem för naturresursinformation vilket innehåller infor-

mation som produceras av de viktigaste mätarna för användningen av naturresurserna och dess verkningar.

- C. I utvecklandet av nationella reserver och system av geografisk information beaktas behoven av uppföljning och hållbar användning av naturresurserna.

Landsbygden

- A. Man fortsätter med miljöfostran samt producerandet av information om landsbygden, med rådgivning och verkställande av dessa.
- B. Man främjar närmare integrering av landsbygdsforskningen till lantbruksforskningen.

Jordbruk och livsmedelsproduktion

- A. Man för en öppen diskussion om värderingar inom livsmedelsproduktionen.
- B. Man främjar information som har att göra med husdjurskötsel. Man utvecklar system för djurskötsel på ett sätt som tar i beaktande djurens behov och produktionens verksamhetsförutsättningar.

Renskötsel

- A. Man utvecklar uppföljningen av renarnas näringsreserver och renstammens storlek och produktivitet samt fortsätter med uppföljningen av mängden och skicket av betesmarksreserverna.

Skogsbruk

- A. Man utvecklar uppföljningen av skyddet av skogsnaturens mångfald samt uppföljningen och statistikföringen av skogsnaturvärden och dess kvalitet på lokalnivå.
- B. Man utvecklar utvärderingen av skogsvårdsmetodernas verkningar ur naturvårdens synvinkel.
- C. Man utvecklar och tillämpar planeringssystem vilka främjar mångsidig materiell och andlig välfärd som fås från skogarna.
- D. Man vidareutvecklar inventeringen av rikets skogar som ett tidsenligt och mångsidigt uppföljningssystem.

- E. Man effektiviserar utnyttjandet av förstagallringsskogarna och de skogar som bildats på torvmarker genom att utveckla ny teknologi.
- F. I skogsbruket utnyttjas erfarenhetsmässig och traditionell kunskap.

Vilthushållning

- A. Man främjar internationellt utbyte av information om vilthushållningen samt vetenskap om jaktens särdrag i finländska förhållanden.
- B. Man utvecklar och säkerställer uppföljningen av viltstammarnas tillstånd, viltskador och framgången av de åtgärder som syftar till att vårda och iståndsätta viltets livsmiljöer. Man utvecklar och säkerställer statistikföringen av fällda djur och annan jaktanknuten statistikföring samt det geografiska informationssystemet för viltstammarna.
- C. aktuell information om villebrådet och jakten förmedlas.

Fiskerihushållning

- A. Man utvecklar utvärderingen och uppföljningen av fiskstammarnas fiskrike- dom, fiskinplanteringarnas verkningar och framgången av de åtgärder som syftar till att vårda och iståndsätta fiskarnas livsmiljöer. Man utvecklar och säkerställer statistikföringen av fångster samt annan fiskeanknuten statistik- föring. Man utreder metoder med vilka de viktigaste viltstammarnas storlek kan uppskattas.
- B. Man utvecklar forskning av fritidsfisket och dess sociala och ekonomiska verkningar samt uppskattning av fritidsfiskets immateriella nytta.

Vattenhushållning

- A. Man förbättrar den allmänna kännedome om Finlands vattenresurser, vatten- dragens användning och tillstånd samt om vattenförsörjningen genom att ef- fektivt utnyttja den moderna tekniken.
- B. I vattendrags- och dräneringsprojekt beaktas principerna om interaktiv pla- nering och mångsidig användning av vattendrag.

7 Uppföljning

Verkställighet och uppföljning av specifika strategier för olika näringsgrenar

Jord- och skogsbruksministeriets naturresursstrategi tillämpas i praktiken på ministeriets olika verksamhetsfält i samarbete med olika aktörer. Det praktiska genomförandet sker i första hand med hjälp av verksamhetsspecifika åtgärder, till exempel med hjälp av näringsgrens- eller temaspecifika strategier och program. Dessutom förverkligas strategin genom planeringen av ministeriets verksamhet och ekonomi samt genom resultatstyrning av den ministeriet underställda förvaltningen. I dessa avseenden följer man upp förverkligandet av naturresursstrategin både genom uppföljning av varje enskild strategi samt program som en del av normal administrativ uppföljning.

Tabell 5. Uppföljning i enlighet med jord- och skogsbruksministeriets strategiportfölj ur naturresursstrategins synvinkel

STRATEGI	UPPFÖLJNING
Det nationella programmet för växtgenetiska resurser	<ul style="list-style-type: none"> • Det kommer att inrättas en delegation för växtgenetiska resurser som skall följa upp verkställandet av programmet.
Det nationella programmet för djurgenetiska resurser	<ul style="list-style-type: none"> • Arbetsgruppen för djurgenetiska resurser kommer att lägga fram en plan för verkställandet och uppföljning av programmet.
Jordbrukets strategiprojekt	<ul style="list-style-type: none"> • Särskilda arbetsgrupper
Det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden	<ul style="list-style-type: none"> • Uppföljningsgruppen för det horisontella programmet och uppföljningsgruppen för miljöstödet. • För-, mellan- och slutbedömningar skall utarbetas. • Man rapporterar kommissionen årligen om programmets förverkligade utgifter och en uppskattning av utgifterna under de kommande åren.
Ekostrategi	<ul style="list-style-type: none"> • Uppgiften för den samarbetsgrupp för ekologisk livsmedelsproduktion som kommer att tillsättas.
Kvalitetsstrategin för Finlands livsmedelsekonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Uppföljningen styrs av jordbruksavdelningen • Framskridandet av kvalitetsarbetet uppföljs av kvalitetsledningsgruppen • Projekten har sina egna styrgrupper
Veterinärvårdssystemet	<ul style="list-style-type: none"> • Regelbunden granskning med intressegrupper av hur strategin förverkligats • Årlig granskning av resultaten från datainsamlingen, uppföljningsundersökningar och övervakningsrapporter • Katalogföring över den utbildning som givits och över dem som deltagit i utbildningen.
Utvecklingsstrategin för Finlands fiskerinäring	<ul style="list-style-type: none"> • Strukturstöd följs upp med hjälp av projektregistret för fiskerihushållningen • En oberoende utvärderare gör en mellanbedömning av hur programmet förverkligats • Ex post-utvärdering senast tre år efter programmets slut.
JSM:s utvecklingsstrategi för fritidsfiske	<ul style="list-style-type: none"> • Förvaltningen och organisationerna i samarbete
Det nationella skogsprogrammet 2010	<ul style="list-style-type: none"> • Skogsrådet • Årliga uppföljningsrapporter
Vattenresursstrategin	<ul style="list-style-type: none"> • I resultatsstyrningsförfarandet mellan JSM och de regionala miljöcentralerna och Finlands miljöcentral • Vid behov särskilda utredningar om verkningar • Utvecklandet av mätare för uppföljningen
Strategin för geografisk information	<ul style="list-style-type: none"> • Med hjälp av uppföljningsinformation från resultatstyrningen följer man upp hur de årliga målen uppnås • Allmän uppföljning och utstakningar för utvecklingen handhas av uppföljningsgruppen

I mån av möjligheter följer man årligen upp genomförandet av naturresursstrategins mål och verksamhetslinjer.

Mätare som hjälpmedel vid uppföljningen

Naturresursstrategins verkningar uppföljs å andra sidan genom indikatorer (mätare) som hör till uppföljningssystem för åtgärder i de olika verksamhetslinjerna och separat med hjälp av allmänna indikatorer för hållbar användning av naturresurser.

Indikatorsamlingen för Finlands nationella hållbara utveckling har utvecklats i samarbete med olika förvaltningsområden och forskningsinstitutioner och de har publicerats år 2000. Särskilda verksamhetsfält- eller temaspecifika indikatorer för användning av förnybara naturresurser är bl.a. kriterierna och indikatorerna för hållbart skogsbruk, mätarna för användning och vård av vattenresurser, mätarna för uppföljning av utvecklingsprogrammet för landsbygden samt landsbygdsindikatorerna. Indikatorerna har utvecklats och valts med utnyttjande av internationella indikatorarbeten (FN:s kommission för hållbar utveckling (CSD), OECD, EU och regionala processer) samt befintliga nationella indikatorsamlingar rörande ämnet.

I jord- och skogsbruksministeriet har man år 1999 för provanvändning utvecklat allmänna mätare för användning av förnybara naturresurser. Med hjälp av dessa kan man följa upp den hållbara utvecklingen inom lantbruk, fiskerihushållning, vilthushållning, renskötsel och vård och utnyttjande av vattenresurser. Indikatorerna för hållbar användning av förnybara naturresurser förnyas och kompletteras i samarbete med olika aktörer, när naturresursstrategin aktualiseras. De allmänna mätare som utvecklas kommer att användas till regelmässig uppföljning av naturresursstrategin.

Utvecklandet av datasystem för naturresurser

Kunskapsunderlaget för naturresurser och deras utnyttjande måste ytterligare förbättras med hjälp av forskning och utvecklingsverksamhet. Till hjälp för beslutsfattande, styrning och uppföljning måste utvecklas ett kontrollsystem av naturresursinformation vilket innehåller den viktigaste informationen om användningen av naturresurserna och deras verkningar och förbättrar de olika datasystemens kompatibilitet.

Utvärdering av naturresursstrategin

Strategin för hållbar användning av naturresurser kommer att utvärderas en gång före år 2010.

Del IV Verknningar

8 Strategiska val och deras ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella verkningar

Utvecklingen inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde har under de senaste åren varit snabbt på grund av förändringarna i verksamhetsmiljön. Detta har konkretiserats via ändringar i lagstiftningen och i strategier och program som utarbetats inom förvaltningsområdet. Bland annat i fråga om bioteknik och livsmedelskvalitet har utvecklingen varit sådan att utstakningarna i den förra naturresursstrategin inte längre är tillräckliga. Andra nationellt och internationellt sett viktiga förändringar i prioritetsområdena har varit bl.a. frågor som har att göra med klimatförändringen samt värden och skyddet av den biologiska mångfalden.

Syftet med utvärderingen av naturresursstrategins verkningar är att på det allmänna planet strukturera informationen om strategins verkningar, identifiera eventuella kommande utvecklingsriktningar samt skärskåda eventuella konflikter mellan olika mål eller verksamhetsfält. Uppskattningarna om vissa måls och verksamhetslinjers verkningar är kvalitativa och håller sig på det allmänna planet och inga exakta kvantitativa siffror kan ges.

Deltagande och samarbete

Förnyandet av den naturresursstrategi som jord- och skogsbruksministeriet färdigställde år 1997 har varit en öppen process. Den påbörjades genom att i januari 2001 anordna diskussioner med ministeriets olika avdelningar och intressegrupper. I dessa diskussioner strävade man efter att kartlägga dugligheten i strategin från år 1997 och å andra sidan revideringsbehoven. Mot slutet av år 2001 anordnades separata seminarier för jord- och skogsbruksministeriet underställda forskningsinstitutioner och för dem som deltagit i startseminarierna i början av året samt för andra intressegrupper. Där gick man igenom naturresursstrategins målsättningar, mål och verksamhetslinjer samt deras ekologiska, ekonomiska och sociala verkningar. Strategin var på utlåtande i den ministeriet underställda förvaltningen (TE-centralernas landsbygdsavdelningar, regionala miljöcentraler, skogscentraler och jaktvårdsdistrikt). Av alla dessa processer erhöll man mycket värdefull feedback som man försökt ta i beaktande.

Utredning av verkningarna

Syftet med utvärderingen av verkningarna var att producera en överblick över de viktigaste miljöverkningarna av naturresursstrategins mål och målsättningar och även av deras ekonomiska och sociala verkningar. I utvärderingen strävade man efter att igenkänna inte bara de allmänna verkningarna utan även eventuella kontroversiella verkningar inom de olika verksamhetsfälten både mellan områdena själva och på den ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionen. Med hjälp av utvärderingen stärker man de olika målens och verksamhetslinjernas funktion i praktiken. Utvärderingen bidrar till att säkerställa de olika målens och verksamhetslinjernas funktion i praktiken. Utvärderingen är också till hjälp i framtida revideringar av naturresursstrategin, eftersom den kan användas vid planering av nya mål och verksamhetslinjer.

Den följande utvärderingen kommer att innehålla även andra verkningar än bara verkningar av de målsättningar, gemensamma mål och verksamhetslinjer som ingår i naturresursstrategin.

Tabell 6. Verkningar av naturresursstrategi

	Ekologiska verkningar	Ekonomiska verkningar	Sociala och kulturella verkningar	Eventuella kontroverser
Landsbygden	Landsbygdens kulturlandskap förblir levande och välskött	Företagsverksamheten på landsbygden stärks. Landsbygdens infrastruktur förblir i gott skick.	Växelverkan mellan verksamhetsgrupperna ökar. Landsbygdens befolkningsstruktur balanseras. Landsbygdsturismen ökar stadsbornas kunskaper om landsbygden och dess näringar.	Landsbygdspolitiken förmår inte minska flyttningsrörelsen till de stora städerna. Landsbygdsnäringarnas livskraft förutsätter en vassare regionalpolitik.

	Ekologiska verkningar	Ekonomiska verkningar	Sociala och kulturella verkningar	Eventuella kontroverser
Jordbruk och livsmedelsproduktion	<p>Jordbrukets belastning på vattendrag och luften fortsätter att minska.</p> <p>Odlingsjordens skick (humushalten, pH, antalet mikroorganismer) förblir gott.</p> <p>Tungmetallhalterna i marken är små.</p> <p>Djurstammarna som hör till ursprungsraserna växer och blir livsdugliga.</p> <p>Användning av inhemska växtarter ökar.</p> <p>Kulturbiotopernas, skyddszonernas och våtmarkernas antal ökar.</p> <p>Programmen för växt- och djurgenetiska resurser säkerställer att det genetiska arvet bevaras.</p> <p>Gödselanvändningen närmar sig 100 %.</p> <p>Återanvändningsgraden av lantbruksavfallet ökar.</p> <p>De lokala miljöproblem som orsakas av påsldjursuppfödningen minskas genom att följa miljödirektivet för påsldjursuppfödning.</p> <p>Användningen av bekämpningsmedel belastar naturen mindre än tidigare.</p> <p>Skadliga luftutsläpp minskar till följd av avancerade gödselhanteringstekniker och användningen av förnybara energikällor, t.ex. trä.</p>	<p>Lantbrukarnas inkomstnivå är konkurrenskraftig med andra näringsidkare.</p> <p>Produkternas höga kvalitet ökar efterfrågan på de inhemska livsmedlen både på den inhemska och på den utländska marknaden.</p> <p>Produktionsdjurens produktionsnivåer och hälsa förblir goda.</p> <p>Produktionen och användningen av bioenergi ökar.</p> <p>Mängden och åtgången av ekologiska produkter ökar.</p> <p>Livsmedelsproduktionens självförsörjning förblir hög.</p>	<p>Lokala kulturer förblir livskraftiga.</p> <p>Det traditionella kunskapsförandet som hör ihop med bl.a. lantbruksprodukter förstärks och utnyttjas i produktifieringen.</p> <p>Landsbygdens stöd- och avtalssystem har flera mål och täcker en betydande del av näringsverksamheten på landsbygden.</p> <p>Kunskapen om lantbrukets föraringssätt ökar.</p> <p>Kontroverser och fördomar mellan producenter och konsumenter minskar tack vare en öppen och transparent produktionskedja, och växelverkan mellan landsbygden och städerna förbättras.</p>	<p>Effektiverad produktion och större gårdsstorlekar förutsätter att det finns nya, växande och kompletterande inkomstkällor på landsbygden</p> <p>Inställningen mot användning av genmodifierade organismer i finländsk lantbruksproduktion kan vara kontroversiell.</p>

	Ekologiska verkningar	Ekonomiska verkningar	Sociala och kulturella verkningar	Eventuella kontroverser
Renning	<p>Renbetesmarkernas skick förbättras.</p> <p>Utvecklandet av betescirkulationssystemet ökar renarnas matresurser så att betesmarkernas bärkraft inte överskrids.</p>	<p>Kostnader som orsakas av extra utfodring minskar.</p> <p>Det totala antalet rennäringsidkare minskar, men rennäringen blir lönsammare för aktiva näringsidkare.</p> <p>Ibrukttagandet av kvalitets- och styrsystem för rennäringen ökar, vilket garanterar produkternas höga kvalitet och spårbarhet.</p> <p>Uppföljningen av ren- och betesmarksresurserna fortsätter och förblir mera täckande. Antalet sm-företag och nätuppbbyggnadsgraden ökar.</p>	<p>Rennäringens och renskötselns sociala betydelse och kulturella värden bevaras.</p>	<p>Sammanpassandet av rennäringen och annan användning av naturen.</p>
Skogsbruk och användningen av trä	<p>Skogsvårdsåtgärder och skyddet av skogsnaturen uppehåller och förbättrar naturens mångfald och garanterar att skyddet av skogarnas arter och livsmiljöer förblir på en hög nivå.</p> <p>Genom att öka lövträd, rötträd och bränt träd i ekonomiskogarna minskar man risken för att utrotningshotade arter skall försvinna.</p> <p>Skogarna är genetiskt mångsidiga.</p> <p>Antalet skyddszoner vid avverkningarna ökar och näringsbelastningen på vattnen minskar.</p> <p>Ersättandet av fossila energikällor med trä minskar skadliga utsläpp och bidrar till att bromsa upp klimatförändringen.</p>	<p>Lönsamheten hos turismföretag förblir stabil.</p> <p>Tillvaratagandet och förädlingsgraden av skogarnas och myrarnas vilda naturprodukter ökar.</p> <p>Utnyttjandet av trä i energiproduktionen ökar fortfarande.</p> <p>Ibrukttagandet av kvalitets- och styrsystem för skogsbruket ökar vilket garanterar ett hållbart bruk och utnyttjande av skogarna.</p> <p>Användningen av trä i byggandet ökar. När träbyggandet blir populärare, ökar antalet små och medelstora företag.</p>	<p>Hållbar användning av skogar stöder sysselsättningen och landsbyggdets utveckling.</p> <p>Möjligheterna till rekreatjonsbruk av skogarna förblir fortsättningsvis goda.</p> <p>Forskning, statistikföring och investeringsverksamhet som har att göra med skogarna förblir fortsättningsvis goda.</p> <p>Nivån på finländskt skogskunnande är fortfarande av hög internationell nivå.</p> <p>Certifieringssystem för skogarna minskar felaktiga föreställningar om det finländska skogsbruket.</p>	<p>Sammanpassandet av skogsskydd och träproduktion och övriga användningsbehov.</p>

	Ekologiska verkningar	Ekologiska verkningar	Sociala och kulturella verkningar	Eventuella kontroverser
Viltushållning	<p>Viltstammarna (inkl. stammar av stora rovdjur) är på hållbar nivå, och förstärkningen av stammarna minskar risken för att de dör ut samt förbättrar förutsättningarna för att de förblir genetiskt mångsidiga.</p> <p>Åtgärder inom vilthushållningen förbättrar viltets och även andra djurs levnadsmöjligheter.</p> <p>Genom jakt av små rovdjur har man förbättrat situationen för vattenfågel- och skogshönsstammarna.</p> <p>Nya viltarter av främmande ursprung kommer inte till vårt land.</p>	<p>Viltskador förblir rimliga.</p> <p>Uppföljning och statistikföring av viltstammarna samt geografiska informationssystem för viltdata utvecklas och blir exaktare än tidigare vilket möjliggör en beskattning av viltet i enlighet med hållbar användning.</p> <p>Projekt med anknytning till jaktturism ökar.</p>	<p>Åtgärder inom vilthushållningen möjliggör jakt i enlighet med den hållbara användningens principer.</p> <p>Projekt med anknytning till jaktturism ökar människornas rekreation och naturkunskaper.</p> <p>Vetskapen om viltet och jakten samt om naturen i allmänhet ökar.</p>	<p>Skador som hjortdjur, stora rovdjur och sälar orsakar olika näringar.</p> <p>Fruktan för de stora rovdjuren, i synnerhet för björnen, minskar tillvaratagandet av skogarnas och myrnarnas vilda naturprodukter och annat rekreationsbruk av skogarna.</p> <p>Skogsbrukets ogynnsamma verkningar på skogshönsens livsmiljöer och stammar.</p>
Fiskerihushållning	<p>Trots ökat fiske förblir fiskstammarna på hållbar nivå.</p> <p>Fiskbeståndets och fiskstammarnas vårdåtgärder uppehåller och förbättrar naturens mångfald bl.a. genom att uppehålla livsdugliga fiskstammar och genom att uppliva arter och stammar som blivit sällsynta.</p> <p>I laxfisket ligger tyngdpunkten på inplanterad lax i havsområden.</p> <p>Fiskarnas livsmiljöer är i gott skick.</p> <p>Antalet sjukdomar som hotar fisk- och kräftbestånd förblir litet.</p> <p>Antalet miljöprogram för fiskodling ökar.</p> <p>Utvecklingen av metoder och teknik för fiskodling minskar näringsbelastningen på vattendrag.</p>	<p>Åtgärder som följer kvalitetsstrategin för fiskerinäringen främjar efterfrågan och utbud på högklassiga och ansvarsfullt producerade fiskprodukter.</p> <p>Vårdplanerna och odlingsprogrammen för skyddade och ekonomiskt viktiga fiskstammar är tidsenliga.</p> <p>Yrkesfiskarnas inkomstnivå är konkurrenskraftig jämfört med de andra näringsidkarna.</p> <p>Utvecklandet av fisketurism och annan näringsverksamhet med anknytning till fritidsfiske skapar arbetstillfällen och medför extrainkomster även för kusttrakter.</p> <p>Vidareförädlingsgraden för inhemsk fisk ökar och utvecklandet av marknadsföringen upprätthåller sysselsättningen.</p>	<p>Människorna blir mera medvetna om att det är möjligt att utnyttja även de mindre uppskattade fiskarterna.</p> <p>Användningen av inhemsk fisk som näring ökar och blir mångsidigare.</p> <p>Fritidsfisket har fortfarande en stor betydelse för rekreation och hälsa.</p> <p>Den fiskeanknutna kulturtraditionen bevaras i kusttrakterna.</p> <p>Genom att utveckla och stärka fiskeområdes- och fiskelags-/andelslagsverksamhet främjas alla fiskares gemensamma intressen.</p>	<p>Sälskador för fiskerihushållningen.</p> <p>Importen av lax och regnbågslox tränger undan efterfrågan på inhemsk fisk.</p> <p>Efterfrågan på och användningen av östersjöfisk hotas av förekomsten av miljögifter.</p>

	Ekologiska verkningar	Ekologiska verkningar	Sociala och kulturella verkningar	Eventuella kontroverser
Fiskerihushållning	Utvecklandet av yrkesfiskets teknik och metoder ökar utnyttjandet av fiskbestånd på ett sätt som är förenligt med hållbar utveckling.	Uppföljningen och statistikföringen av fiskstammarna samt uppföljningen av fiskinplanteringarnas verkningar förbättras ytterligare.		
Vattenhushållning	<p>Vattendragens och grundvattnets vattenkvalitet förbättras och blir god i de vattendrag som ännu inte når denna klass, och kvaliteten i övriga vattendrag och grundvatten förblir god eller utmärkt.</p> <p>Vattendragens och grundvattnets kvalitet förblir god och vattenmiljöns mångfald ökar.</p> <p>Man gör framsteg i sparsam användning av vatten.</p> <p>Effektiverandet av avloppsvattenhanteringen i glesbygden leder till att näringsbelastningen på vattendrag minskar.</p>	<p>Tillgång till felfritt hushållsvatten och tillbörlig avloppsvattenhantering till rimliga kostnader har säkerställts även i glesbygden.</p> <p>Utvecklandet av vattenförsörjningen (vattenledning, avlopp, avloppsrening) även i glesbygden ökar året-runtanvändningen av sommarbostäder.</p>	<p>Utvecklandet av vattenresurser och istandsättandet av vattendrag förbättrar förutsättningarna för mångsidig användning av vattendrag.</p> <p>Forsknings- och utvecklingsverksamheten som anknyter sig till vattenhushållningen förbättras ytterligare.</p>	Eventuella skador för fiskbeståndet och vattenekosystemet.

Källmaterialet

Abbors, Tom 2000. Maailman lohimarkkinoiden rakenne och kehitysnäkymät. Kala- riistahallinnon julkaisuja 46/2000. Maa- ja metsätalousministeriö 2000.

IPCC Third Assessment Report - Climate Change 2001.

Finland's Third National Communication under the United Nations Framework Convention on Climate Change 2001.

Kauppa- ja teollisuusministeriö 2000. Kansallinen ilmastostrategia. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja 2/2000.

Kuusisto Esko, Lea Kauppi, Pirkko Heikinheimo (toim.): Ilmastonmuutos ja Finland, Suomalainen ilmakehänmuutosten tutkimusohjelma (SILMU), Yliopistopaino, Helsinki 1996, 265s

Maa- ja metsätalousministeriö 1996. Kalaston suojelutyöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 1999:19.

Maa- ja metsätalousministeriö 1999. Kansallinen laatustrategia. Suomen elintarviketalouden laatustrategia ja -tavoitteet. Työryhmämuistio MMM 1999.

Jord- och skogsbruksministeriet 1999. Metsäkanalintutyöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 1999:23.

Maa- ja metsätalousministeriö 1999. Porotaloustyöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 1999/6.

Maa- ja metsätalousministeriö 2000. Horisontaalinen maaseudun kehittämissuunnitelma. Manner-Suomi. STAR-komitean työasiakirja 24.5.2000.

Maa- ja metsätalousministeriö 2000. Hyljevahinkotyöryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 2000:14.

Maa- ja metsätalousministeriö 2000. Ilmastopöytäkirjan ja Kioton pöytäkirjan metsien hiilivarastoja ja nieluja käsittelevän työryhmän muistio. Työryhmämuistio MMM 2000/5.

Maa- ja metsätalousministeriö 2000. Suomen metsätalouden tila 2000. Kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit. MMM:n julkaisuja 5/2000.

Maa- ja metsätalousministeriö 2001. Kansallinen metsäohjelma 2010. Seurantareportti 2000. MMM:n julkaisuja 4/2001.

Maa- ja metsätalousministeriö 2001. Maatalouden kehitysarvio kansallista ilmasto- ohjelmaa varten. Työryhmämuistio MMM 2001:2.

Jord- och skogsbruksministeriet 2001. Jordbrukets strategiprojekt. Ledningsgruppens slutrapport. Arbetsgruppspromemoria JSM 2001/16.

Jord- och skogsbruksministeriets informationscentral 2000. Eurojyvä. Maatilat Suomessa ja EU:ssa.

Jord- och skogsbruksministeriets informationscentral 2000. Maatilatilastollinen vuosikirja 2000. SVT Maa-, metsä- ja kalatalous 2000:15.

Metsäntutkimuslaitos 2001. Metsätalastollinen vuosikirja 2001. SVT Maa-, metsä- ja kalatalous 2001:52.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio 2001. Hyvän metsänhoidon suositukset.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2000. Kalavarat 2000.

Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 1999/2000. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos, julkaisuja 95.

Suomen Riistanhoito-Säätiö & Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 1999. Suomen Riista 45 1999.

United Nations 2000. Global Forest Resources Assessment 2000. Main report.

Ympäristö- ja luonnonvarainneuvosto 1996. Suomen maasuorpetokannat ja niiden hoito. Suorpetotyöryhmän raportti. MMM:n julkaisuja 6/1996.